

Svoj socializem

Dvojno moralo, moralo bogatih in moralo revežev, si lahko privoščijo kapitalistična družba, socialistična pa prav gotovo ne. Zato ljudje pravijo: »Poglejte ga, polna usta ima socializma in samoupravljanja, kadar govori na sestankih, sam pa si gradi svoj socializem!« Komunist, ki dela tako škoduje svojemu ugledu in ugledu partije, ker je dal svojemu zasebnemu interesu prednost pred družbenim interesom, ker s svojim zasebnim interesom prehitava razvoj. Komunist, ki kupuje družbeno zemljo zato, da si bo na njej postavil vikend, je zato prišel v navzkrižje z veljavno moralo večine v naši družbi. Mnogočica ga obsoja, ker se je preveč oddaljil od nje in množica mu ne bo več sledila. Postal je suha veja in same-mu sebi namen.

Komunist, 4. VII. 1969

Požrtvovalni invalid

Milorad Trajić, vojaški vojni invalid brez obeh nog iz Dolenje Crnišave je s svojim avtomobilom do sedaj prevozil nad 600 obolelih do zdravstvenega doma v Trsteniku, ali do bolnišnice v Kruševcu, Kraljevu, Kragujevcu. Zanj je bilo važno da pride čimprej do zdravnika in reši bolniku življenje. Te usluge je Trajić največkrat opravil brezplačno.

Politika ekspres 7. VII. 1969

Zapostavljeni sovrstniki

Tudi med kmeti ni malo borcev, ki imajo majhno posestvo in torej nizke dohodke, pa tudi takih borcev, katerih storilnost je zaradi posledic prestopa trpljenja nižja kot pri drugih kmetih. Ne morem razumeti, da toliko časa po vojni zapostavljamo ta del naših sovrstnikov, ki je bil prav gotovo zelo pomemben dejavnik v bojih proti okupatorjem in za novi družbeni red. Revnejši kmetje borci so nedvomno potrebni družbene pomoči, prav tako kot slabo plačani delavci borci ter borci upoko-jenci s nizko pokojnino.

Večer 3. VII. 1969

Zakotno pisaštv

Problem organizacije ustrezne službe pravne pomoči ni nov. Sodišče je opozorilo nanj že pred tremi leti. In odlej je steklo po Soči veliko vode... Toliko bolj pa postaja ta problem pereč letos, ko je tudi sodišče omejilo dejavnost te vrste v glavnem v dolžni obseg.

In vendar zadeva ni nerešljiva. Če že ni v Tolminu ljudi s predpisanimi kvalifikacijami za tako dejavnost, Nova Gorica ni tako daleč. Tako pa se sedaj bohoti zakotno pisaštv.

Primorske novice 5. VII. 1969

Štiri tisoč novih stanovanj

V Hrvatski so od leta 1960 pa do lanskega leta preskrbeli več kot 28.000 stanovanj za udeležence narodno osvobodilne vojne, a še vedno je približno 15.000 bivših borcev, ki nima urejenih stanovanjskih razmer za svoje družine. Zato so letos zagotovili skoraj 17 milijonov novih dinarjev, kar bo omogočilo nadaljnjim štirim tisočim udeležencem NOV vseliti se v nova stanovanja. Borba 5. VII. 1969

Slabi delovni pogoji

Občni zbor zagrebških gradbincev je ugotovil, da so življenjski in delovni pogoji teh delavcev zelo slabi, kar dokazuje tudi podatek, da se delovna doba 20% vseh gradbincev zaključuje s invalidsko upokojitvijo.

Delavska enotnost 5. VII. 1969

»Trgovski potniki«

Tekstilna tovarna »Dijana« je objavila razpis za prosta delovna mesta inženirjev v proizvodnji, toda na razpis se ni prijavil nihče. Nekaj mesecev kasneje je tovarna s razpisom iskala trgovske potnike — tokrat se je prijavilo 500 kandidatov, med njimi več kot deset takih inženirjev, ki so ustrezali pogojem prvega razpisa.

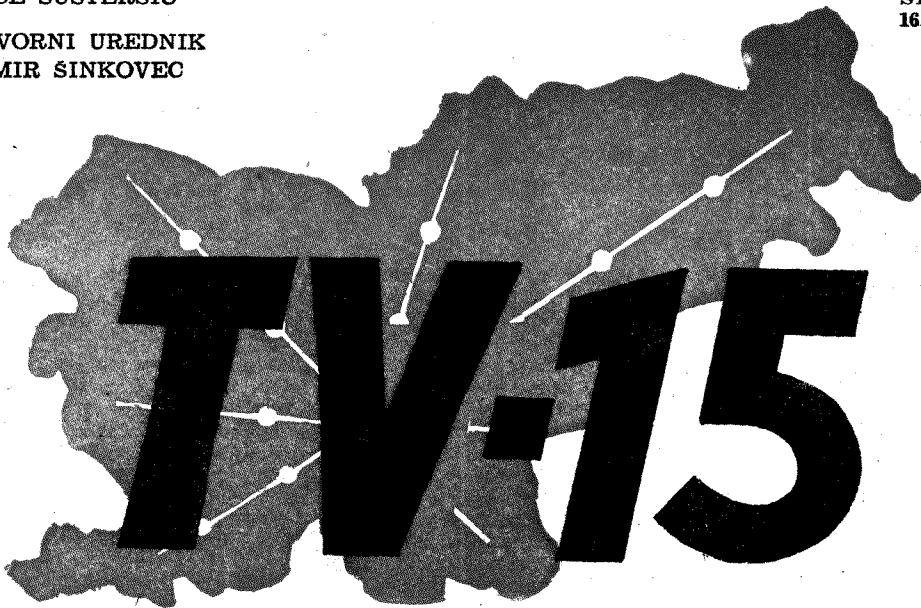
V tovarni so zmalajali z glavami: »Poglejte, kakšni so naši strokovnjaki: bolj kot za proizvodnjo se navdušujejo za potovanja!« Je to res? Morda pa je strokovnjakom bolj všeč sistem nagrajevanja trgovskih potnikov kot pa sistem nagrajevanja strokovnjakov v proizvodnji?

Delo 6. VII. 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR ŠINKOVEC

LETO VII
STEV.: 28
16. VII. 1969

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

- vsak dan — najnovejše vesti iz vsega sveta
- vsak ponedeljek — obširna športna poročila in družinska stran za žene in matere
- vsak petek — posebna priloga z radijskim in televizijskim sporedom
- vsako soboto — 12 strani »priloge za konec tedna« reportaže — romani v nadaljevanjih — mali oglasi

VSAK DAN
V VSAK DOM

DELO

PREDSEDNIK ZZB NOV SLOVENIJE JANKO RUDOLF MED TABORNIKI »SUTJESKE«

PIONIRJI TABORA »SUTJESKA«
PRI JANKU RUDOLFU

„Domovina, nikoli se ti ne bomo izneverili!“

Letos se je v tradicionalnem taboru »Sutjeska«, tokrat že dvajsetem po vrsti, zbralo šestdeset pionirjev. To so najboljši učenci z najboljših osnovnih šol iz vseh naših republik! V času od drugega do enaindvajsetega julija bodo del počitnic, ki bodo izpolnjene tudi z izleti po Dolenjski, Gorenjski in Primorski, preživeli v Šmihelu pri Novem mestu. Udeležili so se že srečanja in slavlja Gorjanskega bataljona v Gabrjah, v načrtu imajo še tridnevno taborjenje v Kočevskem Rogu, osmega julija pa so obiskali Ljubljano... Po ogledu Muzeja ljudske revolucije in športne dvorane Tivoli sta taborniki »Sutjeske« v glavnem mestu naše republike pozdravila tudi predsednik ZZB NOV Slove, nije Janko Rudolf in predsednica Zveze prijateljev mladine Slovenije Stanka Sagadinova.

Na sprejemu, ki je bil v prostorih Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojske Slovenije, je Janko Rudolf zaželel mladim gostom dobrodošlico s temi besedami:

»Pozdravljam vas na sedežu organizacije borcev in vam v imenu vseh, ki so se v času NOB borili za lepši jutrišnji dan, želim kar najprijetnejše bivanje v naši republiki. Želim, da bi v dneh, ki jih boste preživeli v Sloveniji, spoznali kraje, ljudi in osvobodilni boj našega naroda, z iskrenimi prizadevanji gojili bratstvo in enotnost naših narodov in da bi bili vredni nasledniki svojih očetov.«

»Domovina, nikoli se ti ne bomo izneverili«, je v pozdravnem govoru med drugim dejala ena izmed tabornic. Sledil je kulturni program, ki so ga taborniki pripravili tovarišu Janku Rudolfu. Pesmi in recitacije v jezikih vseh jugoslovanskih narodov so prisotnim živo ponazorile delček življenja v taboru »Sutjeska«... Poslušalce sta najbolj navdušili pesmica »Na planinah sonce sije« in kolo, ki so ga spremljali z navdušenim skandiranjem. Dobro razpoloženje je bilo torej tu in ni se bilo bati, da bi tudi zakuska ne potekala v prijetnem vzdušju.

Po končanem letovanju v Sloveniji se bodo mladi iz vseh koncev Jugoslavije vrnili domov in želeli bi, da bi ponesli s seboj lepe spomine, predvsem pa tovarištvo, ki se je v teh dneh kovalo in skovalo v taboru »Sutjeska«. S tem pa bo izpolnjena tudi osnovna želja pokroviteljev tega tabora, Zveze prijateljev mladine iz vseh naših republik!

MILENA STRAJNAR

22. julija pred osemindvajsetimi leti je odjeknil v osrčju Slovenije usoden strel, ki je oznanil veliko zgodovinsko odločitev Slovenskega naroda, odločitev za vstajo, za oborožen upor proti vsem zaslužnjevalcem in s tem tudi za konec tisočletnega hlapčevanja in za novo svobodno prihodnost.

Za praznik vstaje prav tovariško čestitamo vsem udeležencem našega narodnoosvobodilnega boja in vsem bralcem »TV-15«.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije
Uredništvo in uprava »TV-15«

PARTIZANSKO SREČANJE

Pete prekomorske brigade v Celju

V počastitev petindvajsetletnice ustanovitve Pete prekomorske brigade Ivana Turšiča — Iztoka in praznika občine Celje bo 20. julija ob 11. uri v mestnem parku na igrišču v Celju srečanje bivših borcev omenjene brigade.

ZBIRANJE BORCEV brigade bo od 7. do 10. ure v mestnem parku, PRICITEK ZBOROVANJA ob 11. uri na igrišču v mestnem parku, nato bo RAPORT komandantu brigade, predsednici skupščine občine Celje, IZROČITEV LISTIN o podelitvi domica, PODELITEV ODLIKOVANJ brigadi in SLAVNOSTNI GOVOR. Sledil bo KULTURNI PROGRAM, po slavnostnem zborovanju pa bodo vsem bivšim borcem brigade in svojem padlih izročili knjigo »Peta prekomorska brigada«. Nato bo v neposredni bližini mestnega parka TOVARIŠKO SREČANJE s partizanskim golašem in izročitev partizanske porcije s posvetilom.

V primeru slabega vremena bo prireditev v Mestnem gledališču v Celju!

Vsi bivši borci in svoji padlih bodo prejeli vabila; vsi tisti pa, ki le-tega zaradi nepopolnih naslovov ne bodo dobili, naj se udeležijo zborovanja svoje enote na podlagi tega obvestila.

ODBOR

Po osvoboditvi vsako leto praznujejo JLA 16. julij kot svoj jubilejni praznik. Čeravno segajo zametki partizanskih tankovskih enot že v prve dni oborožene vstaje leta 1941, je bila prva tankovska brigada JLA ustanovljena 16. julija 1944. Prav tankisti JLA so v poznejših bojih proti sovražniku pomenili najtežjo je-kleno pest in velik je njihov delež v boju za zmago in svobodo.

Dogodki tedna

V Beogradu se je končal sestanek delegatov neuvrščenih držav. Zamisel zanj je pred poldrugim letom predsednik Tito sprožil v Kariru. V Beogradu je prišlo 51 delegacij, več kot sto tujih novinarjev, fotoreporterjev in filmskih snemalcev ter prav toliko njihovih jugoslovanskih kolegov. Uvodni govor na sestanku je imel sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac, ki je zaželel vsem najbolj plodno delo in med drugim dejal: »Prepričan sem, da izražam tudi vaše mnenje, ko ugotavljam, da veliko število držav—udeleženk na tem sestanku izpričuje našo odločnost, da se skupno lotimo pomembne naloge: zagotavljanja našega prispevka boju za mir, svobodo in splošni napredek.« Za njim je spregovoril predsednik ZIS Mitja Ribičič, ki je vsem navzočim izrazil dobrodošlico v imenu predsednika Tita in jugoslovanske vlade, nato pa je v daljšem govoru med drugim nadaljeval: »Politika neuvrščanja je šla v minulih burnih letih skozi številne težave in preizkušnje, bila je izpostavljena različnim pritiskom. Mislim, da se boste strinjali z menoj, če rečem, da je kljub vsemu dokazala svojo vitalnost in se uveljavila kot konstruktivna moralnopolitična sila v mednarodnih odnosih in kot realna pot mnogih držav v njihovih prizadevanjih, da ohranijo svojo neodvisnost, suverenost in samostojen razvoj.«

CK ZKS je na svoji sedmi seji sprejel sklepe o nalogah komunistov po volitvah in razpravljal o aktualnih vprašanih preobrazbe ZKS, o nekaterih vprašanih idejnopolitičnega usposabljanja komunistov in o sistemu informiranja in komuniciranja v ZKS. Uvodne misli so prispevali Janez Hočevar, Stane Kranjc in Franc Setinec.

V italijanski socialistični stranki se je iznenada pojavil razkol in huda kriza, ki zajema vlado ter koalicijo levega centra. Politični položaj je v talijanski prestolnici zmeden, napet in negotov. Minister za industrijo Tanassi je objavil ustanovitev unitaristične socialistične stranke, v kateri bodo še zmerni socialisti in socialni demokrati. V zvezi s tem so odstopili nekateri ministri; Nenni je odložil predsedstvo socialistične stranke, odpoveduje se tudi zunanjemu ministrstvu. Republikanci kot tretji koalicijski partner so zahtevali odstop Rumorove vlade, ki pa je tudi odstopila. Predsednik Saragat si je pridržal odločitev in prosil, naj vlada opravi la tekoče posle, hkrati pa je napovedal, da bo pričel posvetovanja s parlamentarnimi skupinami. Pogovori o sestavi nove vlade bodo imeli vsekakor usoden pomen za koalicijsko formulo levega centra, ki je v zadnjem času doživela toliko udarcev. Sedanja italijanska kriza je ena izmed najhujših po letu 1945. Mandat za sestavo nove vlade je zopet dobil Mariano Rumor.

V Zeleni guri, poljskem mestu na Odri, je bila velika manifestacija prijateljstva, posvečena 25-letnici LR Poljske, 20-letnici NDR in 19-letnici podpisa o priznanju meje na Odri in Nisi. Podpredsednik poljske vlade Piotr Jaroszewicz in podpredsednik vlade NDR Kurt Fichtner, ki sta govorila okoli 30.000 ljudem, sta podarila, da meja na Odri in Nisi zdaj povezuje dve deželi, ki prijateljsko sodelujeta, kar je v korist evropskega miru.

Prvi sekretar CK KP Čkoslovaške dr. Gustav Husak je govoril v Pragi na posvetovanju okrog 500 novinarjev, komunistov iz vse države. Dejal je, da se »krog tistih, ki podpirajo politiko novega partijskega vodstva, hitro širi.« S tem pa da je politična bitka dobljena. — Čkoslovaški premier Černik je izjavil, da je izhod iz sedanjega položaja mogoč le v odločnih rešitvah vseh notranjih problemov in v obnovitvi odnosov s čkoslovaškimi zavezniki. Utrditi je treba predvsem odnose s Sovjetsko zvezo, češ da je to izrednega pomena za čkoslovaško varnost. — Predsednik biroja CK KPC za Česko Lubomir Strougal je v svojem govoru po radiu in televiziji skušal spodbijati uspeh jugoslovanske reforme, češ da ni dala pozitivnih rezultatov in se ni obnesla.

Na povabilo zvezne skupščine je prišla v našo državo na obisk francoska parlamentarna delegacija, ki jo vodi predsednik nacionalne skupščine Rene Lecombe in ki se je mudila pri nas osem dni. S tem je francoska parlamentarna delegacija vrnila obisk našim predstavnikom zvezne skupščine, ki so bili v Franciji leta 1965.

Sanitetne oblasti so razglasile Hong kong za področje, ogroženo od kolere, in so o tem obvestile mednarodno zdravstveno organizacijo. Po zadnjih podatkih je kolera v Indoneziji, Maleziji, Tajski in na Filipinih pobrala več kot 130 ljudi. Kolera je začela razsajati tudi v Laosu, kjer je umrlo 35 ljudi. Zdaj si z nujnimi preventivnimi ukrepi prizadevajo preprečiti, da bi se epidemija ne razširila.

Kaže, da so tudi v afriških državah začeli obračunavati s političnimi umori. Pred nedavnim so poskušali narediti atentat na gvinejskega predsednika Sékou Touréja. Atentatorja Keita Tidjaneja, ki se mu naklep ni posrečil, so linčali pripadniki gvinejske demokratske stranke. — V glavnem mestu Kenije Najrobiju pa so ubili ministra za gospodarsko planiranje in enega izmed najvidnejših članov kenijske vlade Toma Mbojo. Neznani atentator je streljal na ministra iz avtomobila in pobegnil.

Prvi sekretar CK KP Bolgarije Todor Živkov je pred obiskom Janesa Kadarja v Sofiji izjavil, da si Bolgarija še nadalje prizadeva za to, da bi Balkan postal področje miru in varnosti, da v tem prizadevanju pripisuje Bolgarija poseben pomen odnosom z Jugoslavijo. O teh odnosih je rekel, da so za utrjevanje miru na Balkanu zelo važni. »V odnosih z Jugoslavijo menimo, ne smemo postavljati v ospredje tega, kar nas ločuje, marveč tisto, kar nas zbližuje. Z dobro voljo, ki jo izpričujejo tudi na drugi strani, je mogoče veliko storiti za to, da bi se ustvarilo ustrezno ozračje, ki bo v prid dobrim soseskim odnosom obeh dveh držav. — »Narodna armija«, časopis obrambnega bolgarskega ministrstva, pa je nedavno očital »antisovjetizem« Svetozarju Vukmanoviću, Slobodanu Nešoviću, Savu Zivanovu in Mišku Kranjcu.

Osební odposlanec predsednika Nixona Rockefeller, je na tiskovni konferenci izjavil, da bo priporočil predsedniku, naj ZDA korenito spremenijo svojo politiko do latinskoameriških držav. Priporočilo da se bo v glavnem nanašalo na neugodno trgovinsko bilanco latinskoameriških držav v trgovini z ZDA. Znano je, da so odposlanca Rockefellerja sprejemali v latinskoameriških državah z velikimi demonstracijami. Čile je napovedal nacionalizacijo rudnikov bakra, ki so last ameriške družbe »Anaconda«, Peru bo nacionaliziral ribiško industrijo, Argentina pa se je ob Rockefellerjevem obisku spremenila v pravo viхро demonstracij tako da so uvedli obsedno stanje.

Biafri griži čedalje hujša lakota. Po ocenah predstavnikov Rdečega križa bo umiralo zaradi gladi v Biafri vsak mesec po 100.000 oseb, kolikor se takoj ne zagotovi pomoč v hrani z letali. Glad ogroža v Biafri življenje sedmih milijonov ljudi. Ze zdaj so lačni prebivalci Biafre prisiljeni jesti travo, kače, insekte ter drugo golazen.

Jasno so začrtali smer svojega dela

Komisija za bивše politične zapornike, internirance in deportirance pri republiškem odboru ZZB Slovenija je sicer že od prej imela svoj program dela, toda po tretji skupščini Zveze ga je bilo treba dopolniti z sklepi, ki jih je ta skupščina sprejela in seveda začeti tudi z njegovim izvajanjem. To pa je bila glavna točka dnevnega reda nedavne seje te komisije.

Da bi laže izvajali program dela so si člani komisije najprej porazdelili med seboj področje dejavnosti in to za Buchenwald, Dachau, Oswiecim, Mauthausen, Ravensbrück, italijanska taborišča in zapore.

Ob ugotovitvi, da delo komisije od III. skupščine pa do seje ni mirovalo so iz predsednikovega poročila posneli:

V preteklih mesecih sta se v Ljubljani sestali skupini internirancev iz Buchenwalda in Lytomeřice.

Mauthausen je letos ob 25. letnici osvoboditve obiskalo 40 nekdanjih internirancev iz tega taborišča.

V Natzweiler je delegacija internirancev odnesla spominsko ploščo tamkaj pobitim in umrlim tovarišem in jo dala vzdati na določeno mesto.

Skupina nekdanjih internirancev se je iz Vrhnike odpeljala v dveh avtobusih obiskat fašistično koncentracijsko taborišče Gonars v Italiji.

Na Vodiški planini so se v juniju sestali gorenjski zaporniki, interniranci in deportiranci. Bilo jih je kakih 2000.

Komisija je nato razpravljala o naših zahtevah do odškodnine ZR Nemčije jugoslovanskim internirancem iz nacističnih taborišč in vzela na znanje zadevno poročilo. Na seji so se pogovarjali tudi o

odškodninah, ki so jih interniranci nacističnih taborišč iz Italije že prejeli. V zvezi s tem so ugotovili, da je na Primorskem bilo približno 10.000 upravičencev do te odškodnine, ki jo je nekdanjim internirancem v nacističnih taboriščih letos izplačevala Italija. Vsi so se tudi prijavili, a odškodnino jih je prejelo le kakih 3000.

Potem, ko so dopolnili program dela so z ozirom na sklepe III.

skupščine ZZB NOV Slovenije, da bodo izdani zborniki že zbranega gradiva iz koncentracijskih taborišč, na seji izvolili uradniške odbore za zbornike: iz nemških taborišč, iz italijanskih taborišč in za zbornik deportirancev.

Pogovorili so se še o nekaterih drugih zadevah v zvezi s programom in si jasno začrtali smer svojega dela v prihodnjem obdobju.

V. M.

Proslava dneva borca na Nanosu

Prebivalci gornje Vipavske doline so se za dan borca zbrali na Nanosu v bližini kraja, kjer je pred 27 leti bila prva večja bitka med partizani in italijanskimi fašisti na Primorskem.

Kakih dva tisoč občanov te doline, se je zbralo ob spomeniku borcem, ki so padli na Nanosu. O nanoški bitki in o sedanjih nalogah na območju Ajdovščine je zbranim govoril tovariš Martin Grajf — Rudi, prvi komandant primorskih partizanov.

Govoru je sledil bogat kulturno zabavni program, ki so ga izvajali kulturno prosvetna društva iz Colae, Vipave in Ajdovščine. Internacionalno so zaigrali mladi godbeniki ajdovske mestne godbe, nekaj pev-

cev zbora »Srečko Kosovel« pa je zapelo nekaj borbenih partizanskih pesmi. Sledila je recitacija »Nanoške legende«, ki jo je napisal Rudi Rebek, a izvajal vojak Kristijan Muck, član drame NSG.

Pred spomenik padlih borcev NOV je delegacija bivših borcev in preživelih udeležencev bitke položila vence, a vod vojakov je ob spomeniku izstrelil častne salve.

Proslavi, ki jo je priredilo Združenje borcev iz Vipave, so kot gosti prisostvovali narodni heroj Anton Ferjančič-Zvonko, generalmajor JLA Jože Ožbolt, podpolkovnik Vinko Krmelj in drugi predstavniki javnega življenja občine iz Vipave in Ajdovščine.

IVAN ŠUCUR

Bohinj se pripravlja na veliko slovesnost

Kot smo že poročali bo osrednja slovesnost ob dnevu vstaje in v počastitev 50-letnice KPJ, SKOJ in sindikata za Bohinjski kot, v nedeljo 20. julija 1969 ob 9.30 uri dopoldne v Nomenju. Ob tej priložnosti bodo v vasi svečano odkrili dve spominski plošči na rojstnih hišah znanih bohinjskih revolucionarjev in prvoborcev: Jožetu Ažmanu in njegovemu sodelavcu in soborcu Janezu Zupanu-Pintarju. Oba zaslužna moža, ki ju je usoda težkega revolucionarnega boja združevala že od prvih začetkov delavskega gibanja v naših krajih pa do smrti, bosta s tem spominskim obeležjem po 28. letih dobila skromno, toda trajno priznanje.

Kljub velikim zaslugam, ki sta jih imela oba, tako v predvojnem revolucionarnem delu, kot tudi pri organizaciji oborožene vstaje 1941. lleta, je življenje obeh, zlasti pa Janeza Zupana manj znano, kot sta si zaslužila. Kot je znano sta oba moža že takoj po prvi svetovni vojni, potem ko sta se vrnila iz ruskega ujetništva, skupaj začela ustanavljati prve partijske celice in v vsem predvojnem obdobju pod najtežjimi pogoji z zanosom pravih revolucionarjev, vodila neizprosno boj za pravice delovnega ljudstva. Bila sta prva med gorenjskimi partizani in prvi žrtvi osvobodilnega boja. Tragičen konec sta dočakala usodnega 8. avgusta 1941. Ažman je v neposrednem spopadu z nadmočnim okupatorjem padel v svoji vasi, Zup-

pan pa je bil ranjen in ujet. Po dvajsetdnevem zverinskem mučenju v Begunjah, so ga 28. avgusta 1941. skupaj s štirimi talci ustrelili v Sp. Gorjah pri Bledu.

Pobudo za postavljanje plošče na domovih obeh je dal odbor ZB Bohinjska Bistrica, ki je ob podpori občinskega odbora ZZB Radovljica, pripravil za to priložnost bogat kulturno umetniški program v katerem bodo sodelovali oktet iz Radovljice, mešani pevski zbor iz Bohinjske Bistrice, godba na pihala iz Gorij, ter domači recitatorji in govorniki. Da bi omogočili čim številnejšo udeležbo Bohincev, so zagotovili brezplačen avtobusni prevoz s Koprivnika, Gorjuša, zgornje in spodnje bohinjske doline in Bistrice. Ker bo tega dne popoldne v Bohinju tradicionalna kmečka ohcet, bo najbrž vsem izletnikom ugodna priložnost, da se ustavijo tudi v gostoljubnem in slavnostnem Nomenju. Organizatorji zagotavljajo, da bodo vsi dobrodošli in da bo poskrbljeno tudi za dobro počutje.

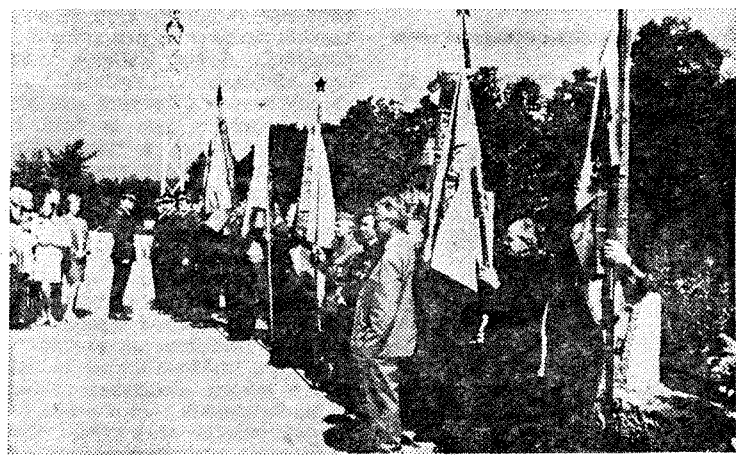
JR

Po šestindvajsetih letih

Na dan borca so na planini Božici, ki leži nedaleč od Stola, na kraju, kjer se je pred šestindvajsetimi leti odvijala krstna bitka Gradnikove brigade, odkrili spominsko ploščo. Odkritja se je udeležilo več kot dvesto domačinov iz Žage, Srpenice, Bovca in Kobarida in med njimi nemalo bivših borcev Gradnikove brigade. Potek bojeve je opisal udeleženec tega boja, upokojeni polkovnik Slavko Konavec-Vanja. Gradnikova brigada je takrat štela okoli 400 borcev, italijanska vojska pa več kot 4000 vojakov! Zmagovit izid bojeve, preboj brigade iz tesnih in skoraj nemogočih okoliščin je gradnikovcem vili poguma in polno zaupanje v vodstvo brigade, ki je pozneje tudi na drugih bojiščih izbojevala še mnogo zmag.

Spominsko ploščo je odkril rezervni kapetan Alfonz Perat, tedanji borec in mitraljezec; postavila pa so jo Združenja borcev Kobarid, Srpenica in Žaga.

IVAN RUTAR

S KOMEMORACIJE OB SPOMENIKU PADLIM TALCEM V MOSTAH PRI ZIROVNICI

Besede naših dopisnikov

Srečanja in proslave po Dolenjskem

Tudi na Dolenjskem je bila v zadnjem času vrsta partizanskih srečanj in proslav, v okviru katerih so se nekdanji borci in številni prebivalstvo ponovno spominjali velikih dni narodnoosvobodilnega boja, žrtv in porazov, zmag in junaških podvigov partizanov.

Na prvem mestu naj omenimo proslavo v počastitev dneva borca na Repčah, znani partizanski vasi v občini Trebnje. Tu je med vojno delovala kurirska postaja TV-4 in kjer so na hiši Antonije Udovič odkrili spominsko ploščo. V zvezi s proslavo je bil orientacijski pohod patrolj ZB in ZROP iz Trebnjega, ki sta že v jutranjih urah ob zvokih partizanskih pesmi prišli na cilj. Slovesnost je s pozdravnim govorom otvoril Zoran Hudales in poudaril pomen Repč med NOB, posebno še kurirske postaje. Temu je sledil kulturni program, ki ga je pripravila mladina, nakar je Franc Rakar, nekdanji komandir postaje TV-4 odkril zgodovinsko obeležje.

ZB iz Bršljina pa je počastilo dan borca z razvitjem prapora na Loki v Novem mestu. Pokroviteljstvo nad razvitjem prapora je prevzela tovarna Novoteks, ki je poleg članov ZB iz Bršljina tudi gmojito prispevala in s tem omogočila razvitje prapora.

Ena izmed najbolj prijetnih in prisrčnih proslav pa je bilo tretje srečanje Gorjanskega bataljona, ki je bilo 5. in 6. julija v Gabrjah pod Gorjanci. V to prijazno podgorjansko vasico je prišlo več sto nekdanjih borcev Gorjanskega bataljona in blizu 3000 ljudi iz raznih krajev Slovenije. Med njimi je bilo opaziti tudi ljudi, ki so med vojno sodelovali kot politični delavci na podgorjanskem območju. Slavnostni govor je imel medvojni aktivist Vencelj Perko-Stefan, ki je med drugim dejal: »Srečanje je namenjeno predvsem naši mladini. Spominja nas na težke čase iz preteklosti, ko je bil delovni človek še brezpravna raja; na čase, ko smo se borili za obstoj svojega naroda. Takšna srečanja nas vedno spominjajo na težke dni iz revolucije, ki so se globoko vtisnili v našo zavest. Posebno pa nas spominjajo na svetle in junaške like tistih naših ljudi, ki so za to, kar imamo danes, žrtvovali vse...«

Po kulturnem programu, ki ga je priredila mladina iz Novega mesta, okoliških vasi — Kostanjevica, Brusnice, Stopič, Sentejnerja in Gabrja — ter pionirji iz tabora »Sutjeska«, se je razvilo prijetno partizansko slavlje, ki je bilo krona uspelega srečanja nekdanjih borcev Gorjanskega bataljona s podgorjansko mladino in s številnimi prebivalci od blizu in daleč.

V Žužemberku pa so minulo nedeljo proslavljali krajevni praznik. Da bi praznik tembolj poudarili, so že na predvečer priredili kresovanje, posestvo pa z otvoritvijo vodovoda v Prapročah in šolskega športnega igrišča pri osemletki v Žužemberku. Na slavnostnem zborovanju, ki se ga je udeležilo veliko ljudi, je govoril dr. France Hočevar, podpredsednik izvršnega sveta SRS.

Bohor vabi

Za praznik vstaja in v počastitev petindvajsetletnice pohoda Štirinajste prek Bohorja bo v torek, 22. julija, ponovno srečanje bivših borcev, aktivistov, ranjencev in drugih. Zbrali se bodo pri prvi partizanski bolnišnici v Travnem laznu na Bohorju, kjer so se zdravili ranjenci Štirinajste. Do bolnišnice je bil med vojno dostop le po divjem hudourniku, danes pa je speljana do nje prijetna pot od planinske koče (30 minut) in iz Pustih Lož (40 minut).

Združenje borcev Senovo bo tega dne odkrilo v Ložah obnovljeno spominsko obeležje. Zato bo proslava ob 9. uri v Ložah pri treh mogočnih lipah ob vodnjaku, kjer so 28. januarja 1945 ustrelili pet mladih partizanov. Proslava bo združena s kulturnim programom in markiranim napadom na Ložce. Za okrepčilo bo poskrbel bivši bohorški aktivist Lojze Zupanc-Tine. Po proslavi bo skupen obisk in ogled partizanske bolnišnice v Travnem laznu. Poti do nje so markirane do Ložce, planinske koče in Repne doline. Prav tako je poskrbljeno za prevoz od Brestanice do Srebotnega. Med potjo od Srebotnega do Ložce si boste lahko ogledali velikanski kamniti previs (cca 100 m²), pod katerim so po uničenju bolnišnice v Travnem laznu iskali zavetje ranjeni partizanski borci.

Iz celjske strani pridete lahko po cesti skozi Planino—Netopir—planinska koča ali Netopir—Repna dolina, od koder je do bolnišnice le pet minut peš hoje.

Pridite na Bohor!

Obiščite partizanske Ložce!

Domačini, člani Združenja borcev, bodo poskrbeli, da bo srečanje tovariško, kar se da prijetno in da se bo vsakdo vračal domov z lepimi spomini.

MIHAEL ŽMAVC

Spomenik hvaležnosti žrtvam

Ob dnevu borca je ravenska organizacija ZB odkrila v osrčju Koroškega Selovca pri Neži, lep spomenik sedmim borcem, ki so jih kot talce, krvniki dravograj-skega gestapovskega gnezda 12. januarja 1945, po večdnevem, nečloveškem mučenju, medaleč stran zverinsko pomorili.

Prisrčni slovesnosti, kateri je prisostvovalo nepričakovano lepo število udeležencev je dajala poseben čustveni poudarek navzočnost nekaterih najožjih svojcev in soborcev.

Orosene mladeniške oči so ljubeznivo božale rušo, pod katero počiva srce, ki je velelo četemu — borcu Alojzu Kavtičniku-Tomu, naj obišče za Novo leto 1945 svoja tri drobena, ljubljena bitja. To zadnje snidenje pa je plačal z življenjem.

Ponosne oči sivolasega Kotnikovega očeta Andreja so vprašujoče, nemo strmele na kosček ljubljene slovenske zemlje, ki je sprejela na pragu svobode v svoj hladni objem njegovega 16 letnega sina Andrejčka, kurirja Koroškega bataljona.

V prenekaterih očeh je zalesketala solza, ko je drobena pionirka spregovorila svojemu stričku v izborni podani recitaciji besede častnega spomina.

Zivljenje padlih mučnikov, njihovo tragično pot do žrtvenika svobode in neminljivi, tudi pozne rodove obvezujoči dolg do žrtv je v izbranih besedah, globoko in prepričljivo orisal predsednik ravnanske organizacije ZB — tovariš Ludvik Pavlin.

Po prisrčnem kulturnem sporedu pionirjev osnovne šole s Sel je oktet s Sel ubrano in občuteno zapel žrtvam nekaj žalostink, s čimer je bil uradni del programa končan.

Toda množica se ni razšla na domove. Spontano, brez predpriprav je krenila v strmino na kraj gestapovskega zločinca, kjer je ob znamenju, ki nemo, a uporno označuje s krvjo prepojeno mesto, opisala tragično sliko gestapovskega zverstva tovarišica Pavlinova, ki je osebo sodelovala pri prenosu iznakaženih, komaj prepoznanih trupel v dolino in pri njihovem pokopu, ledeno mrzle januarske noči leta 1945.

Bridki, a dragoceni spomini oživljajo in nam postajajo z otmaknjenostjo časa vse dražji, žrtvam pa so porok, da ne bodo nikoli pozabljene!

Viktor Čeh-Zvonko

Spominska slovesnost ob grobu generala Maistra

Borci za severno mejo 1918—1919 iz Maribora in Celja so se dne 30. junija t. l. sestali ob grobu slovenskega generala in pesnika Rudolfa Maistra-Vojanova. Počastili so spomin na svojega nekdanjega poveljnika s komemorativnim govorom in položitvijo venca na grob ob razviti društveni zastavi.

Stari borci, ki so po končani prvi svetovni vojni stopili kot prostovoljci pod njegovo poveljstvo, in še danes s ponosom imenujejo Maistrove borce. Še vedno jih priklepajo in vodijo zasluge in značaj moža, ki je postal tako pomembna osebnost v naši narodno — politični zgodovini.

Borci in aktivisti iz Kopra, ki smo bili na oddihu v počitniškem domu »Spominčica« v Kranjski gori, smo obiskali grob prvoborca Ivana Krivca, ki je 10. marca 1944 padel v boju za svobodo. Spominu padlega partizana smo se oddolžili z govorom, petjem žalostink in z venčkom, ki so ga iz poljskega cvetja spletli naše tovarišice.

ni zgodovini. Jezikovna meja od Radgone do Dravograda, ki so jo pred skoraj enainpetdesetimi leti zasedli in ubranili prostovoljci generala Maistra, je domala povsod postala tudi državna meja. Vso Maistrovo vojaško in politično dejavnost je usmerjala ljubezen do našega naroda. Trajen spomenik pa si je general Maister kot pesnik Vojanov postavil tudi v slovenski književnosti.

Nekdanji Maistrovi in koroški borci so nato obiskali še grob carzanskega junaka dr. Ljudevita Pivka in grob zaslužnega Maistrovega sodelavca profesorja Dr. Antona Dolarja.

Spominu na generala in pesnika se bodo dne 27. 7. t. l. poklonili tudi člani Mestne organizacije borcev za severno mejo iz Ljubljane. Tega dne bodo slavnostno odkrili spominsko ploščo v Uncu pri Raketu na hiši, v kateri je slavni poveljnik zadnja leta življenja iskal oddih in počitek. V tej hiši je tudi umrl. Dan pred odkritjem spominske plošče bo poteklo 35 let od dne njegove smrti.

Maistrovi borci so ponosni na to, da so nekoč izpolnjevali njegova povelja in da so sledili klicu ogrožene domovine z enakim čustvom, kakršno je vodilo slavnega generala na vsej njegovi razgibani življenjski poti.

M. R.

Lepa proslava dneva borca

Krajevna organizacija ZB NOV Maks Durjava v Mariboru je lepo proslavila dan borca. V telovadnici osnovne šole Slavko Šlander so pripravili bogat kulturni program. Nastopili so pionirski pevski zbori osnovnih šol »Slavka Šlander« in »Maks Durjava«, folklorni skupini osnovnih šol »Slavko Šlander« in »Janko Padežnik« in recitacijski skupini. Slavnostni govor o dnevu borca je podal predsednik krajevne organizacije »Maks Durjava« Alojz Kravanja. Po kulturnem programu so priredili tovariško srečanje, ki je izvenelo v prijetno in prisrčno vzdušje.

D. M.

Svečanosti ob dnevu borca

V počastitev dneva borca je bilo poleg številnih proslav v Koroškem kotu tudi prijetno tovariško srečanje v Kotljah, idilični deželi samorastnikov. Sončnega prazničnega popoldneva so se zbrali na Tonijevem vrtu člani kotljske borčevske organizacije. Od blizu in daleč pa so prispeli s prapori številni člani sosednjih borčevskih organizacij.

Zbrano množico je med ostalimi pozdravil tudi predstavnik borčevskih organizacij iz zamejstva, s prelepe Slovenske Koroške, tovariš Karel Prušnik-Gašper, čigar prisrčne besede je občinstvo pozdravilo z burnim aplavzom, s katerim pa je hkrati izražalo tudi priljubljenost do naših bratov onkraj meja.

Med kulturnim programom, ki so ga izvajali v pesmih in recitacijah pionirji osnovne šole Kotlje ter pihalni orkester ravnanskih železarjev, je razvila organizacija ZB Kotlje svoj prapor. Nanj so pripeli trakove številni predstavniki množičnih organizacij kraja in sosednjih Raven, med temi pa tudi le nekajletni predstavnik Zdovčevih, družine, ki je med NOB položila na oltar domovine izredno boleč krvni davek.

Po svečanosti je sledilo nadvse prijetno, domače, tovariško vzdušje, ki bo ostalo udeležencem še dolgo v lepem spominu.

Viktor Čeh-Zvonko

Slavlje na Vinici

V okviru proslav ob petdesetletnici ustanovitve ZKS, SKOJ in sindikata bo osrednja proslava črnomajške občine 19. in 20. julija na Vinici, ko bodo obenem počastili 50-letnico vinške republike. V osnovni šoli bo odprta razstava, pripravili bodo turistično prireditve »Noč na Kolpi«, ob tej priložnosti bo tudi svečano odprta asfaltna cesta Črnomelj—Vinica. Obsežen kulturni program bo na camping prostoru v nedeljo 20. julija; govorila bo Vida Tomšič, članica sveta federacije.

Ob tabornem ognju

Na rob razdeljevanja kreditov za stanovanja borcev

Ze po prvem sestanku odborov ZB, na katerem so pretresali upravičence do kredita iz sklada za reševanje stanovanjskih zadev borcev NOV, je član občinske komisije rekel, da noče več sodelovati, ker bi pri tem, kot je dejal izgubil še tiste živce, ki jih ima. Bilo je to v Novem mestu. Vzroki za tako stališče člana komisije so zadoštni, da spravijo človeka ob vsako dobro voljo.

Vemo, da je denarja mnogo manj, kot je izkazanih potreb. Prav zato so bila izdelana posebna merila za ugotavljanje večje ali manjše upravičenosti do tega kredita. Ta merila so tudi uzakonje-

na v statutih teh skladov in so kot je znano, domala enotna za vso republiko. Živčnost komisij povzroča že na samem začetku posamezniki, ki hočejo nekaj mimo teh statutarjih določil, čeprav jih dobro poznajo, hočejo neke privilegije, do katerih niso upravičeni, zato jih je potrebno takoj na začetku najodločneje zavračati.

Eden od bivših borcev v Beli krajini je naslovil na komisijo, oziroma na sklad zahtevo, da mu dodelijo deset milijonov starih din posojila, ker si namerava postaviti montažno hišo in v njej pričeti gostinsko dejavnost. Kajpada, stanovanjsko uprašanje ima že rešeno. Potem so posamezne vdove zlasti v mestih, ki se nikakor ne zadovoljijo z enosobnim stanovanjem, čeprav žive same. Takih in podobnih zahtevkov je veliko. In kar je najslabše, prosilci vztrajajo na svojih zahtevah, sitnarijo in zababljajo povsod, kjer jih hoče kdo poslušati, povzročajo nezadovoljstvo med ostalimi člani, obenem pa ne štedijo z naštevanjem kam vse se bodo pritožili, če ne uspejo tu.

Statutarna določila za vrstni red posameznih

upravičencev kot merila za višino kredita, ki ga upravičenec lahko dobi, so jasna in točna. Mimo teh ne bi smela nobena komisija. Ena sama izjema lahko podre ves sistem poslovanja sklada in povzroči še večje nezadovoljstvo. Ob tem pa je treba reči kritično besedo tudi na naslov tistih posameznih funkcionarjev ZZB, ki so ali še dajejo razne obljube posameznikom mimo komisij in nevednih meril do upravičenosti. Če kje, potem je zlasti v tej občutljivi zadevi vsaka pristranost toliko bolj vredna obsodbe. Kot povedano, denarja je mnogo manj, kot je ugotovljenih potreb, zato pa je toliko bolj potrebna pri razdeljevanju tega kredita polna mera pravičnosti, tovariškega razumevanja in nesebičnega sodelovanja prav vseh, da bi s tem denarjem čimprej rešili res najbolj nujne stanovanjske probleme borcev in aktivistov NOB. To je tudi namen skladov, ki so jih ustanovile vse občinske skupščine in v sporazumu z vodstvi občinskih ZZB določile merila za njihovo poslovanje, ki ni samo trenutno, temveč dolgoročno.

P. ROMANIČ

Ob 25-letnici smrti revolucionarja Jožeta Srebrnič

SREBRNIČEVA ŽIVLJENJSKA POT

Bil je sin solkanskega mizarja, rojen 28. februarja 1884. Leta 1905 je opravil maturo na goriški gimnaziji. Leta 1907 je v Gorici pri 47. infanterijskem pešpolku končal kadetnico in po obojnih vojnih letih 1907 postal poročnik tedanje avstrogrške vojske. Kot zavezanec socialdemokrat je odklonil oficirski čin. Leta 1908 je bil študent na pravni fakulteti graške univerze, a v solskem letu 1909/10 je ostal doma zaradi pomanjkanja denarja. Leta 1914 je bil vpoklican k vojakom in razporejen na rusko fronto. Še istega leta je skupno s 23-tovariši vojakov 27. pešpolka prebežal na rusko stran. Leta 1917 se je udeležil februarke in oktobrske revolucije. Na konferenci socialističnih zastopnikov vojnih ujetnikov, ki je bila aprila 1918 v Moskvi, se je srečal z Leninom. Tu je zastopal slovenske vojne ujetnike vključene v nastajajočo Rdečo armado. Ta konferenca je, po Srebrničevem predlogu, proklamirala zahtevo, da se prebivalcem Trsta in Slovenskega Primorja prizna pravica do samoodločbe. Aprila 1919 se je po nalogu CK VKP/b vrnil domov. Januarja 1921 — ob ustanovitvi kongresa KPI v Livornu — postane član KPI. Na občinskih volitvah leta 1922 so ga izvolili za podžupana solkarske občine, kar je bil do naslednjega leta, ko je italijanska oblast razpustila ta občinski odbor in imenovala svojega komisarja. Leta 1924 je bil na listi KPI izvoljen za poslanca v rimski parlament, kar je ostal dve leti, dokler ni Mussolini komunističnih poslancev pozapril in med njimi tudi Jožeta Srebrnič. Do leta 1932 je bil zaprt in konfiniran na otokih Ustica in Lipari. Od septembra 1932 do aprila 1939 je bil zaprt in ponovno konfiniran. Od januarja 1940 do 6. januarja 1942 je bil ponovno zaprt v Trstu in Gorici, potem pa do 8. sept. 1943 konfiniran v taborišču Ventolenne. 4. januarja 1944 je odšel v partizane, kjer je postal član SNOS, podpredsednik Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Primorje ter član oblastnega komiteja KPS za Slovensko Primorje. V noči od 11./12. julij 1944 je ugonil pod Keršeničami v narasli Soči. 17. julija 1944 so ga pokopali na pokopališču v Prelesju ob Soči. 12. maja 1946 so prenesli njegove posmrtni ostanke na solkansko pokopališče. Za narodnega heroja je bil imenovan 4. septembra 1953.

Vrnitev iz konfenacije

Izpod peresa najboljšega Srebrničevega prijatelja Ivana Regenta je leta 1946 izšla drobna brošura o Jožetu Srebrniču. Na 11. strani te brošure je zapisan zanimiv podatek, da je Jože Srebrnič v konfinaciji napisal za okrog 1000 strani obsegaajočo zgodovino Slovencev, pri čemer se je opiral na domneve ruskega znanstvenika Marra, ki zavrača tezo o preseljevanju Slovanov.

To Srebrničevo delo, ki se je na žalost verjetno res izgubilo, je nastalo v letih druge konfinacije (september 1932 — april 1939). Jože Srebrnič je to delo napisal z dvojnimi nameni: da prispeva določen znanstveni delež tej tematiki in da si s tem zanimivim delom prisluži nekaj denarja.

Ko se je aprila 1939, vrnil v Solkan, si je omislil novo obleko in sicer v nekakšnem ruskem stilu. Krojač Lojze Komel (lani je umrl star 70 let) in sestra Pavlina, sta mu sešila obleko, pri kateri sta bila Srebrniču najbolj važna izredno tople zimski plašč in kučma. Tako opremljen je decembra 1939, pobegnil v Ljubljano. Tu je nameraval dobiti založnika za svoj zgodovinski spis in seveda tudi denar, da bi lažje potoval naprej v Moskvo, kjer je upal, da mu bo že Ivan Regent kako pomagal naprej. Januarja 1940 so ga že imeli v rokah žandarji in kot posebno nevaren element je ponovno prišel v roke italijanskim oblastem. Zanimivi

rokopis je domnevno ostal nekje v Ljubljani.

Poleg številnih zanimivih osebnosti je bil v taborišču Ventolenne konfiniran z dvema političnima kaznjencema, ki sta kasneje, vsak po svoje, imela neposreden vpliv na njegov prihod v partizane.

Goričan Roman Marvin je bil z bratom v španski republikanski vojski. Pred umikom iz Španije je bil komandant bataljona v II. mednarodni brigadi. Ta prekajeni španski borec je Srebrniču marsikaj povedal o dogodkih v Španiji in Srebrnič se je zelo navezal nanj.

Albert Rusjan, doma iz Mirna, je drugi Srebrničev znanec in prijatelj iz teh zadnjih let konfinacije. Ob razpadu fašistične Italije je bil Rusjan star 27 let pa je imel za seboj še zelo zanimivo zgodovino. Sploh bo treba tega človeka obsejati in posebno obravnavati. Njegova mama stalno živi v Mirnu pri Gorici. Po nekakšnih sorodstvenih zvezah je sprva hodil na gimnazijo v Ljubljani, končal pa jo je v Ptuj, kjer je stanoval pri družini Čuček. Tu se je seznanil in spoprijateljil z dijakom Dušanom Kvedrom. Nekaj časa je pri Kvedrovih menda tudi stanoval. Komaj je maturiral, že so ga jugoslovanske oblasti izgnale zaradi »protidržavne« dejavnosti. V Bologni se je vpisal na medicinsko fakulteto in tu naj bi zanj skrbela mama, dokler si sam ne bi na kakšen način pomagal. Vendar ni bilo časa za študij. Rusjan je bil namreč bratranec Stanka Vuka, ki so

ga italijanske oblasti leta 1937 obsodile na 12 let zapor zaradi širjenja projugoslovanske propagande. Tako se je v taborišču Ventolenne znašel tudi Rusjan.

Jože Srebrnič, Roman Marvin in Albert Rusjan so 8. septembra 1943 skupaj zapustili taborišče in se napotili proti domu. Do Padove so potovali skupaj in šlo je kar srečno. Tu pa so zvedeli, da nemška vojska že obvladuje promet v vsej Severni Italiji ter je potrebno potovati zelo previdno, da ne zaidejo v kremplje novemu sovražniku. In v Padovi so se našli trije znanci in prijatelji razšli.

Prvi je prišel domov v Miren tovariš Rusjan. Za en dan se je oglašil pri presenečenih in presrečni materi, potem pa se je vključil v bataljon, ki je sestavljal del Goriške fronte ob Mirenskem polju. Za njim je kmalu prišel domov Roman Marvin, ki pa je ostal doma. Bil je zelo izčrpan in bolan. Leta 1946 je umrl za jetiko.

Jože Srebrnič je prišel od te trojke torej zadnji domov. Ker je bil star že 59 let in je imel za seboj kar 17 let zaporov in konfinacije, je bil telesno zelo izčrpan. Od Padove do Solkana se je takorekoč priberačil, ko se je previdno ogibal vseh večjih prometnih poti. Sestrada in skrajno zanemarjen je prišel sicer skrivaj domov, vendar v zelo nerodnih razmerah. 23. septembra 1943 se je nemškim enotam v Gorici, ko so dobile okrepitev, končno posrečilo na nekaterih mestih razbiti obroč Goriške fronte, ki je že od 9. septembra oklepal Gorico. Tega dne je Na vinogradih nad Solkanom padel prvi Solkanec, partizan tovariš Franc Saksida. Pri sebi je imel osebno izkaznico, po kateri so ga Nemci spoznali in drugi dan so pridrveli v Solkan in požgali njegovo hišo.

Tisti dan pred požigom je prišel domov Jože Srebrnič. Zelo nerodno pri tem je bilo to, ker je bila njegova hiša prav v neposredni bližini požgane Saksidove hiše. Potem so Nemci obvladali Solkan in v prostorih današnjega hotela Sabotin nastanili oddelek divizije »Princ Evgen«. Ta hiša pa stoji prav nasproti Srebrničeve hiše, tako da je imel nemško stražo na ulici pred svojo hišo. V takih okoliščinah se seveda ni počutil varnega.

PRVI STIK SPARTIZANI

Doma sta ga sprejeli sestra Jožefa in Rozi. Dokler ni odšel v partizane, so, poleg sestre Jožefe, zanj skrbeli še: Marija Gerbič, ki mu je bila neposredna zveza z domačini in s partizani (ima 82 let in stanuje v isti hiši v ulici IX. Korpusa št. 70) ter Poberajevi iz mlina: gospodar Anton, sin Evgen in njegova žena Leopolda (Slamičeva iz Črnič), ki so predvsem skrbeli za hrano.

Stefan Jug, mizar je bil še iz prvih povojnih let eden izmed Srebrničevih najboljših zaupnikov v Solkanu. Ta je kmalu zvedel za Srebrničevo vrnitev. S pomočjo hčerke Stefanije je navezal z njim prve stike. Stefanija Jung-Kazimira je bila aktivistka že od maja 1942 in tedaj sekretarka SKOJ v Solkanu. Jožetu Srebrniču je ponudila priložnost, da ga odpelje na Vogrsko, kjer je bil tedaj PNOO. Zaradi Srebrničeve izčrpanosti pa je bilo treba nekoliko še počakati. V tem času se je Goriška fronta umaknila v Trnovski gozd, politično vodstvo se je iz Vogrskega premaknilo v Štomaz nad Ajdovščino in od tam na Vojsko, Kazimira pa je s partizani tudi odšla. Decembra je bila že v enotah XIV. divizije v Beli krajini. S to enoto naj bi odšla na Štajersko, vendar je ostala na Hrvaškem. Od tu se je še avgusta 1944 oglasila, potem pa ni več sledu o njej.

Jože Srebrnič je tako ostal brez zveze. Nemška okupacija Gorice in Solkana, kakor tudi večjih krajev v Slovenskem Primorju, je je prebivalstvo kar precej potrla. Pretila je, da bo še bolj brez obzira kot prej, italijanska.

Drugi stik s partizani

Po umiku enot Goriške fronte in drugih enot, ki so ob razpadu fašistične Italije nastale v vseh večjih krajih Slovenskega Primorja pa jih je sedaj nemški okupator izrinil od glavnih prometnih središč, so se partizanske enote zbirale in preosnovala na območju Lokve-Vojško-Cerkno. Do konca leta se je tu iz dotdanje III. operativne (Primorske) cone ustanovil IX. korpus, v okviru tega pa iz prvotnih treh le dve diviziji, XXX in XXXI. Glavno teži tega organizacijskega dela je tedaj opravil Dušan Kveder-Tomaž, ki je bil z večjo skupino oficirjev poslan v Slovensko Primorje. Skrbno je iskal internirance, ki so se vračali iz italijanskih taborišč in med njimi našel mnogo dobrih kadrov, ki so se kasneje uveljavili v enotah I. korpusa. Med temi je bil nedvomno izredno vesel nekdanjega prijatelja iz dijaških let v Ptuj, Alberta Rusjana, ki ga je po tolikih letih in dogodkih našel med borci Goriške fronte. Seveda mu je Rusjan naštel vse tiste tovariše, ki jih je

„V poletnem žaru na pečinah skalnih svinčenko v prsih mlad junak leži...“

spoznal v taborišču in za katere je bilo mogoče računati, da prihajajo domov in se bodo vključili v narodno osvobodilno gibanje.

Za območje Gorice je štab III. operativne cone imel obveščevalca Mira Tomaziča. Kveder in Rusjan sta ga najprej poslala na dom Romana Marvina. Našel ga je, vendar hudo bolnega, tako da ni bilo mogoče pričakovati, da bi odšel od doma v partizane. Roman Marvin pa je povedal, da bi morda kazalo najti Jožeta Srebrniča in ugotoviti, če bi zmogel tak napor sprčo starosti.

Rusjan in Kveder sta bila takoj za to. Goriški obveščevalec je vpostavil zvezo prek Nemčevih na Ledinah pri Solkanu, ki so se pri Mariji Srebrničevi poznali, kako je s Srebrničem. Ta prvi stik je bil vpostavljen novembra 1943. Še dvakrat je Tomazič prišel v decembru, in sicer popoldne, prav v hišo k Gerbičevi, kjer sta se sestala in pogovarjala s Srebrničem. Proti koncu decembra je Tomazič prinesel Srebrniču Rusjanovo pismo. V tem pismu Rusjan vabi Srebrniča, naj se osebno vključi v gibanje, sicer je v stalni nevarnosti, da pride v roke gestapu. Srebrnič se je take nevarnosti dobro zavedal, saj je že dva meseca prebival večnoma skrit v požganem in opuščenem Lenassijskem mlinu ob Soči.

Vesel je bil Rusjanovega pisma in popolnoma mu je zaupal, zato sta se z obveščevalcem domenila, da ga pride iskat 4. januarja 1944.

Odhod v partizane

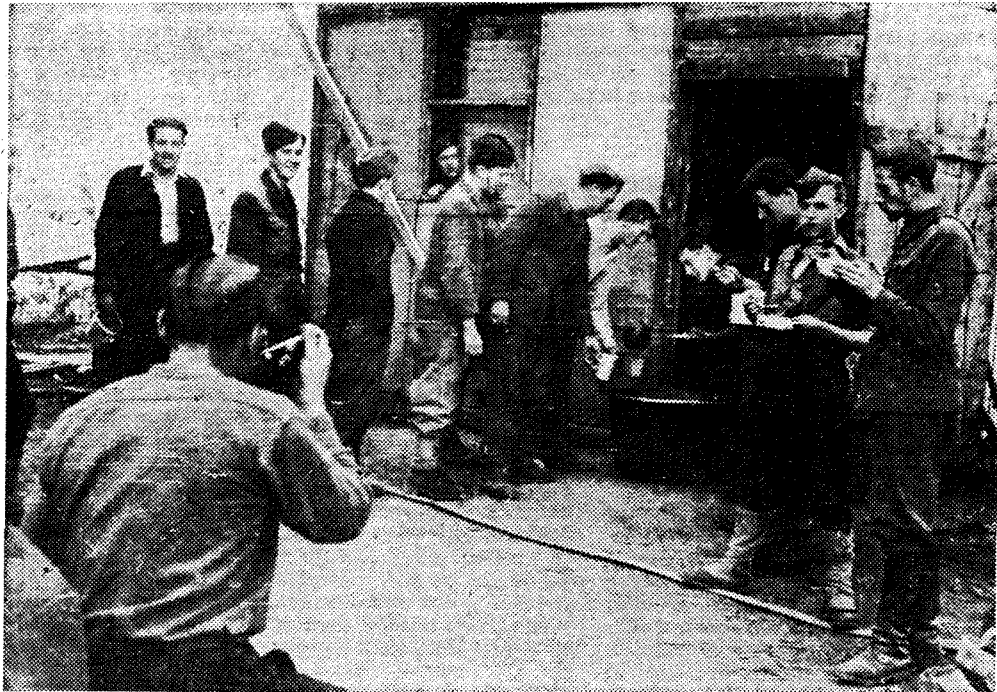
Z Lokve v Trnovskem gozdu je del zaščitnega bataljona IX. Korpusa odšel 4. januarja 1944 v dolino. Šli so mimo Trnovega na Ajševico in se pritajili na Stari gori. Pod mrak tega dne se je prehodnica pomaknila v Panovec in tam čakala kot mrtva straža.

Obveščevalec Tomaž je kmalu popoldne prišel k Nemčevim Na ledine pri Solkanu. Od tu je z Gerbičev, za vsak primer kot njen »nečak«, odšel v njeno hišo. Potem se je odpravil k Soči; delal je videz, kot da bi nabiral kakor dračje. Jože Srebrnič ga je pripravljen čakal v ruševinah starega mlina ob Soči. Ko pa se je zmrabil, sta se dvignila, da bi čimprej prišla v varnejše zavetje k partizanski enoti. Toda nemški stražar na solkanskem mostu ju je opazil. Spustil je nekaj rafalov v strugo Soče, kjer sta se premikali dve postavi. To je bil dovolj velik alarm, ki jima je zaprl pot proti Panovcu. Naglo sta zagazila v valove mrzle reke in jo prebrčala. Premočena do pasu sta tisti večer prišla k Mariničevim v Podsabotin. Tu so ju gostoljubno sprejeli. Povečerjala sta, se posušila in prenočila. Naslednji dan je Tomazič poslal neko mladinko skozi Gorico v Solkan do mizarja Marjana Komela, ki je bil tedaj partizanski kurir in čolnar na Soči. Mladinka je dobro opravila naročeno nalogo. 5. januarja zvečer je Marjan Komel prepeljal Srebrniča in Tomaziča z desne na levi brez Soče. Previdno sta prešla Solkansko polje, Ledine in Blance ter v Panovcu poiskala partizansko predstražo. Po izmenjavi gesla sta v trdi temi prišla med borce zaščitnega bataljona IX. Korpusa. Srebrnič se je od prevelike sreče razjokal. Vzkliknil je: »To je resnično naša vojska! To je svoboda!«

6. januarja 1944 je Jože Srebrnič prišel v spremstvu partizanske enote na Lokve, kjer se je ves radosten čudil naši vojski, z vsem svojim bistvom doživljal pravo svobodo in se že seznanjal z borci ter vodilnimi osebostmi narodno osvobodilnega boja v Slovenskem Primorju. Albert Rusjan mu je obrazložil, pokazal in

(Nadaljevanje na 12. strani)

Fotografija z vprašajem

Kdo so mladi partizani, ki jih je neznani fotograf presenetil ravno pred najljubšim vojaškim opravilom — pred kotlom. Po okolju bi težko ugotovili kraj tega posnetka, po uniformah bi čas nastanka fotografije postavili v jesen 1944. Ker so med »stariimi« partizani tudi novinci v civilu, domnevamo, da je posnetek nastal na Štajerskem. Prosimo za natančnejše podatke!

Pisma uredništvu

Za to ni opravičila

Združenje borcev v Vidmu pri Ptujju je ob dnevu borca pripravilo na kraju, kjer je v maju 1944 izgubilo svoja mlada življenja devet borcev, spominsko svečanost. To je ob vrnitvi Haloz, sredi borovega gozda nad Selami.

Na spomenikih, izklesanih iz pohorskega granita, beremo imena: FRANC VINDIŠ iz Rač, FRANC HOLCER iz Skok, ANTON PONGERC iz Senožeč, JOŽE SIMONČIČ iz Rač, ANTON TROP in JOŽE PLUSEČ iz Maribora, ANTON ŽUNKOVIČ iz Župeče vasi ter imeni dveh ruskih častnikov, ki sta padla skupaj s slovenskimi partizani.

Vsekakor zasluži Združenje borcev iz Vidma za prizadevanja, da bi bila spominska obeležja padlih vsaj enkrat letno številneje obiskana, vso pohvalo! O svečanosti so pisмено obvestili vse člane svoje organizacije; zgodilo pa se je, da se je od sedemdesetih povabljenih komemoracije udeležilo le deset ljudi. Med slednjimi moramo omeniti predvsem poštvalnega Bračiča, ki se je s kolesom pripeljal iz oddaljenega Leskoveca. Za tiste pa, ki se svečanosti ob spomenikih padlih tovarišev — z izjemo nekaterih — niso udeležili, prav gotovo ni opravičila!

Kljub skromni udeležbi je svečanost lepo uspela.

Morda bi veljalo v bodoče organizirati slične spominske svečanosti v okviru občinskega združenja, kakor so to storili v Slovenski Bistrici, ko so ob dnevu borca organizirali skupen pohod k Osankarici na Pohorju?

FRANJO HOVNİK

Zakaj brez imena?

Veliko je spominskih obeležij na območju Karavank, Stola in Zelenice in Združenje borcev tamkajšnjih krajev pridno skrbe, da so le-ta lepo očističena in s tem vedno znova dokazujejo dolžno spoštovanje do padlih borcev, ki so se borili v teh krajih v času narodnoosvobodilnega boja. Eno takih obeležij je tudi ob poti proti Zelenici, tam, kjer se sklene novo zgrajena cesta in kamor je mogoče dostop tudi z motornimi vozili. Spominska plošča je na novo prepletkana in iz napisov na njej lahko ugotovimo, da so na tem kraju leta 1944 padli štirje borci. To so bili Leopold Jesenko iz Zirovnice, Petrač iz Lesc, Franc Kolkaj iz Žgoš in neznan borec s Koroškega.

Mnogi izletniki, ki gredo po tej

poti proti Zelenici, se ustavijo pri spomeniku in marsikateri izmed njih se lahko upravičeno vpraša, zakaj je priimek padlega borca Petrača brez imena, saj je doma iz Lesc in ga preživeli borci gotovo poznajo. Bil je to mlad fant, sin bivšega prostovoljca za severno mejo 1918/19, predvojnega sindikalnega delavca in aktivista NOB, Lenarta Petrača.

SREČKO SORLI

Odpuščamo lahko, a pozabiti ne smemo

Bilo je pred dvema letoma, ko smo se vračali z obiska koncentracijskih taborišč Flossenbürga in Mauthausna. Spominjali smo se težavnih dni, ki smo jih preživeli v taborišču, in pokojni dr. Joško Bežek iz Kranja je med pogovorom dejal: »LAHKO JE ODPUŠČATI, SAJ SMO LJUDJE V BISTVU DOBRI, A POZABITI VSEH GROZOT, KI SO SE DOGAJALE, NE MOREMO IN NE SMEMO!«

Teh besed sem se spomnil, ko sem pred kratkim poslušal pogovor med moškima srednjih let. Njihov zunanji videz je kazal, da jima ne gre slabo. Eden je bil naš rojak, drugi pa Nemec. Bila sta stara znanca iz druge svetovne vojne, saj sta bila nekaj časa skupaj v nemški vojski. Pogovarjala sta se o tem in onem in med drugim ugotavljala, ali je sploh še smiselno govoriti o zločinih, ki so jih okupatorji zagrešili pred tolikimi leti. Nemec — bil je nekoliko vinjen — je bil mnenja, da je

bila pač vojna in da vojna prinese s seboj vedno veliko slabega, da je minilo že četrto stoletje in da je že skrajni čas, da vse to pozabimo. To konec koncev ne bi bilo nič čudnega, če Nemec misli tako. Bolj čudno in skoraj neverjetno pa je bilo, da je naš rojak soglašal z njim, mu pritrjeval in dodajal pripombe, ki mu nikakor niso bile v čast.

Z znanjem nisva mogla molčati. Vključila sva se v pogovor in ugotovila, da je imel naš rojak kaj malo pojma o dogodkih, ki so bili tako usodni za naše ljudstvo v času okupacije. Bil je od leta 1942 v nemški vojski in je z njo obhodil doberšen del Francije in Italije ter je o našem narodnoosvobodilnem boju kaj malo vedel. Bilo mu je nerodno, ko je videl, da sva njun pogovor poslušala in morda še bolj, ko sva mu povedala še marsikaj, kar ni vedel ali pa morda ni hotel vedeti.

Res je, da so med nami ljudje, ki so mnenja, da je že čas, da pozabimo vse, kar se je dogajalo med drugo svetovno vojno in da odpustimo krivnikom našega naroda.

Odpuščamo lahko, a pozabiti ne smemo!

SREČKO SORLI

Pismo s Čehoslovaškega

Potem, ko je to pismo naslovljeno na FRANCA PERVANJE, GORA SV. VIDA PRI ČEPOVANU potovalo od vasi do vasi, od enega do drugega Pervanje, je končno prišlo v uredništvo TV 15. Objavljamo ga v celoti ker upamo, da ga bo tako dobil tisti Fran Pervanja, ki mu je pismo namenjeno.

Dragi tovariš Fran, prejmite pristrčne pozdrave iz Karlovych Vary. Skupaj sva bila v tretjem bataljonu pri Čepovanu na Primorskem. Bilo je v zimi 1944 na položaju v mlinu pri Čepovanu, kjer sem bil bolničar.

Mnogo mislim na vas in na vašo ženo. Spominjam se, kako je pri vas v Gori sv. Vida, kamor sem vaši ženi odnesel vaše pismo. Otroci so bili še majhni a v kraju je bilo veliko Nemcev. To so bili žalostni časi.

Prosim vas dragi tovariš, pišite mi kako živite in kaj delate in kako je z vašo ženo in otroki. Rad bi vedel tudi kaj je z drugimi tovariši iz našega bataljona. Mislim namreč komandanta Joža, komisarja Srečka, dalje Milana in Ivanko, bolničarke Zorko in Jano, minerja in Katko in druge tovariše. Zelo rad bi zopet videl vaše kraje in vas vse.

Prosim vas sporočite mi naslove tistih tovarišev, ki so vam znani.

Pristrčne pozdrave vam in vaši ženi vaš

Antonin Mlíněk

J. Oplatala 13

Karlovy Vary

Pripoveduje: O. Križanovski-Igor

Piše: Mile Pavlin

Pogovor s črnogledim humoristom

Kaj pa vendar misliš? Saj nisem po prežgani župi priplaval k partizanom.

Moja prva večja borba je bila tista na Pugledu 23. marca 1942. Do takrat sem bil že dober mesec in pol partizan, doživel pa sem samo nekaj prask, drugače pa sem bil na straži skoraj noč in dan. Saj menda veste, da imam dolg jezik in tudi takrat sem ga že imel, zato sem bil kaj pogosto na raportu in posledica je bila po navadi dodatna izmena straže. Kaj pogosto so mi tudi grozili, da me bo »Matilda povohala«, toda na srečo so bile to samo grožnje.

Stražiti je bilo sila dolgočasno, bilo je mraz in slina so se ti cedile po Povahovih kuharskih umetninah. Ležal je še sneg, z ljubljanskega gradu pa so ponoči z žarometom večkrat posvetili prav v naše taborišče. Ob takih priložnostih si moral mirovati kot mrlič, skrivaj pa smo lahko lovili uši.

Prvi, ki me je začel »linijsko« obdelovati, je bil tovariš Skala. Čeprav je bil v svojih zahtevah trd kot skala, je ob mojih neumnostih njegova resnost izpuhtela, začel se je režati in z mojim sprejemom v SKOJ ni bilo nič. Šele kasneje je to uspelo tovarišu Rajku na Kremenjku. Toda kaj kmalu sem spoznal, da pomeni članstvo v SKOJ nove obveznosti, patrolje, straže in bombastvo.

Tako sem dočkal borbo na Pugledu. Bilo je zgodaj zjutraj, kot po navadi sem spet stal na straži. Pri sebi sem imel zaplenjeni poljski telefon. Nenadoma sem zagledal italijansko kolono, ki je prodirala proti taborišču. Takoj sem zavrtel ročico telefona in sporočil, kaj sem opazil. Toda niso me razumeli. Kričal sem v slušalko, da bi me bili skoraj Italijani zaslišali prej kot naš vodnik po telefonu. Preden mi je uspelo razložiti stvar vodniku in preden sva se spoznavala, je spodaj že začelo pokati. Kmalu zatem je mimo mene prisopihala v taborišče Simonova četa. Od njih sem zvedel, da se je že začelo. Ze ponoči smo slišali kamione, ki so vozili iz Ljubljane, tudi svetili so nam z Gradu bolj kot navadno. Tako da sem zinil, da bomo morali plačati elektriko...

Po prvem spopadu je nastala tišina. Italijani so nas začeli obkoljevati. Se vedno sem stal na straži. Ko sem svojo izmeno odslužil, so me zamenjali. Odšel sem po stari navadi v kuhinjo, toda tam je bilo že vse nared za unik. Tako sem se obrisal pod nosom za zajtrk. Zagledal me je vodnik Pero in me strogo vprašal, kaj počnem tukaj in zakaj nisem na položaju. Izgovarjal sem se, da sem prišel s straže. Tedaj me je peljal na položaj, kjer so bili borci že v strelski vrsti. Izbral mi je mesto v neki grapi in mi strogo zabícal, da ne smem streljati brez povelja, ker me bo drugače »povohala Matilda«. Posebej mi je tudi ukazal, naj zaprem kljun, ker drugače ne bomo slišali Italijanov.

Ležal sem v snegu in razmišljal, kaj bo. Od vseh strani je pokalo. Bombe, mine, trombloni... Poslušal sem kot zajec in ugotavljal, kje poka in kdo strelja. Zijal sem v dolino pod seboj in pričakoval vsak trenutek, kdaj bom tam opazil divji obraz kakega fašista. Dvakrat me je prišel pogledat komandir Pero, enkrat me je obiskal tudi Skala in mi zabícal, naj se držim. Dal mi je tudi cigareto.

Italijani so med napadanjem kričali kot šolarji na izletu. Čas se je vlekel po polževo. Vtem me je nekdo zgrabil za nogo. Spreletela me je smrtna groza in komaj sem se mogel obrniti, da bi pogledal, kdo je. Toda namesto spačenega obraza pod čelado sem zagledal dobrodušni in bradat obraz našega Povha. Ne da bi ga utegnil vprašati, kaj je, sem moral zgrabit velikanski kos mesa, ki mi ga je tiščal v roke. Prvo, kar sem razumel, je bilo njegovo vprašanje, če je premalo in če bi rad še dodatek. Šele potem sem videl, da vlačí za seboj kup mesa kar na šotorki po snegu. Komaj sem stlačil vase vsaj kilogram kuhane govedine, se je spet pojavil za menoj. Za seboj je vlekel kotel goste juhe z rižem in krompirjem ter zahteval od mene, naj nastavim menažko. Z globoko žalostjo v sru sem odklonil, saj ne bi šla niti žlica več vame. Tako sem prvič in zadnjič pri partizanih odklonil dodatek. Ze tako je malo manjkalo, da nisem izdihnil, ker sem se preveč najedel. Medtem sem pozabil tudi na pokanje in Italijane, premišljeval sem le o tem, kako je navsezadnje imenitno, da te takole pitajo med borbo.

Iz razmišljanja me je prebudilo povelje za zbor. Zapustili smo položaje in se zbrali pri kuhinji. Tam sem dobil na grbo tak tovor, da bi bil spet kmalu izdihnil. Kasneje sem skrivaj nekaj odvrgel. Utrujena in otovorjena kolona se je pomikala sila počasi, velikokrat smo obstali in se prepirali, ugotavljali, kdo je ukazal stati in sedeti. Prek Sv. treh križev smo odšli na Medvednico in dalje na Vodice. Dejansko smo šli čez štiri križe, ker sem pač Križanovski in ker sem nosil tako breme kot Kristus.

Kot smo kasneje zvedeli, so zjutraj Italijani jurišali na Pugled in ga zavzeli. Mi smo od daleč poslušali streljanje in se smejali. Zvečer nam je naš tovariš Pik povedal, kako je bilo na Pugledu. Pozabili so ga na straži, zato je stražar kaj naprej. Ko so zjutraj prišli Italijani, je zlezal na drevo in opazoval italijanski juriš. Za nami je prišel po sledovih, po odvrgeni opremi in hrani.

Drugič sem bil v boju v Bojanjem borštu pri Stični. Tam sem bil pomočnik mitraljezca Bobeka. Bila sva v zasedi, ko je prišla mimoi italijanska kolona. Tedaj sem tako streljal, da se mi je začela topiti mast v puški. Doživeli smo lep uspeh. Če sem koga zadel, ne vem.

Tretjič sem bil v boju na Jančah. Spet nisem smel streljati, toda malo je manjkalo, da me niso ubili. Komandir me je poslal po opremo in orožje padlega borca, Nemci so me opazili in začeli streljati name. Kljub vsemu sem svojo nalogo uspešno opravil in celo mrtveca privlekel v zaklon.

Ko smo se umikali nazaj proti meji, sem stopil iz kolone, da bi... Malo je manjkalo, pa bi bil poskropil nemškega vojaka, ki je ležal na tleh. Sprva sem mislil, da je mrtev, potem pa sem spoznal, da le spi. Brž sem stekel k tovarišem in jim povedal, kaj sem videl. Toda Nemca se nismo smeli dotakniti, ker bi lahko s tem izdali smer našega umika. Puške mu nisem mogel ukrasti, ker je imel njen jermen ovit okoli roke.

Kmalu so me poslali v Varetov bataljon, kjer sem postal celo mitraljezec. Večkrat sem bil v zasedi pri Žužemberku. Ustavljah smo avtobus, ki je vozil po cesti, ter legitimirali potnike. Nekega dne se je znašel med potniki uniformiran fašist. Kdove kako je zašel vanj, ne da bi mu kdo povedal, kam se pelje. Ko smo avtobus ustavili, je prišlo do streljanja. Seveda smo ga brž ukrotili. Toda nismo ga ubili, samo potuhnil se je in ponoči v spodnjih hlačah zbežal v Žužemberk.

Nekoč sem v zasedi zaspal. Izdajalec je napojil zasedo z vinom in šel klicat Italijane, ki so napadli. V naglici so me pozabili zbuditi. To so naredili šele Italijani, ki so se ustavili tik zraven mene. Prebudil sem se od streljanja, pograbil zbrojevko in strelivo, vse drugo pa pustil. Od daleč sem videl izdajalca, kako kaže Italijanom, kje smo, zgrabila me je jeza in spustil sem rafal po njegovi beli srtači in Italijanih. Ko sem se umikal, je mina porušila drevo, da je padlo name. Mislim, da mi je odbilo pol hrbta. Šele ko sem odrival veje, sem ugotovil, da mi ni nič.

(Nadaljevanje prihodnjico)

Pravna posvetovalnica

Zaščita žrtev vojne

Tovarišica B. F. iz Potoka nam piše, da je bila leta 1941 prisilno izseljena v Nemčijo. Skupaj z ostalimi družinskimi člani je bila v taborišču, od koder je potem hodila delat v neko tovarno. V aprilu 1945 so taborišče osvobodili zavezniki, ki so se nato umaknili. Med premikom so jih Nemci napadli, pri tem pa je bila ranjena od nemške topovske granate. Drobec jo je zadel v hrbtenico. Bila je na zdravljenju v nemški bolnišnici, nato pa v Franciji, po petih mesecih ležanja je bila poslana v Jugoslavijo, kjer se je še dalj časa zdravila v bolnišnici. Še zdaj pa potrebuje stalno zdravniško pomoč. Nima nobenega zavarovanja, ne zaposlitve, brat, pri katerem živi, pa ji težko daje sredstva za zdravniško oskrbo. Vse, kar ima, je 30 din mesečne podpore, s katero pa si ne more dosti pomagati. Zato sprašuje kam naj se obrne, da bi dobila večjo pomoč in podporo ali zdravstveno zavarovanje.

V zvezi s pismom tovarišice B. F. opozarjamo na zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih

družinskih članov. Omenjeni zakon daje zaščito vsem tem žrtvam vojne, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro po predpisih o invalidskem zavarovanju. Seveda je predpogoj, da je taka oseba pretrpela okvaro organizma zaradi sovražnega dejanja okupatorja ali zaradi vojnih dogodkov kot nevojaška oseba ali zaradi zapuščene vojnega materiala. V konkretnem primeru prihaja v poštev določilo, ki daje zaščito osebi, ki je okvaro utrpela zaradi vojnih dogodkov. Seveda pa mora biti ugotovljena 100 odstotna okvara organizma, oziroma zdravja.

Omenjeni zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja daje upravičencem pravico do denarne pomoči, do dodatka za pomoč in postrežbo, do dodatne denarne pomoči, zdravstvenega varstva in do rehabilitacije, ortopedskih pripomočkov ter otroškega dodatka. Osnovna denarna pomoč pripada upravičencu ne glede na premoženjsko stanje ali osebnih dohodke. Po smrti upravičenca pripada pomoč tudi družinskim članom, če izpolnjujejo pogoje za družinsko pokojnino. Osnovna

denarna pomoč znaša 300 N din mesečno. Dodatek za postrežbo in tujo pomoč, ki znaša 490 din mesečno, gre tistemu, ki sta mu za življenje neogibno potrebni stalna pomoč in postrežba. Pravico do dodatne denarne pomoči pa ima tisti, ki se preživlja izključno ali pretežno z denarnimi prejemki po tem zakonu. Znaša pa denarna pomoč 30 odstotkov od osnovne denarne pomoči ali 15 odstotkov. Seveda pripadajo upravičencem tudi zdravstveno varstvo, rehabilitacija in ortopedski pripomočki.

Važno je vsekakor določilo, da morajo žrtve vojne uveljaviti pravice po tem zakonu do 31. decembra 1970. Na prvi stopnji odloča center za socialno delo oz. organ za socialno varstvo v občini, občinski upravni organ pa tudi izplačuje prispevke. O stopnji zdravstvene prizadetosti pa odločajo invalidske komisije po predpisih o invalidskem zavarovanju.

Kaj naj torej svetujemo tovarišici B. F.? Če meni, da ima 100 odstotno okvaro organizma, naj se s prošnjo obrne na organ za socialno varstvo v svoji občini.

TOVARNA

aero

CELJE

OB 22. JULIJU — DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA IZRAŽA DELOVNI KOLEKTIV GLOBOKE SIMPATIJE DO VSEH ŽRTEV, KI JIH JE NAS MALI SLOVENSKI NAROD ŽRTVOVAL NA BRANIKU SVOBODE IN SOCIALNE PRAVIČNOSTI. POZDRAV VSEM PREŽIVELIM BORCEM IN VSEM TISTIM, KI SO USODO NARODA DELILI S LASTNO USODO IN TRPLJENJEM Z PUSKO V ROKI, ALI KOT ILEGALCI, INTERNIRANCI IN DEPORTIRANCI.

POZDRAV DELOVNIM LJUDEM, KI DANES GRADE SVOJ JUTRIŠNJI DAN, KAJTI NAVKLJUB TEŽAVAM SMO NA PRAVI POTI — POTI LEPŠE PRIHODNOSTI.

GOSTINSKO PODJETJE

»ZVEZDA«

MURSKA SOBOTA, TITOVA 10
GOSTIŠČE, LENDAVSKA 39

nudi cenjenim gostom topla in hladna jedila, ter priznane in najboljše pijače — tujske sobe.

Vsem, ki potrebujejo miru in zdravja priporočamo obisk Moravskih Toplic v bližini Sobote.

EN MESEC V MORAVCIH — LETO DNI ZDRAVJA!

INVALIDI — BORCI! Ko se odločite, kam letos na zdravljenje, pridite v Moravče. Spoznali boste, da ste se odločili prav.

TRGOVSKO PODJETJE

DELIKATESA

LJUBLJANA, TRG MDB 12

z vsemi svojimi
poslovalnicami

čestita delovnim ljudem in nekdanjim borcem ob 22. juliju dnevu vstaje slovenskega naroda in želi prijetnega počutja in razvedrila v prazničnih dneh.

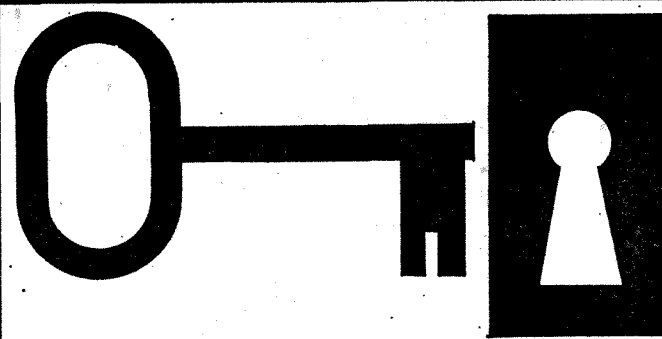
Gradbeno podjetje

BEŽIGRAD

LJUBLJANA,
PODMILŠČAKOVA 24

OPRAVLJA VSE VRSTE
GRADBENIH DEL
NA VISOKIH
IN NIZKIH GRADNJAH.

Prisrčno čestitamo za 22. julij — dan vstaje slovenskega naroda.

PROTI RJI

WD-40

VEDNO
IN POVSOD
Z

alpos camping

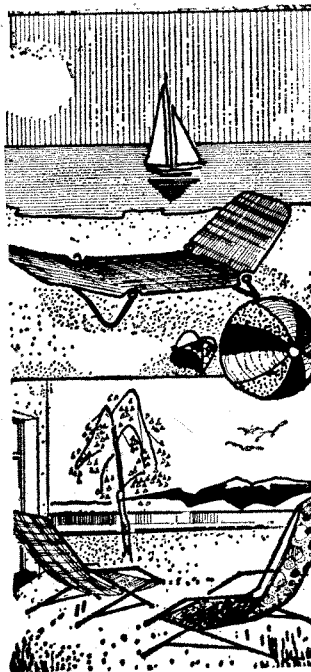
OPREMO

- NA DOPUST
- NA IZLET
- NA PIKNIK
- NA TABORJENJE
- IN REKREACIJO

Tovarna aluminijaste opreme Predstavnika:
ALPOS Šentjur pri Celju
TELEFON 74 030

nudimo vam:

- CAMPING MIZICO
- CAMPING STOLČE!
- LEŽALNIK
- GUGALNIK

Prednostni vrstni red udeležencev NOB z območja ljubljanskih občin za dodelitev najemnih stanovanj

Komisija za stanovanjske zadeve borcev NOB pri skupščini mesta Ljubljana je na svoji 9. redni seji, dne 17. junija 1969 sprejela naslednji

SKLEP

I.

Potrdita se predloga prednostnih vrstnih redov podkomisije za sestavo prednostnih vrstnih redov udeležencev NOB z območja petih ljubljanskih občin za:

a) dodelitev najemnih stanovanj in

b) dodelitev posojil za gradnjo, adaptacijo ali nakup lastniških stanovanj.

II.

V prednostna vrstna reda so uvrščeni upravičenci iz I. nujnostne skupine, ki jo je v imenu podkomisije za sestavo prednostnih vrstnih redov sestavila posebna skupina za pregled stanovanj prošilcev — udeležencev NOB, ki so

vložili prošnje za dodelitev najemnih stanovanj in posojil, na podlagi meril pravilnika oziroma odloka o merilih za uporabo sredstev, zbranih s prispevkom za gradnjo stanovanj udeležencev NOV z območja ljubljanskih občin.

III.

Prednostna vrstna reda za dodelitev najemnih stanovanj in dodelitev posojil za gradnjo, adaptacijo ali nakup lastniških stanovanj sta sestavna dela tega sklepa.

IV.

V smislu 15. člena Pravilnika o dodeljevanju stanovanj udeležencem NOB na območju petih ljubljanskih občin, se ta sklep objavi v Glasniku.

Številka: 010—081/69

Datum: 17. junij 1969

Predsednik komisije
za stanovanjske zadeve borcev
NOB

Miha Košak, dipl. ing., I. r.

GRADNJA

I. SKUPINA

SOTLAR Martin, Tesovnikova 26, Bežigrad; BUKOVAC Lojze, Poljanski nasip 10, Center; ILENIČ Anton, Rojčeva 15, Moste; BRACUN Kristina, Gospodinska 7, Šiška; VRHUNG Janez, Bičevje 4, Vič; JANEŽIČ Lado, Brdnikova 21, Vič; GARTNER Ferdo, Prijateljstva 20, Center; TAURER Silva, Malejeva 19, Moste; SUSNIK Valentin, Topol 5, Šiška; SEDEJ Jakob, Dobrova 98, Vič; VOLAJ Janez, Rožna dol. C. I/13, Vič; KOCJANČIČ Jože, Dobrunje 51, Moste; JUGOVIČ Srečko, Stud. nas. B-6, Vič; KOBAL Viktor, Medvode 50, Šiška; PREBIL Ludvik, C. dveh cesarjev 170, Vič; BEČAN Ivanka, Rakovnik 22, Šiška; TRATNIK Tone, Kidričeva 8, Center; BERAUS Dana, Belokranjska 4, Bežigrad; CERAR Anton, Polje 424, Moste; SINKOVEC Janez, Redelongska 12, Vič; ZGONC Dušan, Koperska 18, Vič; FRANDOLIC Gregor, Majaronova 24, Bežigrad; KOZELJ Jože, Križevniška 8, Center; JERIHA Domine, Zador 53, Moste; CIRNSKI Jože, Podutik 6, Šiška; UDOVIČ Ivan, Krimska 16, Vič; VIZJAK Stefa, Gerbičeva 19, Vič; ŽEN Franc, Tomačevo v Dolini, Bežigrad; BUTINAR Marjana, Komenskega 20, Center; LEBAN Rudi, Polje n. h., Moste; LIPOGLAVSEK Stane, Vižmarje 92, Šiška; NANUT Marija, Notranje gor. 106, Vič; KRALJIČ Stana, Izanska 297, Vič; KORASIN Rajko, Črnuče 224/b, Bežigrad; KOPAC Jože, Kidričeva 2, Center; ALIČ Ljubo, Sostro 47, Moste; JEROVSEK Ivanka, Sora 49, Šiška; KANALEC Jože, Česni-

kova 6, Šiška; ŽAGAR Milka, Peruzzijska 7, Vič; ZIBERNA Anton, Rožna dol. C. XII/14, Vič; NUCIČ Jože, Turnerjeva 14, Bežigrad; DINGHAUSER Tomaž, Gosposka 15, Center; GORNIK Dragica, Moškrčeva 22, Moste; TRAMPUŽ Anica, Medvode 27, Šiška; ULE Matija, Jezero 5, Vič; GABRIJELOVIČ Bogomir, Ig 84, Vič; MAHNE Stane, Zupanova 4, Bežigrad; GALE Jože, Dvorčakova 10, Center; VELUSČEK Jože, Pokopališka 2, Moste; BOBIČ dr. Rado, Kolesijska 25, Center; SKOBERNE Jože, Zg. Zdobrova 53, Moste; CESENJ Martin, Vižmarje 210/c, Šiška; KOZIN Albin, Notr. gorice 100, Vič; LONČARIČ Franjo, Prevalj 22, Vič; SKERL Erna, Tesovnikova 24, Bežigrad; KOS Stanislav, Savlje 69, Bežigrad; ADAM Leopold, Titova 14, Center; PLANKAR Franc, Polje 285, Moste; KRIZAN Ladislav, Zlatec 45, Šiška; PASKULIN Matija, Vrhovi C. XVI/6, Vič; PETROVIČ Peter, Zelena pot 8, Vič; VIČAR Jarošlav, Grintovska 16, Bežigrad; POJE Jože, Podmilščakova 51, Bežigrad; COZ Rafael, Strossmayerjeva 20, Center; MAJDIČ Franc, Ul. Talcev 5, Center; COZ Jože, Litijska 57, Moste; GROS Marija, Vižmarje 10/a, Šiška; POGAČAR

Marija, C. na Bokalce 51, Vič; ROGELJ Jože, Preserje 49, Vič; PEZDIRC Albin, Stadijska 2, Bežigrad; ANDOLSEK Fani, Čufarjeva 1, Center; JERMAN Anton, Repnje 40, Šiška; UČAKAR Marjan, C. na Loko 2/a Vič; LUKAČ Franc, Majaronova 8, Bežigrad; MUJDRICA Franc, Trubarjeva 28, Center; RACIČ Ivan, Vižmarje 30, Šiška; STRLE Alojz, Zg. Rudnik C. IV/11, Vič; POGAČAR Viktor, Ravbarjeva 12, Bežigrad; ŽGUR Martin, Vegova 4, Center; BERGANT Alojzija, Zlebe 7, Šiška; KRISTAN Ciril, Pokljunkarjeva — bar., Vič; ZAJEC Janez, Črnuče — Črna, Bežigrad; SLABE Ludvik, Domžalska 10, Center; BUH Stane, Šmartne 26/b, Šiška; MIKLIC Anton, Vrhovi C. XXI/29, Vič; OSOJNIK Milan, Ul. Pohorske bat. 57, Bežigrad; SKOK Berto, Gosposka 10, Center; JELNIKAR Anton, Medvode 3, Šiška; EREGA dr. Vera, Mirje 29, Vič; SIMČIČ Jože, Glavarjeva 50, Bežigrad; PETLOVIČ Dušan, Prešernova 5, Center; POLAJNAR Jakob, Vodice 147, Šiška; SETNIKAR Jakob, Polhovgradec, Vič; MAČEK — MAHNE Tinka, Einspielerjeva 5, Bežigrad; PETROVIČ Niko, Trubarjeva 7/a, Center; KNAPIC Anton, Vikre 3, Šiška; BABIČ Jože, Brezovica 57, Vič; GRČAR Edvard, Triglavka 17, Bežigrad; PEZDEVSEK Franc, Povšetoška 45, Šiška; DERVODEL Zora, Večna pot 31 B-3, Vič; DJOKIĆ Muharem, Šmartinska 21, Bežigrad; PEČKO Miha, Tesarska 4, Center; ROSULNIK Angela, Guncije 65, Šiška; MOZE Vladimir, Dobrova 88, Vič; MUZLOVIČ Stanko, Linhartova 67, Bežigrad; MUSTAR Vin-

Nadaljevanje na 12. strani

Kulturni obzornik

A. M. Nekrič: 21. junij 1941

Pisec je znan sovjetski zgodovinar. Svojo ne posebno razsežno knjigo je napisal v tistem kratkem razdobju odjuge po 20. kongresu KP SZ, ko so za nekaj časa zgodovinarji in drugi lahko prodrli skozi zid tajne in nedotakljivosti, zgrajen v času Stalina okrog vrha sovjetske države. Prav zdaj, ko se je znova pokazal stalinizem, kot pravimo tej obliki birokratizacije socialističnega gibanja, je zato Nekričeva knjiga postala spet pomembna. Bralec bo namreč prek nje laže doumel nekatere pojave, ki so pripeljali do stalinizma, kot tudi posledice teh pojavov, hude poraze Rdeče armade v prvem razdobju vojne.

Posebno je knjiga postala zanimiva zato, ker uradni sovjetski zgodovinarji zdaj na tihem spet začenjajo slaviti Stalina in zani-

kovati vse, kar je bilo o njem zapisanega in izrečenega po 20. kongresu. Zato je tudi Aleksander Nekrič doživel nekaj ostrih napadov uradnih sovjetskih zgodovinarjev. Očitno so mu, da blati sovjetske narode, da posplošuje napake, da je oseben itd. Skratka, pripisovali so mu napake, kakršne radi pripisujejo tudi drugi birokrati vsem piscem, ki se drznejše biti odkriti. Zato ni čudno, da je Nekričeva knjiga izginila iz knjižnic in knjigarn v SZ.

V Nekričevi knjigi bralec verjetno ne bo našel na kakšno posebno odkritje glede krivde vodstva sovjetske države za poraze, saj je bilo o vsem tem zadnja leta že veliko napisanega. Najbrž piscu še niso bili na razpolago vsi dokumenti, niti še niso spregovorile dovolj odkrito vse živče

priče. Pač pa je zbral v svoji ne preveč razsežni knjižici vse, kar je našel najbolj zanimivega in značilnega v številnih spominih in v razpoložljivem gradivu.

Nekoliko drugače je v poglavju, kjer Nekrič opisuje, kakšna opozorila je prejela SZ o tem, da se pripravlja vojna. Med drugim zvemo tudi za živahno vo-hunsko in diverzantsko aktivnost na obmejnem ozemlju, za dejavnost, ki so jo vodili nacisti, SZ pa je ostala ob njej gluha in slepa.

Zlasti mlajši bralec, ki mu je knjiga namenjena, bo našel v njej marsikaj zanimivega in poučnega.

Knjigo je izdala v zbirki Pričevanja Mladinska knjiga v Ljubljani, prevedel jo je Ciril Stani.

V spomin Stanetu Česniku

Ko smo te pred nedavnim obiskali niti slutili nismo, da smo ti segli poslednjič v roko, čeprav smo vedeli, da si težko bolan. Kljub temu smo iskreno želeli in upali, kakor si upal ti, da boš nekega dne spet prišel na ponedeljkovo ali petkovo vajo, se vsedel za svoje običajno mesto, tam pod oknom, kjer si sedel poleg Lojzeta, Juša in Dušana. Potem bi s svojim žametnim glasom skupaj z nami zapel in na dan borca bi se bil odpeljal na partizansko proslavo na Sedlarjevo ob Sotli in zapeli bi štirinajsto, ki ti je bila tako pri srcu.

Tebe pa že dolgo ni bilo na naših vajah! Pravzaprav, prišel si dvakrat le za trenutek, da bi nas poslušal, le pel nisi; tudi ko smo praznovali petindvajsetletnico te ni bilo. Pogrešali smo te, Stane, in hudo nam je bilo. tolikokrat smo si zaželeli, da bi z nami zapel Nocoj pa oh nocoj, za katero si vedno dejal: »Fantje, potihoma jo dajmo!« in iz srca bi radi zapeli Zdravljico, tako, kot smo jo za tvojo petdesetletnico...

Tisti dan, ko smo se za vedno poslovili od tebe, smo

bili po dolgem času vsi s teboj. Ob tebi je bil tvoj zbor, Partizanski invalidski pevski zbor, za katerega si živel s srcem in dušo. Tako rad si pel z nami in prav partizanska pesem ti je bila posebno pri srcu. Trudil si se, da bi ostala takšna, kakršna je bila takrat, ko si jo še med vojno prepeval na mitingih pod notranjskimi kozolci, na Primorskem, v Beli krajini... Zlele si, da ostane nepotvorjena, naša, partizanska. Zato si bil na vajah vedno preudarno kritičen in vsaka tvoja beseda je bila dobronamerna. Spoštovali in cenili smo te ne le kot dobrega pevca, pač pa predvsem kot tovariša in človeka. Zato nam bo še toliko težje, ko bo odslej mesto v drugem basu ostalo prazno in ko na koncertih ne bomo več slišali tvoj gromki klic: »Naprej, tovariši!«. To je tista, Simonitičeva... o podgorskih mornarjih...

Spoznala sva se bila jeseni 1941 na balinišču v Krčnovi gostilni na Viču, potem sva se srečala jeseni 1943. leta, ko si bil komandir kulturne čete. Prav v tem času sem v tebi spoznal človeka, kakršnih v

življenju malo srečah! Septembra 1944, na zborovanju aktivistov OF, sva bila skupaj v Črnomlju. Takrat si bil član Slovenskega narodnega gledališča na osvobojenem ozemlju. Kolikokrat sva tudi po osvoboditvi, posebno po končanih pevskih vajah, na poti domov, obujala spomine na dni narodnoosvobodilnega boja, na katere si bil tako ponosen. Zato mi je še toliko težje, saj sem s teboj izgubil tudi iskrenega sobesednika in nepozabnega prijatelja.

Spominjali se te bomo, dragi Stane, kot iskrenega partizanskega tovariša in plemenitega človeka.

STANE LAVRIC

Partizanska ljudska pesem

Deklica in Kalabrež

Kraj gozda hišica stoji,
v njej mlada deklica živi:
črn Kalabrež vrti oko,
kako bi se do nje prišlo.

Ko se deklica na prag prikaže,
si škornje Kalabrež namaže
in hitro k deklici hiti,
a ona v hišico zbeži.

Z zapahom vrata so zaprta,
so okna z rjuhami zastirta.
Smukl — Kalabrež na jablano,
da od tam bi videl deklico.

Čuj, strojnica zdaj zareglja,
ko v vetru list, Lah trepetja,
mu padla puška je iz rok
in kremži se, mu gre na jok.

Iz hiše dekle prihiti,
v Kalabreža sproži strele tri,
na ramo si je puško d'jala
in k partizanom se podala.

Njen fantič je prišel po njo,
odpeljal v daljino jo goro,
sta za svobodo se borila,
kri srčno v zemljo potočila...

MARIJA ŽNIDARŠIČ

Zanimivosti

Spomenik Moši Pijadeju

Sedmega julija, na dan vstaje srbskega naroda, so na novem trgu pred zgradbo »Politike« v Makedonski ulici odkrili spomenik velikemu revolucionarju in pionirju naše socialistične ureditve Moši Pijade. Na mitingu, ki so ga priredili ob tej priložnosti, je govoril tudi predstavnik zvezne skupščine Milentije Popović. — Spomenik je delo kiparja Branka Ružića, ki mu je uspelo v kamniti grmadi — težki več kot štirideset ton — izklesati lik »čike Janka«, čigar ime je najtesneje povezano z rojstvom Komunistične partije Jugoslavije in čigar besede je v času težkih preizkušenj našega naroda izgovarjalo na tisoče rodoljubov.

»Zlati medved« za Žilnika!

Na berlinskem festivalu, na katerem sodeluje Jugoslavija kot edina socialistična država že tretje leto, je prejel glavno nagrado — »zlatega medveda« — sedemindvajsetletni jugoslovanski režiser Želimir Žilnik za svoj prvi celovečerni film »Zgodnja dela« (Marxa in Engelsa). Ta nagrada pa hkrati potrjuje pravilnost stališča, ki verujejo, da Žilnikov film ni protisocialističen (govorilo se je celo o prepovedi njegovega predvajanja!), marveč da gre za delo, ki ostro in nekompromisno razbija številne fraze in preživele dogme socializma.

149 predstav slovenskega gledališča v Trstu

Slovensko gledališče v Trstu je imelo v sezoni 1968/69 skupno 149 predstav, od katerih 102 v Italiji in 47 v Jugoslaviji. Vseh obiskovalcev je bilo 38.792, od katerih 23.123 v Italiji in 15.669 v Jugoslaviji. Največ uprizoritev je doživela drama »Tri sestre« z 8.942 gledalci, sledile pa so ji farsa »Red mora biti«, Slovenske balade in romance, otroška igra »Rdeča kapica«, komedija »Amfitruo« itd.

»Vidim smrt«

Ameriška revija Life je v najnovejši številki priobčila na dvanajstih straneh majhne fotografije ameriških vojakov, ki so padli v Vietnamu v enem izmed zadnjih tednov. Gre za skupno 217 vojakov med 18. in 26. letom. Ob vsaki fotografiji je objavljen nekaj vrstic, ki govorijo o smrti, oziroma nekaj citatov iz pism padlih. Eno izmed teh pism govori o boju za hrib v dolini A Sau, kjer je padlo 84 vojakov, ranjenih pa jih je bilo 480. Naloga vojakov je bila, da razobesijo ameriško zastavo na vrhu. Takoj po tem dejanju so se morali umakniti, eden izmed njih pa je še utegnil napisati tole:

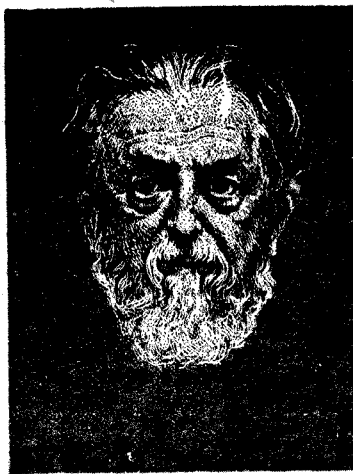
»Morda tega ne boste mogli prebrati, ker pišem v naglici. Vidim smrt, ki se približuje z vrha griča...«

Stalna radijska oddaja o Jugoslaviji v Peruju

Peruanska vlada predsednika Huana Velasca Alvarada je odobrila radijski postaji Lima, da enkrat tedensko posveti pol ure svojega programa Jugoslaviji. Prva tovrstna oddaja v srbohrvaškem jeziku je bila 21. maja; od tega dne dalje je na sporedu vsako sredo ob 20.30. Jugoslovanski izseljenec, ki jih v Peruju ni malo, lahko torej redno poslušajo glasbo jugoslovanskih narodov in vesti iz Jugoslavije v domačem jeziku.

Dragocena knjiga

Redka zgodovinska knjiga »Kri in življenje za svobodo«, ki se je izdala leta 1938 v času španske državljanske vojne v Barceloni in ki je ohranjena samo v štirih primerkih, je ponovno dostopna širši javnosti. Knjiga, ki je posvečena jugoslovanskim španskim borcem, je izdal izvršni komite Nacionalne unije španskih študentov, uskana je v srbohrvaškem jeziku, uredil pa so jo Veljko Vlahović, Božidar Maslarić, Veljko Ribar in Slobodan Mitrov-Danko. Na več kot sto straneh teksta, ki je tudi bogato ilustriran, sta opisana življenje in borba jugoslovanskih študentov v Spaniji. Avtorji prispevkov so med drugimi tudi Veljko Vlahović, Čedo Kapor, Ivo Vejvoda, Josip Husinec, Mirko Kovačević, Gojko Nikoliš, Jova Djajić in drugi.

Božidar Jakac: Avtoportret (29. II. 1967)

Božidar Jakac - sedemdesetletnik

BOŽIDAR JAKAC, ZNANI SLOVENSKEGA SLIKARJA IN GRAFIKA, ČLAN SLOVENSKE AKADEMJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI, JE 16. JULIA PRAZNOVAL 70-LETNICO SVOJEGA UMETNIŠKEMU USTVARJANJU POSVEČENEGA ŽIVLJENJA. V SVOJI UMETNOSTI JE KOT MALO KDO OHRANIL TUDI PODOBO NAŠEGA NARODNOOSVODILNEGA BOJA IN S TEM IZPOLNIL SVOJE VELIKO UMETNIŠKO POSLANSTVO. K JUBILEJU MU PRISRČNO ČESTITA TUDI NAŠE UREDNIŠTVO!

SAP—LJUBLJANA ODD. ZA TURIZEM, Ljubljana, Titova 38

V sodelovanju z republiškim odborom Zveze združenj borcev — komisija za politične zapornike interniranice in deportiranice smo pripravili tradicionalen obisk taborišč in grobov svojcev:

6. in 7. septembra — dvodnevno potovanje na otok RAB. Cena potovanja s prenočiščem in prehrano po programu 164,00 Ndin.

6., 7. in 8. septembra — tridnevno potovanje v GONARS in RENICCI. Cena potovanja, prenočišča in prehrane po programu 339,00 Ndin.

6. in 7. septembra — dvodnevno potovanje v MAUTHAUSEN. Cena potovanja s prenočiščem in prehrano po programu 249,00 Ndin.

6., 7. in 8. septembra — tridnevno potovanje v MÜNCHEN in DACHAU. Cena potovanja, prenočišča in prehrane po programu 399 Ndin.

Zahtevajte pismene programe in informacije pri SAP—Ljubljana, Titova c. 38, tel. 314-922 in 315-342.

Vojaška veda in tehnika

Nov način za čiščenje džungle

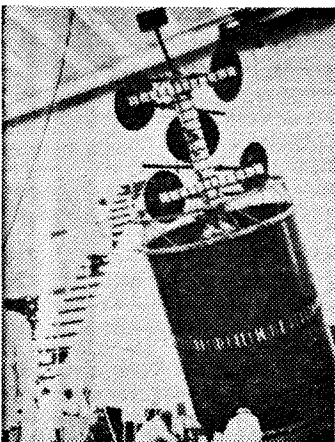
V gostih džunglah je pristajanje helikopterjev zelo oteženo, včasih pa tudi povsem onemogočeno. V te namene so doslej pogosto uporabljali posebne platforme, ki so jih postavljali čez vrhove dreves, z njih pa so se vojaki spuščali na tla po lestvah. Sedaj pa menijo, da je bolje, če s težkimi bombami porušijo drevje in tako napravijo prostor za pristajanje helikopterjev. Skoraj pet ton težke bombe naj bi spuščala transportna letala C-130 ali helikopterji CH-54 »Leteči žerjav«. Bombe niso nov izdelek, saj so jih začeli izdelovati že pred petnajstimi leti, namenjene pa so bile za oborožitev bombnikov B-36.

Krepitev zahodnonemškega podmorniškega ladjevja

Zahodnonemška vlada je pred kratkim naročila dvanajst novih podmornic. Izdelane in vključene v nemško ladjevje pa bodo šele čez štiri leta. Podmornice bodo sorazmerno majhne in bodo imele le po 450 ton. Opremljene bodo z običajnimi dizelsko-električnimi motorji. Njihovi trupi bodo obdani s posebnim protimagnetskim jeklom. Stroški izdelave teh dvanajstih podmornic bodo znašali 125 milijonov dolarjev.

Sateliti za vzdrževanje taktičnih zvez

Ameriška direkcija za vesolje in organizacija za satelitske sisteme sta začeli preskušati za vojaške namene nov satelit za vzdrževanje zvez, ki je

v primerjavi z doslej uporabljanimi sateliti te vrste največji in najučinkovitejši. Satelit tehta približno 700 kilogramov in prek njega lahko hkrati vzdržujejo deset tisoč dvosmernih telefonskih zvez.

Sovjetske ladje na Indijskem oceanu

Sovjetske vojne ladje so sedaj že stalen gost na vseh oceanih, med drugim tudi na Indijskem. Pred kratkim so sovjetske vojne ladje obiskale Kenijo, druge vojne ladje, ki niso bazirajo v Vladivostoku, pa so priplule tudi v Bombay, Madras, Colombo, Perzijski zaliv, Aden in celo v Rdeče morje.

Manevri na obeh straneh

V severni Grčiji so nedavno imeli manevre, ki so se jih razen grških enot udeležile tudi sile NATO pakta. Kopenskim enotam, ki so se sborile z napadalcem, so poslali na pomoč okrepitve. V teh grško-angelsko-ameriških manevrih je sodelovalo 45 ladij in precej vojnih letal, skupnim operacijam pa je poveljeval ameriški admiral Richardson, komandant udarnih in pomožnih sil južnega krila NATO pakta.

Približno ob istem času pa so se tudi sovjetske pomorske enote vadile v izkrcanju v bližini severne norveške obale. Iz norveških virov je znano, da so sovjetski manevri potekali v fjordu Petsamo, prav blizu norveških teritorialnih vod. Manevrov so se udeležilo kakih 25 ladij. Med njimi so opazili tudi nekaj tako velikih desantnih ladij, na katere lahko vkrcajo po bataljon vojaštva ali do 30 tankov.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Od Apolla 11 do Apolla 20

Če ne bodo v zadnjem hipu nastale nepredvidene težave in če ne bodo Rusi priredili kakšnega presenečenja, bodo Američani prvi ljudje, ki bodo stopili na Lunino tla. Čeprav do končnega uspeha ni več daleč, doseženi uspehi ameriško vesoljsko upravo NASA niso uspali in ljudje, ki jih zaposluje, nimajo mirnega sna. Posebna komisija pripravlja nov program. Poročilo, ki naj bi bilo končano do 1. septembra, naj bi vsebovalo »razumen program«. Nihče ne ve, kaj naj pomeni ta izraz. Toda NASA je že sporočila svojo pripravljenost, da sprejme srednjo pot izmed tistega, kar bi bilo zaželeno, in onega, kar bi bilo v obdobju štednje tudi praktično.

V najnovejšem sporočilu o ciljih, ki naj bi jih uresničili med leti 1975 in 1985, NASA vztraja na nadaljevanju poletov s človeškimi posadkami, raziskovanju Meseca, izstreljevanju orbitalnih postaj in sond na planete ter izdelavi sorazmerno cenene vesoljskega transportnega sistema. Za vse to bi NASA potrebovala približno 1 odstotek letnega narodnega dohodka (torej 4,5 do 9 milijard dolarjev v letu 1969 glede na to, da predvidevajo 900 milijard dolarjev nacionalnega dohodka).

Za načrtovane projekte, za katere so finančna sredstva delno že zagotovljena, bodo v naslednjih desetih letih porabili nekaj milijard dolarjev več, kot pa je stal načrt »Apollo« (30 milijard dolarjev).

Gre za tele projekte:

Na Luno naj bi se spustili desetkrat, prvič pa že v tem juliju. Po prvem izkrcanju naj bi naslednji trije pristanki sledili v prvih dvanajstih mesecih. Moduli se bodo spustili na dva morja in dve planoti na Mesecu. Prva astronauta se bosta oddaljila od svojega vozila največ petnajst metrov, na Mesečevi površini pa bosta ostala le 22 ur, čeprav bi modul lahko vzdržal na njej tudi 48 ur. Med znanstveno opremo bosta imela tudi seizmometer na sončno baterijo, s katerim ugotavljajo premike tal, ogledalo za reflektiranje laserskega žarka, ki ga bodo nanj usmerili z Zemlje z namenom, da na-

tančno ugotove razdaljo med Zemljo in Luno.

Astronavti, ki bodo na Luni pristajali v naslednjih treh letih, bodo imeli s seboj že bolj zamotane naprave. Z magnometrom bodo izmerili Mesečev magnetno polje, ugotovili bodo temperaturo v središču Meseca in z izstreljevanjem posebnih granat izračunali prožnost Mesečevega skalovja.

V zadnjih šestih poletih bodo moduli osposobljeni za 72-urno bivanje na Mesečevi površini, njihove posadke pa bodo gibljivejše. S posebnim vozilom — z enosedežno raketo — se bodo od modula oddaljili do 10 kilometrov in se vzpenjali na do 150 metrov visoke griče. Kmalu pa bo končan džip, ki bo tehtal 300 kg in katerega doseg bo znašal tisoč kilometrov. Direktor NASA si prizadeva konstruirati takšno zaklonišče, v katerem bi astronomi, če bi se jim primerila nezgoda, lahko vzdržali nekaj mesecev, dokler ne bi na Zemlji organizirali ekspedicije za njihovo rešitev.

ORBITALNI LABORATORIJI

Proti koncu leta 1971 bodo Američani postopno drugo za drugo poslali tri ekipe v vesoljski laboratorij, ki bo od Zemlje odda-

ljen približno 320 kilometrov. Laboratorij bo sestavljen iz raket »Saturn 4B«, iz katerih bodo v ta namen izpraznili vse ostanke goriva. Med prvo posadko treh mož bo tudi zdravnik, ki bo na sebi in na drugih dveh članih ugotavljal, kako človeški organizem prenaša breztežnost v obdobju 28 dni. Ekipa bo ugotavljala tudi delovanje brezračnega prostora in breztežnosti na nekatere industrijske postopke, kot so elektronsko varenje in uporaba kovin za izdelovanje izredno odpornih zlitin.

Prostornina laboratorija bo znašala 280 kubičnih metrov. Astronavti bodo imeli dovolj prostora za počitek, štedilnik in mikrovalove, tuš s sesalcem za odstranjevanje umazanije in stranišče.

Druga in tretja ekipa bosta ostali v vesolju po 56 dni. Hkrati s tretjo ekipo bodo izstrelili v vesolje tudi opazovalnico s trinajstimi aparati, ki bodo namenjeni za raziskovanje Sonca.

NASA upa, da bo med leti 1975 in 1980 lahko poslala v vesolje ogromno orbitalno univerzo, ki bi tam ostala deset let. Posadka bi štela dvanajst članov, ki bi se menjali na vsakih šest mesecev. Univerza bi bila opremljena tako, da bi lahko sprejela po sto ameriških in tujih znanstvenikov, moških in

žensk, ki bi potovali med Zemljo in vesoljsko postajo.

NOVE VESOLJSKE LADJE

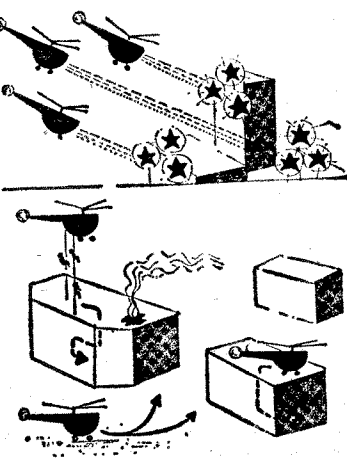
Za vzdrževanje gospodarstvenega transporta z orbite na Zemljo bo NASA uporabljala raketne ladje, ki jih sedaj imenujejo vesoljska dvigala. Nekatere izmed njih imajo tudi krila in so dovolj gibljive, da lahko pristanejo ne le na morški površini, temveč tudi na letališčih. V te namene strokovnjaki NASA proučujejo tri nove tipe raket. Zlasti uporaben bo raketni motor »Nerva«, ki ga bodo uporabljali kot tretjo stopnjo rakete »Saturn«. Njegova prednost je v tem, da je za polovico lažji, čeprav ima enako potisno moč kot sedanji motorji.

PROTI MARSU, JUPITRU, SATURNU...

NASA bo že leta 1971 izstrelila dve kapsuli v orbito Marsa, dve leti kasneje pa bosta drugi dve kapsuli »Viking« lahko pristali na Marsu. Najzahtevnejši načrt NASA je vsekakor raziskovanje Jupitra, Saturna, Urana in Neptuna. Ti planeti imajo takšno lego, da bi si mogli med leti 1967 in 1978 z eno samo vesoljsko ladjo ogledati vse štiri.

Helikopterji v boju za naselja

Helikopterji so zelo okretna in uporabna zračna vozila. V zrak se lahko dvignejo tudi z majhnega travnika ali nekoliko večjega dvorišča. Pristanejo pa lahko na zelo majhnih ravnih površinah in celo na strehi kakšne večje moderne stavbe. Helikopterji so počasnejši od letal, vendar se lahko v zraku — v razliko od drugih krilastih strojev — tudi zaustavijo in na poljubni višini lebde daljši ali krajši čas.

Te helikopterjeve lastnosti so pritegnile pozornost vojaških strokovnjakov. Ugotovili so, da so helikopterji naravnost idealni za prevažanje manjših vojaških enot v sovražnikovo zaledje. To so prvič storili pred petnajstimi leti za čas korejske vojne.

Velika prednost helikopterskega desanta je v tem, da se lahko izkrca na sam objekt ali pa v njegovo neposredno bližino. Vojaška enota je za boj sposobna že takoj po izkrcanju. V te namene lahko uporabljajo vsako bojno enoto, kajti za helikoptersko desantiranje ni potrebno nobeno posebno urjenje, kot je to primer s padalskimi enotami. Prav zato je v sedanjih razmerah uporaba helikopterjev za desantne namene izredno pomembna.

Za helikopterske desante običajno uporabljajo srednje helikopterje, v katere lahko vkrcajo približno po dvajset vojakov, pa tudi helikopterje s precej večjo nosilnostjo. V zadnjem času helikopterjev ne uporabljajo le za prevoz vojaštva in materiala skozi tretjo dimenzijo, temveč tudi za neposredno pomoč z orožjem enotam na tleh. Spričo tega so helikopterji oboroženi z mitraljezi, avtomatskimi topovi in raketami.

Ze precej časa je od tega, ko so

začeli razmišljati, da bi bilo mogoče uporabljati helikopterje tudi za poulične boje v primerih, ko je treba osvojiti ali braniti kako mesto. Dobro utrjene hiše so bile pogosto oreh in jih je bilo težko osvajati. Preden je bilo moč streti odpor kake enote, ki se je utrdila v kaki sodobni betonski stavbi in odkoder je držala pod navzkrižnim ognjem vse dostope k njej, je popadalo ali bilo ranjenih mnogo vojakov. Če pa bi stavbo iznenada začeli obstreljevati helikopterji iz zraka, takoj zatem pa bi se na nje-no streho izkrcal manjši zračni

desant, bi bilo odpora kaj hitro konec in oporišče bi bilo hitro zavzeto.

Prvič so uporabili helikopterje v pouličnih bojih v Saigonu. Ob tej priložnosti je Amerikanom uspelo zadržati stavbo njihove ambasade v rokah samo zato, ker so na krov stavbe še pravočasno pripeljali okrepitve.

Po vsem tem lahko sklepamo, da je mogoče helikopterske desante uporabljati tudi še v druge namene, kot npr. za naskok na kako jetnišnico, da bi osvobodili politične zapornike.

LJUBLJANA

PRIPOROČAMO VAM IZLETE:

Pripravili smo prijetne poletne izlete:

18. julija — 4-dnevni izlet v ŠVICO, s ogledom športnih in turističnih centrov v Švici, Italiji in Avstriji

19. julija — 4-dnevni izlet v ZVEZNO REPUBLIKO NEMCIJO. Na potovanju preko Italije in Avstrije si bomo ogledali zanimivosti Zap. Nemčije in se s posebno žičnico odpeljali na najvišji vrh Nemčije Zugspitze — 2966 m

20. julija — 2-dnevni izlet v SALZKAMMERGUT. Na našem tradicionalnem potovanju po Korškem in Tirolskem delu Avstrije boste spoznali turistične in zgodovinske zanimivosti teh krajev.

21. julija — 2-dnevni izlet v BUDIMPEŠTO. Na potovanju preko Čakoveca mimo Blatnega jezera v Budimpešto si bomo ogledali še večerno življenje v tipičnem lokalu »sardai«.

22. julija — Enodnevni izlet v TRBIŽ (Višarje), CELOVEC in na GOSPO SVETO. Po zelo snižani ceni imate možnost ogledati si obmejne kraje Italije in Avstrije.

3. avgusta — 4-dnevna udeležba na MEDNARODNEM ČEBELARSKEM KONGRESU v MÜNCHENU.

• NU. Poleg kongresa si bomo ogledali več avstrijskih mest in pokrajino Bavarske vključno s koncentracijskim taboriščem Dachau.

7. avgusta — 4-dnevni izlet z vključenim ogledom BALETNE PREDSTAVE OTHELLO NA BODENSKEM JEZERU. Potovanje poteka preko Beljaka, Wörgla, Innsbrucka, Bregenza, s gondolo na hrib Pfänder, Schaffhausen do slapov reke Ren, Zürich, Liechtenstein, Schaan, Ljubljana.

9. septembra — 13-dnevno potovanje v ŠPANIJO. Potovanje organiziramo v sodelovanju s Klubom frizerjev iz Ljubljane, ki se bodo udeležili Evropskega prvenstva v Madridu. Vabimo tudi druge udeležence, da si ogledajo lepote Francije in Španije.

13. septembra — 15-dnevno potovanje v FATIMO. Potovanje je namenjeno romarjem, ki bodo potovali iz Ljubljane v Padovo, Lourdes, Compostelo, Fatima, Madrid, Marseille.

Zahtevajte pismene programe in informacije o vseh naših poslovalnicah oziroma v Ljubljani na Titovi 38, tel. 314-922 in 315-342.

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

Kako so hoteli nacisti ubiti »troje velikih«

Operacija „Dolgi skok“

Treba je bilo le zabrisati vse sledi, ki bi utegnile škodovati Ilji Svetlovu v vlogi Friedricha Schultza, slednjega pa pripraviti do tega, da bi se preselil v Azerbejdžan. V nekaj tednih je bilo vse pripravljeno: Friedrichu so ponudili prijetno in dobro plačano službo v Azerbejdžanu, mladenič se je oženil, prevzel nevestin priimek ter se preselil v novo domovanje. Ilja je naglo odgovoril Hansu Schultzu: »nečak« je bil pripravljen sprejeti »stricevo« vabilo in priti k njemu v München.

Sovjetske oblasti so se precej obotavljale in zavračale uradne postopke za pridobitev potnega lista, zakaj to je bilo potrebno, da se fantov prehitri prihod v Nemčijo ne bi zdel komu sumljiv. Minilo je poldrugo leto (medtem je Ilja ves čas obiskoval vohunsko šolo), oblasti so izdale potni list in Ilja Svetlov je odpotoval v Nemčijo. Sovjetski tajni agent je prišel v München februarja 1930 in spet se mu je namemnila sreča: »strica« se je bal, da bi imel težava z oblastmi, če bi imel v svoji hiši ruskega emigranta, zato je fanta proglasil za sina nekega svojega hamburškega sorodnika. Tako je Ilja Svetlov, ki je nekaj časa bil Friedrich Schultz, kmalu postal Walter Schultz.

Potem se je preselil v Berlin, kjer se je po ukazu svojih predstojnikov vpisal na univerzo, in sicer na fakulteto za orientalske jezike. Postal je tudi vnet nacist. Leta 1933, ko je Adolf Hitler prišel na oblast, je bil Walter Schultz med prvimi, ki so se vpisali v napadalne oddelke. Zaročil se je s hčerjo nekega funkcionarja na zunanjem ministrstvu, nato pa s pomočjo svojega strica, ki je veljal za starega prijatelja admirala Canarisa, stopil v Abwehr.

Pred Walterjem Schultzom ni bilo nobenih ovir. V resnici nevarnosti je bil le tedaj, ko je esesovski oficir Ressler, ki je delal za RSHA, začel nekaj dvomiti o njegovem izvoru. Schultz je zavohal nevarnost in sklenil je postaviti vse na kocko. Bil je zelo drzen in s stricem se je napotil k admiralu Canarisu. Tam je na vsem lepem obtožil Resslerja, češ da sabotira, tako da so podjetnega esesovskega oficirja kmalu premestili v zakoten podeželski kraj.

Prvo pomembnejšo nalogo je

Walter Schultz dobil leta 1941: tedaj mu je Canaris zaupal (v Perziji) vrsto sabotažnih akcij, ki naj bi zavračale napredovanje sovjetskih enot. Po navodilih se je Walter Schultz spremenil v švicarskega trgovca Samuela Sulzerja, ki je poslovno potoval po Perziji. Potoval je z vlakom čez Poljsko in Sovjetsko zvezo. Na potovanju po ZSSR je v vagonu šahiril s sopotnikom, pri čemer se je srdito in hrupno prepiral ob posameznih potezah. Mladi armenski sopotnik ni bil nihče drug kot J. Aljev, načelnik sovjetske vohunske šole, v kateri so izurili Iljo Svetlova. Kadar v kupeju ni bilo drugega potnika, je Svetlov zaupal »sopotniku« vse podatke o svoji nalogi.

V Perziji je delal zelo spretno: storil je vse, da so se nemške sabotažne akcije ponesrečile, vendar tako, da v Berlinu niso niti podvomili o njegovih sposobnostih in njegovi zvestobi rajhu. Ravno zato je Canaris pozneje, ko je Skorzeny odklonil organizacijo in izvedbo atentata na tri zavezniške voditelje, nalogo zaupal Walterju Schultzu. Tako je sovjetski vohun prevzel v roke operacijo »dolgi skok«.

Schultz je zvedel, da je izbran, v prvi polovici oktobra 1943. Nalogo mu je zaupal sam Canaris, in sicer v Schellenbergovi navzočnosti. »Major Schultz,« je rekel Canaris, »zaupana vam je nadvse pomembna akcija, ki jo je zasnoval Himmler in jo je fuhrer brezpogojno odobril.« Potem mu je razložil, za kaj gre: pripraviti je treba pristajališča za letala s komandosi, poiskati skrivališča in pribežališča za ljudi in orožje, ugotoviti, po katerih cestah bodo peljali avtomobili s Churchillom, Stalinom in Rooseveltom ob njihovem prihodu v Teheran.

Pomembnejše akcije ne bi mogel dobiti noben tajni agent... Vendar ne bi mogli najti niti bolj tvegane akcije. Schultz se je tega zavedel, ko je zvedel, da ga bo v Teheran spremljala Schellenbergova agentka, privlačna plavalnica, ki naj bi bila njegova žena: Anna Sulzer, soproga švicarskega trgovca Samuela Sulzerja.

Brž ko je prišel v Teheran, je major Schultz obvestil sovjetsko obveščevalno službo o tem, kako peklenski načrt je skovala nacistična vohunska služba. Tiste čase je bil Teheran pravo vohunsko

Churchill izročita Stalinu častni meč Jurija VI. na uradni slovesnosti, ki je bila v prostorih britanske delegacije v Teheranu.

gnezdo. Sovjetski, ameriški, angleški in nemški vohuni so delali drug poleg drugega, njihovo »ozadje« pa so bili iranski vohuni, ki so prodajali informacije in bili kadarkoli pripravljeni spremeniti politično barvo, če so le našli boljše ponudnika. Varno delo je bilo tako rekoč skoraj nemogoče in Schultz je tedaj bržkone naredil napako.

Kakšna je bila njegova napaka, danes še ni znano. Vendar je Schultz neke moralne spodrsniti, zakaj njegova vohunska »soproga« Anna, ki je delala za Schellenberga, je začela dvomiti o poštenju majorja Walterja Schultza. Pa tudi Anna Sulzer je bila v neprijetnem položaju: kako naj sporoči svoje sume v Berlin, ko pa je bil radijski oddajnik v »moževih« rokah? Predvsem ji je šlo za to, kako obvestiti Schellenberga, ne da bi »soproga« kaj zasumnila? Anna je zaupala svoje sume neke mu nemškemu agentu, potem pa sklenila pobegniti iz Teherana v Turčijo, kjer bi se lažje povezala s poveljstvom RSHA. Toda Schultz je zavohal nevarnost: še preden je Anna Sulzer utegnila oditi iz Teherana, so bili sovjetski agenti obveščeni, da jo je treba za vsako ceno dobiti v roke. Dan kasneje so njen avtomobil našli v prepadu, perzijska policija je ugotovila, da se je Anna Sulzer smrtno ponesrečila z avtomobilom, potem pa je zadevo spravila v arhiv. Tiste čase se v Teheranu ni nihče utegnil ukvarjati z zadevami, ki so bile vsaj navidezno povsem jasne.

Psi za Vietnam

Glasilo ameriške kopenske vojske »Army Times« piše, da v njihovi vojski urijo za izvajanje raznih nalog tudi posebne skupine psov. Eno izmed takšnih skupin, izurjene za odkrivanje podzemeljskih skrivališč, min in minskih polj, so pred kratkim poslali v Vietnam.

Čeprav ameriški kopenski vojski ne primanjkuje sodobne opreme in oborožitve, ki vsebujeja največje dosežke moderne tehnologije, so v vsem povojnem obdobju še nadalje zadržali tako imenovan formacijo vojaških psov. Obstoj teh formacij je zasnovan na obsežni studiji, ki so jo pripravili ameriški civilni in vojaški strokovnjaki, specialisti z raznih področij znanosti o živalih. Iz studije izhaja, da je po končanem urjenju mogoče mnoge živali uporabljati tudi v vojaške namene.

Na podlagi tega so planerji v ameriški kopenski vojski ob sodelovanju mnogih civilnih strokovnih ustanov pripravili ustrezne predpise in načrte za organiziranje šol, njihovo opremo in izbor kadra, navodila za izbor rasnih psov v skladu s programom urjenja in nalogami, ki naj bi jih psi opravljali itd. V te namene imajo v šoli za rangerje v Fort Beningu kot poseben oddelek tudi pasjo ogle-dniško šolo.

Američani so v zadnjih dveh letih izdelali mnoge analize o uspešnosti svojih izvidniških enot v Vietnamu in ob tej priložnosti so ugotovili, da z doseženimi uspehi značilno in kopenske izvidniške službe — glede na to, kakšna tehnična sredstva imajo na voljo, in glede na premoč v zraku ter vsestransko uporabo južnovietnamskih enot in vodnikov — pri zbiranju

podatkov o silah in infrastrukturi partizanskih enot ne morejo biti zadovoljni. To se zlasti nanaša na pravočasno odkrivanje podzemeljskih predorov, hodnikov, zaklonišč, bolnišnic, skladišč, delavnic, poveljniških mest in drugih objektov pod zemljo. Zato jim je prišlo na misel, da bi izvidniško dejavnost lahko dopolnjevale tudi enote vojaških psov. Potem ko je vojaško vodstvo dalo svoj pristanek, so v te namene začeli dresirati ustrezno število psov, ki naj bi jih hkrati izurili tudi za odkrivanje posamičnih in praznin v tleh, na drevju, minskih polj.

Poglaviten cilj dresiranja je bil v tem, da pes občuti potrebo za odkrivanjem lukenj, odprtih vrtin in praznin v tleh, na drevju, v zidu in pod zemljo. Sprva so na teh krajih puščali hrano in zato so psi dokaj lahko odkrivali svoje cilje. Nato so jih začeli učiti iskanja lukenj, v katerih ni bilo hrane. Če so jih našli, so jih njihovi dreserji nagrajevali s priboljškom. Usposobljenost psov za te stvari so ob koncu urjenja ugotavljali po tem, če je pes znal najti večje ali manjše podzemeljske objekte, ne da bi bil nagrajen, čeprav so zelo pazili, da bi pes po uspešno opravljeni nalogi vselej prejel ustrezno »nagrado«. Treba je reči, da psov niso urili vselej na istem kraju, temveč na terenu, ki je bil po obliki in rastlinstvu

podoben terenu v Južnem Vietnamu.

Na podoben način so dresirali tudi pse, ki naj bi odkrivali eksplozivne polnitve, posamične mine in minska polja. Med dresuro so posebno pozornost posvečali odkrivanju raznih min presenečenja, ki jih postavljajo iznad tal (na drevju, v ruševinah itd.), varnostnim ukrepom (da ne bi psi sami sprožili mine ali polnitve), razlikovanju dejanskih eksplozivnih polnitvev od lažnih in načinu obveščanja potem, ko pes odkrije mino, polnitev, luknjo ali odprtinu. Cilj dresure je bil v tem, da se ustrezno število psov nauči odkrivati posamične mine in minska polja, prav vsi psi pa morajo znati iskati mine presenečenja, ki so postavljene do 250 cm visoko od tal.

Da ne bi psi sami aktivirali mine presenečenja ali med iskanjem lukenj padli v past, jih še posebej urijo v obveščanju o odkritih luknjah, minah ali polnitvah. Brž ko pes odkrije predmet ali objekt, ki ga sledi, se ustavi in počepne vsaj 60–80 cm pred predmetom oziroma objektom in da »dogovorni znak«.

Po osemmesečnem intenzivnem urjenju so ustanovili poseben vod, ki ima razen enega oficirja še 27 vojakov in 28 psov. To je doslej v ameriški kopenski vojski edini vod te vrste, po ustreznem prilaganju na vietnamske razmere pa ga nameravajo uporabljati na tem bojišču kot dopolnilo drugim oblikam izvidniške dejavnosti.

IVAN NEMANIČ

Upori slovenskih vojakov v maju 1918

Proti jutru 15. maja, nekaj pred šesto uro, je prispel iz Judenburga v Murau bataljon 37. madžarskega pešpolka.³⁰ Vodil ga je podpolkovnik Schmid. Ta je odstavil stražo in jo zamenjal s svojimi vojniki. Odstavljene vojske stražarje, posebno poveljnika straže, je pretepel s pletenim bičem. Nato je s svojim spremstvom odšel v grad, kjer so bili nastanjeni uporniki, ki so se spali. Na speče in že prebujene vojske je začel besno streljati. Enega izmed njih je teže, dva pa lažje ranil. Poleg tega jih je pretepel z bičem. Madžarski vojniki so planili na neoborožene upornike in jih do krvi pretepili. Ti se niso branili in upirali, ker niso mogli priti do orožja.

Nato so Madžari aretirali nekaj upornikov, med njimi Boštjana Olipa iz Radovljice. Ta je prejšnji dan izjavil oficirjem, da prevzame odgovornost za vse, kar se je zgodilo. Olip in lovec Drnovšek sta bila označena kot voditelja. Podpolkovnik je ukazal, naj oba navežejo pri studencu na dvorišču. Kazen navezovanja takrat ni bila dovoljena. Odlok, ki je to dovoljeval, je prišel tri dni pozneje v »Befel«. Ostalo moštvo so Madžari v gradu internirali in zastražili.

Za vse upornike so razglasili naglo sodišče. Voditelji so bili zaprti od 14. do 20. maja. Takoj po prihodu vojaške komisije v Murau so bile naročene tri krste, še preden se je ugotovila krivda posameznikov in se še ni vedelo, kdo bo obsojen na smrt. Tožbo je zastopal vojaški avditor Toplak, v civilu sodnik v št. Lenartu. Zagovornik je bil neki madžarski stotnik. Olip se je zagovarjal, da je bil bolan, da je imel »Kopftypus« in da ga od tistega časa, če popije nekaj kozarcev vina, zapuša spomin. Zaradi tega se upora ne spominja in ga tudi ne bi smeli klicati na odgovor.

Zdravnik je izjavil, da so takšni primeri mogoči, vendar bi pri Olipu to moral dognati zdravnik specialist.

Vojaška oblast je želela z uporniki čim hitreje obračunati. Avditor je z obtožnico, ki je obsegala 80 strani, odšel na binkoštni ponedeljek ob 13. uri popoldne v Judenburg h generalu, da bi ta obsodbo potrdil. Ob pol devetih zvečer istega dne se je že vrnil v Murau, drugega dne ob 8. uri zjutraj je bil Olip že ustreljen. Vsekakor general v tako kratkem času obtožnice ni mogel preučiti in je bila potrditev zgolj formalna.

Boštjanu Olipu so dovolili, da je medtem ko je v ječi čakal na izvršitev smrtni obsodbe, napisal svojem poslovlino pismo. Pisal je bratu: »Kar sem naredil, sem naredil vse iz ljubezni za našo slovensko domovino... Obžalujem, ker sem prežgal nehal, mogoče je boljše zaradi drugih... Umrj sem častno, ne kakor raybar, kakor junak slovenski, kakor zna umreti slovenske matere sin...«³¹ Olip je ostal do poslednje ure uporen, tudi smrtna sodba ga ni zlomila.

Prebivalci Muraua so prekrili Olipov grob s cvetjem in tako obsodili kruto ravnanje vojaških oblasti z vojniki. Tem je bilo prepovedano kakršnokoli žalovanje za tovarišem, ni jim bilo dovoljeno obiskati grob, niti položiti nanj cvetja.

V Murau je 22. maja že zavladal mir. Madžarski vojniki so bili še v mestu, so pa vsi pričakovali, da ga bodo kmalu zapustili.

TRETJE DEJANJE: RADGONA

Poslednji so se uprli vojniki v Radgoni. V začetku aprila 1918 se je tržaški pešpolk št. 97 vrnil z vzhodnega bojišča. Namestili so ga v Radgoni. Večinoma so ga sestavljali Slovenci iz Primorske in Italijani. Mnogi so se vrnili iz ruskega ujetništva. Ob prihodu v Radgono je veliko vojakov 97. pešpolka dobilo dopuste. Zdema so se vračali še bolj uporni, kajti videli so propad svojih domačij in bedo svojcev-beguncov. Med vojniki se je porajal uporen duh. Večkrat se je zgodilo, da so pri vajah položili puške na tla, rekoč, da ne bodo delali nobenih vaj, dokler ne dobijo zaostne hrane. Oficirji jih zaradi tega niso kaznovali. Poskušali so jih pomiriti z dopovedovanjem, da so aprovizacijske razmere povsod slabe. Obljubili so jim, da se bo položaj kmalu izboljšal.

Odločnejši med vojniki so se začeli naskrivaj zbirati in snovati upor. Glavna organizatorja in voditelja sta bila podčastnik Andrej Melihen in Adolf Uković. Melihen je zbiral poročila o slovanskih gibanjih v monarhiji in jih čital na teh sestankih. Med vojniki je širil jugoslovansko propagando. Uković je prevzel nalogo, da sestavi načrt o poteku upora. Vsi uporniki so si slovesno obljubili, da bodo vztrajali v uporu in da ga bodo izvedli za vsako ceno. Na načrt so prisegli in se začeli pripravljati.³²

Naskrivaj so se sestajali v gostilni pri Jageriču. Zvečer 23. maja se je v tej ali v neki drugi gostilni zbralo približno 20 vojakov Slovencev. Sprva so prepevali slovenske pesmi, pozneje so pa začeli razpravljati o politiki. V razgovoru je bilo čuti protiavrstovski ost. Največ sta govorila četovodja Uković, učitelj iz Istre in Melihen. Oba sta v govoru zahtevala svobodno jugoslovansko državo v smislu majniške deklaracije. Pozivala in navduševala sta tovariše, naj bodo pripravljeni za dosego tega cilja tudi na žrtve, če bodo potrebne. Nato so vojniki kritizirali vojaške uredbe in razmere pri 97. in pri drugih polkih.

Okrog 10. ure zvečer so se vrnili domov v Kodoličevo vojašnico. Na dvorišču so se ustavili in nadaljevali petje. Vmes so vzklikali: »Dol z Avstrijo, dol z vojno, hočemo mir, hočemo svobodo.«³³ Vojaška policija jih je poskušala razgnati, kar pa ji ni uspelo. Vojaki se za njene opomine niso zmenili. Navdušenje je raslo zlasti potem, ko se jim je pridružil veliko vojakov, ki so že ležali v spalnicah. Postajali so vedno močnejši in glasnejši. Pridružil se jim je mnogo Italijanov in kmalu je bilo slišati tudi italijanske vzklike. Med splošnim vrvenjem je neki vojak ustrelil v zrak in zavpil: »Zivela svoboda!«³⁴ Tedaj so vsi vojniki stekli po puške. Kmalu se je vnel boj z vojaško policijo, ki se je pa umaknila. Uporniki so se med seboj spodbujali, naj vsakdo varčuje s strelivom.

Po spopadu so vdrli v skladišča in se oskrbeli s strelivom, živili, čevlji, obleko in drugim.

Medtem so bili oficirji obveščeni o uporu. Zbrali so nekaj vojakov in napadli »bojčevske«. Število upornikov je naraslo na približno 1500. V vojašnici so zasedli vsa okna in pazili, da se ne bi približali oficirji in njihovi vojniki. Nekateri med njimi, zlasti Italijani, so pa samo razbijali in ropali po vojašnici. Ortopali in razdejali so tudi stotnikovo pisarno.

Oficirji so pričeli pozivati upornike k vdanju. Ti so jim odgovorili s puškami. Oficirji so spoznali, da bodo mogli streti upor le s silo. Pripravili so III. nadomestno stotnijo in oddelek strojnih pušk 97. pešpolka. Poveljnik enot so vprašali vojske, če so pripravljeni streljati na upornike. Ti o uporu niso vedeli še nič podrobnega in so nastopili proti upornikom.

Uporni vojniki so uvideli, da upor ne bo uspel. Sklenili so, da se umaknejo proti ogrski meji, kamor je zbežalo približno 800 vojakov. Ostali, večinoma Italijani, so se pa potuhnili in ostali v vojašnici.

Dne 24. maja zjutraj so v Radgono prispeli čete iz Gradca. Te so razorožile vojske in vzpostavile red. Še istega dne so začeli zasledovati upornike, ki so bežali na Ogrsko.

³⁰ Arhiv Slovenije, Jugoslovanski klub na Dunaju, korespondenca, Kukovec, fasc. 5.

³¹ Prepis pisma hrani pisec članka.

³² Dvajsetletnica upora naših fantov v Radgoni, Jutro 1938, št. 121.

³³ Arhiv Slovenije, Jugoslovanski klub, korespondenca, Kukovec, fasc. 5.

³⁴ prav tam.

Tudi žeja je užitek

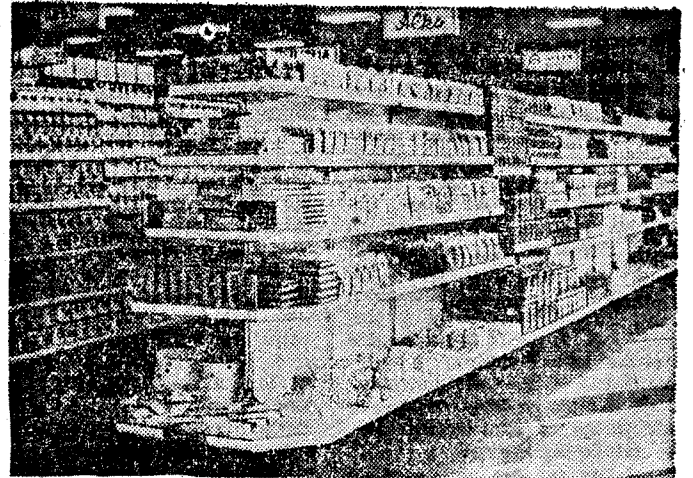
če pijete
EXTRA OL
novo pivo iz nove
pivovarne talis

PAK

**SODOBNA MONTAŽNA OPREMA
ZA SAMOPOSTREŽNE
IN POSTREŽNE TRGOVINE ITD.**

Več poslovnega uspeha z našo montažno trgovinsko opremo in kovinsko embalažo

**KOVINSKA INDUSTRIJA
IG PRI LJUBLJANI**

Izvedba: Jugoslavija

Police, vmesne perforirane stene in konzole iz jeklene pločevine, prepletkane z zaščitnim lakom v poljubnih barvah. Navpični nosilni profili iz polirane nerjavčnega jekla. Čelna stran police opremljena z aluminijevim profilom, eloksiranim v naravni ali poljubni barvi z vzbočenim dekorativnim plastičnim trakom in možnostjo, namestiti cene in napise.

Prednosti:

Lepe arhitektonske oblike sestavnih delov in celote. Neomejena individualna prilagoditev opreme velikosti prodajnih lokali. Variacija prodajnih ploskev s poljubnim premikom police. Maksimalen izkoristek prodajnega prostora – 40% več kot z opremo prejšnjih izvedb. Hitra – enostavna montaža brez posebnih orodij. Skrajna higiena prodajne opreme in prostora, ki jo omogočajo ravne gladke ploskve in talni nosilci police.

Trgovsko podjetje

**»ALPKOMERC«
TOLMIN**

s poslovnimi enotami:

Grosist »Soča«
Most na Soči,
»Bistra« Most na Soči,
»Tolminka« Tolmin
»Nadiža« Kobarid
»Turist« Bovec

nudi cenjenim potrošnikom vse vrste trgovskega blaga pri hitri in solidni ceni.

OB DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA ČESTITAMO DELOVNIM LJUDEM, POSLOVNIM PRIJATELJEM IN NEKDANJIM BORCEM.

„TOTRA“

LJUBLJANA, ZG. HRUŠICA 14

čestita vsem nekdanjim borcem – tistim, ki so se bojevali in trpeli v času borbe za obstoj našega naroda in jim želi mnogo uspehov v življenju.

IZDELUJEMO KVALITETNE VEZALKE
ZA ŠPORTNO OBUTEV.

Delovni ljudje Slovenije! Prisrčno pozdravljeni in prijetno praznovanje za 22. julij – obletnico vstaje slovenskega naroda.

Lastniki
in graditelji hiš

SEDAJ JE ČAS!

za nakup
kotla in opreme
za centralno kurjavo

Z našega konsignacijskega skladišča v Ljubljani vam nudimo s takojšnjo dobavo najmodernejše kotle za centralno kurjavo, primerne za kurjenje z oljem, plinom ali trdim gorivom

zahodnonemške tovarne

VISSMANN

z boilerjem ali brez njega,
z delno ali popolno avtomatiko
cena od 700 do 2000 DM in dinarski stroški za uvoz.

Gorilce na olje zahodnonemške firme

DR. B. THYSSEN

popolnoma avtomatske na olje ali plin
500 DM in dinarski stroški uvoza.

Obtočne črpalke danske firme

GRUNDFOS

visokokvalitetne, izdelane iz nerjavečega jekla
126 DM in dinarski stroški za uvoz.

Razen tega vam nudimo ves ostali pribor
za centralno kurjavo:
ploščne radiatorje, konvektorje,
zaprte ekspanzijske posode itd.
hidroforje in globinske črpalke,
primerne za vse vrste hiš.

Devize lahko vplačate v vsaki konvertibilni valuti pri
naših bankah ali iz inozemstva na naš devizni račun.

Servis je z jamčen

PROSIMO, ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN PONUDBE PRI

LJUBLJANA, DALMATINOVA 2, tel. 313-100

JUGOBANKA

Po najugodnejših pogojih:

prodaja devizna sredstva na potne liste za pri-
vatna in službena potovanja,

odkupi tuje valute ter vnovčuje čeke in kre-
ditna pisma,

odpira in vodi zasebne devizne tekoče račune,

sprejema dinarske hranilne vloge,

zavaruje vsakega vlagatelja, ki ima hranilno vlo-
go in devizni račun.

Banka posluje za stranke vsak dan: od 7.30-12.
in od 14.-18.30. Ob sobotah: od 7.30-11.

KOVINOTEHNA EXPORT
IMPORT CELJE

CELJE - EXPORT-IMPORT

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM, POSLOVNIM PRIJATE-
LJEM IN NEKDANJIM UDELEŽENCEM NARODNO OSVOBO-
DILNE VOJNE ZA 22. JULIJ — DAN VSTAJE SLOVENSKEGA
NARODA.

Tekstilna tovarna

MOTVOZ - PLATNO

Grosuplje

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda 22. ju-
liju naše iskrene čestitke vsem preživelim
borcem, aktivistom in simpatizerjem NOV,
ki so v najtežjih dneh slovenskega naroda
ne meneč se za lastna življenja dvignili
glas upora proti okupatorju za nacionalno
in socialno osvoboditev. S pieteto se spo-
minjamo vseh žrtev, ki so bila darovana
za svobodo.

Delovnim ljudem, poslovnim prijateljem
želimo prijetno praznovanje dneva vstaje.

Ob 25-letnici smrti revolucionarja Jožeta Srebrnič

(Nadaljevanje s 4. strani)

raztolmačil, kolikor je največ mogel in znal.

Kmalu po prihodu na Lokve je bil tu miting in ples. Tedaj je tudi nekaj solkanskih mladink bilo na Lokvah. Mariči Knez se je kasneje vsa vesela spomnila, kako je tisti večer kar naprej plesala s Srebrničem. Tedaj se je stari revolucionar res počutil mladostnega in skoraj tako kot je v šali včasih rekel: »Dvajset sem jih bil pasal.

17. januarja 1944 so na Lokvah dobili obvestilo, da neka nemška enota sili iz Trnovskega proti Nemcem in na Lokve. Albert Rusjan je določil dva borca in odšli so v patrolo, da ugotovijo, kaj pravzaprav je. Niso še prišli prav do vasi Nemci, ko so padli v zasedo in bili vsi trije pokonjeni. Tako je nesrečno končal svojo življenjsko pot fant, ki je mnogo obetal.

Dušan Kveder-Tomaž se je vrnil v štab NOV in POS. Jože Srebrnič pa je nastopil svojo pot revolucionarja, agitatorja in mobilizatorja primorskega ljudstva.

II.

Pomen potovanja v Goriška Brda

Predsedstvo SNOS je 1. marca 1944 razpisalo volitve v NOO v krajih, okrajih in okrožjih, kjer so razmere to dopuščale.

V zapadnem delu Slov. Primorja, ki je obsegalo področje Goriških Brd, Idrijsko in Slovensko Benečijo, so bile te volitve dogodek največjega političnega pomena. Izvedli so jih, po skoraj vseh vaseh v juniju 1944. Prvič v zgodovini teh krajev se je zgodilo, da je ljudstvo demokratično volilo svoje odbornike.

Sredi teh volitev pa se je v Goriških Brdih pripetilo še nekaj hudega, kar je tudi terjalo primumen političen in vzpodbuden nastop. Nemški okupator se v obrobni kraj Goriških Brd in Slovenske Benečije kot so Videm, Čedad, Krmin, Gorica ni počutil preveč varnega. Še manj pa mu je bilo po volji borbeno razpoloženje prebivalstva na tem območju in celo v mestih. 22. maja 1944 so nemške enote napravile izpad iz Gorice in Krmina v Goriška Brda. Pri Cerovem so naletele na odpor udarne čete, pod Višnjevikom jih je uspešno napadel II. bataljon Briško-beneškega oddela, pri zaselku Peternel pa I. bat. BBO in borci garibaldinskih bataljonov »Mazzini« in »Mamelice«. Zaradi velikih izgub, ki so jih

nemške enote v teh spopadih utrpele, so se Nemci kruto maščevali. V Cerovem so postrelili 6 mož in 4 ženske ter požgali 6 domačij, po enega kmeta so ustrelili v Višnjevikom in Peternelu pa so pobili 25 ljudi, med temi 4 otroke in požgali kakih 20 domačij. Najhuje je med ljudmi odjeknil zločin, ki so ga naredili pri Peternelu, kjer so 18 ljudi zmetali v gorečo hišo.

Da se prebivalstvu Goriških Brd ponovno dvigne borbeni duh po tolikšnih žrtvah in da se volitve zaključijo kar moč najbolj praznično, je Pokrajinski odbor OF Slovenskega Primorja poslal v začetku julija tja svojega podpredsednika Jožeta Srebrnič in člana tega odbora tovariša Leopolda Kreseta-Jošta. Iz zaščite čete pokrajinskega vodstva so jim dodelili nekaj dobrih borcev za spremstvo in tako sta odšla na to pot. Odločila sta se za najdaljšo, najtežjo, za to pa razmeroma najbolj varno pot — čez toliminske hribe. Iz doline Trebuše so se vzpeli na Sentviško planoto, se spustili v Baško grapo in pri Kneži prečkali železniško progo, Bačo in cesto ter se vzpeli v Tolminka sedla. Od tu so nadaljevali pot čez planino Razor v Tolminske Ravne in do Čadrga. Od tu so se po krajšem počitku spustili v Pološko dolino in se ponovno povzpeli, da so prišli v vas Krn. Pot jih je vodila sedaj skozi Vršno in pod št. Lovrencem so prebredli Sočo ter se po strmih travnatih pobočjih povzpeli na Livek. Od tu je bila pot lažja. Potovali so skozi prijazne benečanske vasi ter po štirih dneh naporne hoje prišli v Goriška Brda, ko so ljudje obirali še zadnje češnje.

Veliko zborovanje v Kožbani

Na Idrijskem in v Goriških Brdih sta Srebrnič in Kreseta obiskala vsa okrajna vodstva, in to v spremstvu okrajnih funkcionarjev. Srebrnič je govoril in vzpodbujal, kjerkoli se je pojavil. Čeprav star že 60 let, je bil nadvse pozhrtvovalen in je že samo s svojo pojavo navduševal, še posebno pa z bodrilno besedo, ki je vedno nalezla na odprta srca in neizmerno zaupanje vsega prebivalstva.

Okupatorske zločine, posebno tiste v Cerovem in pri Peternelu je uporabil kot najboljše orožje za razkrinkavanje zločinske nara-ve okupatorja, obenem pa za novo mobilizacijo vsega prebivalstva v narodno osvobodilnem boju.

9. julija je bilo v Kožbani veliko množično zborovanje. To je bil praznični zaključek uspešno opravljenih volitev na tem območju. Glavni govornik je bil Jože Srebrnič, ki je silno navdušil vse udeležence. V imenu Pokrajinskega odbora OF je zborovanje pozdravil Leopold Kreseta-Još, ki je sicer stalno spremljal Srebrniča. Nekaj pozdravnih in pohvalnih besed je izrekel tudi angleški major Arthur Tucker, ki je bil član zavezniške vojne misije pri štabu IX. Korpusa in se je tedaj mudil v Goriških Brdih, kjer je prevzel nekaj rešenih anglo-ameriških letalcev. Na tem zborovanju je govoril tudi načelnik BBO Tine Remškar.

Do 15. julija se je bilo treba vrniti na Lazne, kjer je bila sklicana III. pokrajinska konferenca OF za Slovensko Primorje. Vodstvi Beneškega in Briško-idrijskega okrožja sta določila svoja zastopstva za to konferenco. Skupini, ki se je s Srebrničem in Joštom imela odpraviti na pot preko Soče, je tedaj štela kakih 8 vodilnih funkcionarjev.

Velika izguba

Narasla Soča je v noči od 11. na 12. julij 1944 ugrabila življenja štirih dragocenih ljudi, ki so v vodstvu osvobodilnega gibanja za Slovensko Primorje mnogo pomenili. To so bili:

Jože Srebrnič, Jože Krajc, inštruktor Pokrajinskega odbora OF, Jože Persolja-Filip — sekretar Okrožnega odbora OF za Slovensko Benečijo in Vlado Krivec — pomočnik politkomisarija II. bataljona II. brigade VDV.

Ker tisto noč ni bilo mogoče prekarati narasle Soče, se je preostali del skupine vrnil na Idrijsko. Sekretar okrožnega komiteja KPS za Briško-idrijsko okrožje Lado Marolt in član tega okrožja Mirko Simič-Izidor sta 13. julija v spremstvu treh borcev na poti z Vrhovelj proti Kobalarju padla v zasedo, kjer so bili vsi pobiti. Po daljši poti so namreč nameravali priti na Lazne, da bi se udeležili važne konference. Zapadno primorsko okrožje, ki je bilo prav na pokrajinski konferenci v dneh 16. in 17. julija ustanovljeno po združitvi prejšnjih dveh (Beneškega in Briško-idrijskega), je tako, še preden je bilo dobro ustanovljeno, izgubilo tri vodilne člane.

Srebrničeva smrt presega obdobje NOB. V zaporih in konfinacijah, ki jih je preživel pod fašistično Italijo, se je srečaval s

številnimi vodilnimi osebnostmi današnje KPI. Še danes so v CK KPJ nekateri tovariši, ki so bili s Srebrničem skupaj zaprti in konfinirani. Taka poznanstva bi bila v povojnem obdobju dragocen delež, s čigar pomočjo bi mnogo lažje uredili marsikatero kočljivo mednarodno vprašanje ob sožitju na tej meji. Nihče bi ne mogel tako uspešno posredovati v nekaterih kočljivih zadevah, ki jih je bilo treba urediti, kakor prav Jože Srebrnič, ki je med člani CK KPI imel precej znan-cest in prijateljev.

Prepoznanje mrtvega

17. julija 1944 zjutraj kmalu po policijski uri (od 21. ure zvečer do 6. ure zjutraj je bila tedaj v Soklanu policijska ura) je prišel na stanovanje mizarja Mihaela Bašina kmet Alojz Drnovšek-Podsabotarjev iz Prelesja v Plaveh. Drnovšek je Bašinu sporočil, da so dobili Srebrničevo truplo v produ na levem bregu Soče nasproti HE Plave. Prosil je Bašina, naj gre na pokopališče v Prelesje, kjer bo še on potrdil identiteto, saj ga kot Solkanec mora dobro poznati. Onstran Soče blizu Križevnice gostilne je Drnovšekova hči Čakala Bašina. To je bilo potrebno, ker je bila pri Drnovškovih fašistična posadka, pa bi Bašin morda imel težave, da bi sploh prišel v hišo. Bašin se je fašistom predstavil kot mizar, ki kupuje les. Pri Podsabotarjevi hiši je potem res nekaj časa prizadevno meril neke trame in hlode, kmalu pa sta z domačo hčerjo odšla na pokopališče. Srebrničevo truplo je ležalo v jami. Bil je le v vojaški srajci. Bašin pravi, da ga ni bilo prav nič težko prepoznati. Na čelu je imel dva udarca in na levem senu enega. Hkrati s Mihaelom Bašinom je bil tedaj pri grobu tudi neki mlajši človek (verjetno partizan ali aktivist), ki je Srebrničevo truplo v grobu fotografiral.

Jože Drašček iz Solkana, ki je bil tudi 5 let konfiniran skupaj s Srebrničem, je kmalu izvedel, da so v Soči našli Srebrničevo truplo. Z nekim invalidom je prišel v Plave »iskat seno«. Ko se je Miha Bašin že vračal, sta se srečala in tedaj mu je Bašin rekel, da je seno že prodano v Prelesju. Nemško poveljstvo v Desklah, ki je bilo obveščeno o utopljencu, ni delalo nobenih ovir zastran pokopa tega »neznanca«.

Mizar Miha Bašin je bil kar pravnja oseba za identifikacijo Srebrniča. Prav ta Bašin in Lojze Komel sta ustanovila leta 1920 prvi tamburaški zbor v Solkanu, iz katerega se je razvil tamburaški odsek Ljudskega odra. Pri Ljud-

skem odru pa je tudi Srebrnič od vsega začetka aktivno sodeloval. Komelova sestra Pavlina je bila dobra pevka pri ženskem pevskem zboru Ljudskega odra in Srebrnič jo je kot tako najbolj poznal. Prav ta Pavlina pa je kasneje postala Bašinova žena. In končno je to tista Pavlina, ki je s svojim bratom krojačem sešla Srebrniču novo obleko, plašč in kučmo, ko se je leta 1939 pripravljala na odhod v Ljubljano in potem naprej v Rusijo.

Prekop v Prelesju

12. maja 1946 so posmrtno ostanke Jožeta Srebrniča prekopali na pokopališču v Prelesju. Tedaj so na podlagi nekaterih posebnosti obleke in konstitucije telesa (okostja, lobanje) ponovno ugotovili njegovo identiteto.

Posmrtno ostanke so prenesli na mrtvaški oder na Rojce pri Štandrežu. Velikašna povorka se je razvila v žalni sprevod skozi vso Gorico na Solkansko pokopališče, kjer je še zdaj pokopan.

Za tedanji Srebrničev prekop se ni prav nič mudilo. Morda bi bilo celo bolje, da bi ga prekopali po ukinitvi cone A in B. Tedanjemu okrožnemu OF odboru v Gorici pa se je zdelo to potrebno, in sicer iz političnih razlogov. Pri tem prekupu sta mu govorila Ivan Regent in tedanji urednik Primorskega dnevnika. Povorka je nemo, vendar dovolj zgovorno manifestirala organiziranost in moč prebivalstva v tedanji coni A, ki je bila pod začasno zavezniško upravo. Tako je Jože Srebrnič še mrtev koristil političnemu boju primorskega ljudstva.

Srebrničeva sestra Jožefa je prekop spremljala od Travnika do solkanskega pokopališča. Sestra Rozi pa je bila tedaj že v bolnišnici in je še tisto leto umrla. Pet let po prekupu je umrla tudi sestra Jožefa.

Za mrljiško knjigo je bil Jože Srebrnič še vedno samo neznanec. Njegov nečak, zidar Jože Srebrnič je to zadevo uredil leta 1951 v knjigah matičnega urada je Srebrničevo smrt takole zabeležena:

»Okrajno sodišče v Gorici je na predlog Jožeta Srebrniča, zidarja v Solkanu, Valentiničeva 10, takole odločilo:

O Jožetu Srebrniču, sinu pok. Franca in Katarine, rojene Bašin, pravniku, rojenem 28. februarja 1884, nazadnje bivajočem v Solkanu ul. IX. Korpusa št. 250 je smatrati za dokazano, da je julija 1944, ko je s partizansko ednico, prebredel Sočo, utonil.

Prednostni vrstni red udeležencev NOB z območja ljubljanskih občin za dodelitev najemnih stanovanj

(Nadaljevanje s 6. strani)

ko, Ilirska 7, Ceter; SVETEK Ivan, Pokopališka 1, Moste; BOŽIČ Franc, Podlimbarskega 36, Šiška; KOZAMERNIK Anton, C. na Brdo 135, Vič; DOLINSKI Jože, Vodovodna 36, Bežigrad; MARINKOVIČ Dušan, Ravnikarjeva 14, Center; ZALOKAR Mihael, Knezova 22, Šiška; JEMC Jože, Podpeč 68, Vič; BANOVAC Janko, Bežigrad 1, Bežigrad; BREMECE Herman, Petkovškovo nabr. 57, Center; PROSEK Leopold, Moškrčeva 26, Moste; PETIČ Alojz, Rakovnik 21, Šiška; DOBROVOLJČ Alojz, Viška c. 49/d, Vič; BARAGA Alojz, Majaronova 10, Bežigrad; FLANDER Roza, Tržaška 81, Vič; KOS Franc, Vojkova 28, Bežigrad; MAJDIČ POLDE, Tavčarjeva 17, Center; HROVAT Zan, Vidmarjeva 17, Vič; BREZJE Anton, Gospodinjina 7, Šiška; ZIMOND Rajko, Robičeva 1, Bežigrad; TOPLIKAR Just, Ravbarjeva 5, Bežigrad; BERNIK Valentin, Linhartova 98, Bežigrad; DEJAN Ivan, Sišenska 11, Šiška; TEKALEC Franc, Križevska vas 1, Moste.

ADAPTACIJA

I. SKUPINA

SULIGOJ Anton, Rožna dol. C. VIII/13, Vič; ZUNIC Anton, Zelmlje 35, Vič; KOSTANTINOVIC Naum, Brdnikova 27, Vič; KOČLIJAN Milena, Kamnik pod Krimom 4, Vič; MOSTAR Janez, Izanska c. 114, Vič; KRZIC Vinko, Polje 323, Moste; ALIČ Edo, Sostro 47, Moste; DOBNIKAR Anton, Topol 1, Šiška; MOJEK Milica, Ul. Pohorskega bat. 23, Bežigrad; OSABEN Ivanka, Rožna

dol. C. IX/21, Vič; OGRINC Ida, Na Griču 3, Vič; ZDRAVJE Stane, Ig 111, Vič; BOBNAR Ivan, Zg. Kašelj 15, Moste; SMOLEC Franciška, Zg. Pirniče 32, Šiška; GRAD Ciril, Beričeva 23, Bežigrad; KLANDER Alojz, Mestni trg 9, Center; OZBOLT Robert, Rožna dol. C. IV/42, Vič; SAGADIN Zvonko, Cesta na Rožnik 22, Vič; GREGORIN Mara, Vnanje Gorice 38, Vič; PURKART Marija, Vel. Lašče 43, Vič; DRAGAR Ivan, Smarno ob Savi 23, Moste; PIRŠ Martin, Klopce 6, Moste; TRAMPUZ Alojzija, Zlebe 27, Šiška; PETERLIN Silva, Hubadova 3, Bežigrad; FURLAN Borut, Postojnska 66, Vič; GRMEK Janez, Podpeč 72, Vič; KRAMAR Janez, C. na vas 319, Vič; DOLNICAR Franc, Smarno ob Savi 21, Moste; SORSEK Jože, Ladja 23, Šiška; BOLKA Boris, Ovcakova 50, Bežigrad; TURK Ida, Zupančičeva 11, Center; RUS Marija, Dobrova 4, Vič; APOVNIK Ivanka, Zelmlje 16, Vič; DEMŠAR Justin, Stepanjska 11, Moste; GOSTINČAR Anton, Vinje 18, Moste; PAHOR Milan, Čufarjeva 17, Center; LETNER Martin, Zg. Gameljne 38, Šiška; CAMERNIK Franc, Kalingarjeva 5, Bežigrad; ZUZEK Anton, Borovca 1, Vič; KOPAC Franciška, C. na Bokalce 25, Vič; OGRINC Angela, Škofljica 116, Vič; MAROLT Marjan, Karlova 6, Vič; PETERČICA Franc, Zg. Kašelj 70, Moste; GLAVAN Albin, Danile Kumar 4, Bežigrad; TOMSIC Milan, Stope 7, Vič; PETERLIN Alojz, Gradišče 7 — Rob, Vič; JANEŽIČ Ivan, Vrhovci C. X/10, Vič; PURKART Franc, Turjak 14, Vič; VALIČ-KLANJSEK Dana, Klunova 9, Moste; MODER Vladimir, Dol 24, Bežigrad; DJURIČ Borivoj,

Ilirska 3, Center; KOVAČ Alojzija, Prešerje 12, Šiška; BLAZIČ Angela, Lavrica 34, Vič; ZELEDNIK Franc, Ig 48, Vič; PRUSNIK Anton, Krimska 11, Vič; NOVAK Cveta, Gerbičeva 9/a, Vič; CILAR Marica, Podgora 12/a, Šiška; SIMČIČ Marjan, Ul. Pohor. bat. 27, Bežigrad; PETROVIČ Alojz, Brdnikova 19, Vič; KOBELICA Friderik, Podstrane 7, Vič; KOVAČ Leopold, Prešerje 22, Vič; VATOVEC Janez, C. na Obirje 19, Moste; AVSEK Marija, Grablovičeva 12, Center; MARTINČIČ Zofka, Smarno ob Savi 27, Moste; TRAMPUZ Franc, Šebe 15, Šiška; ŠKERL Marija, T. ška c. 88, Vič; SUMRADA Anton, Gospodinjina 11, Šiška; OMAHEN Marija, Dolenjska c. 90, Vič; MOHORČIČ Ivan, Vošnjakova 5, Center; KADUNC Anton, Gornji Rudnik 1, Vič; ŠTRUKELJ Vinko, Poljanski nasip 10, Center.

NAKUP

I. SKUPINA

STRANIČ Vesna, Erjavčeva 7, Center; GANZITI Rudolf, Streljska 27, Center; OBLAK Milica, Trubarjeva 39, Center; DEGRANC dr. Mirko, Resljeva 4, Center; MAVRIČ Marija, Koblarjeva 34, Moste; CVETREČNIK Jože, Partizanska 4/a, Moste; KAUCIČ Boža, Vidmarjeva 3, Vič; SABADIN Vinko, Runkova 16, Šiška; OGOREVC Cilka, Roška 21, Center; VIROVIČ Jože, Beethovnova 9, Center; ULČAR Pavla, Vevče 50, Moste; BOSKIČ Ančka, Zelena pot 9, Vič; MIRTIČ Franc, Frankopanska 6, Šiška; MARC Stanko, Vojkova 16, Bežigrad;

RUTAR Stanko, Zarnikova 3, Center; SIMONOVSKI Cvetan, Ciril Met. trg 3, Center; RATAJC Pavla, Pohlina 18, Moste; FURLAN Anka, Šibenška 15, Vič; BOSTRNIK Rozalija, Vižmarje 159, Šiška; KOPRIVC Lelija, Herberštajnova 29, Bežigrad; TROBEC Anton, Prešernova 5, Center; dr. RADOVAN Aleksander, Prijateljstva 14, Center; VILIČ Saban, Zalag 184, Moste; SKRABL Rudi, Koseskova 3, Vič; OGRIZEK Ladislav, Medvode 35, Šiška; BITENC Jože, Mariborska 25, Bežigrad; MIHOLJAC Kamenko, Staničeva 29, Bežigrad; MUHVIČ Roman, Strossmayerjeva 14, Center; HUMAR Danica, Gregorčičeva 13, Center; JENSKO Antonija, Središka 4, Moste; PAJNIC Pepca, Tržaška 20, Vič; KOGOJ Franc, Guncije 6, Šiška; BEBAR Franciška, Pokopališka 11, Moste; BRELIH Vlasta, Linhartova 12, Bežigrad; BREZNIČ Janez, Prešernova 30, Center; SCORTEGAGNA Bruno, Gosposka 10, Center; LAMBERGAR Dominik, Smartinjska J-B-5, Moste; STRLE Franc, Celovška 163, Šiška; VODNIK Mirko, Tržaška 29, Vič; BLATNIK Mirko, Vič; LOVIŠČEK Jože, Bobenčkova 1, Vič.

GARSONJERE

I. SKUPINA

LEVAR Marija, Roška 33, Center; CERNE Franciška, Zavogelje 13, Moste; VILFAN Jože, Dimičeva 3, Bežigrad; SKRBEČ Ivanka, Korotanska 9, Šiška; BLANC Slavka, Malgajeva 13, Šiška; MAGUSAR Maks, Rožna dol. C. III/10, Vič; SEKULIN Marija, Celovška 153, Šiš-

ka; BARBURIC Franciška, Trubarjeva 56, Center; JERSIN Tone, Trubarjeva 23, Center; PIPAN Olga, Vodmatska 5, Moste; POHLEVEN Ivanka, Podmilščakova 42, Bežigrad; ZUZEK Jožefa, Ločni-karjeva 4, Vič; ZORKO Ladislav, Prešernova 30, Center; LAVRIČ Ivanka, Tugomerjeva 7, Šiška; MIKLJIČ Justina, Ilirska 15, Center; SVETLIN Helena, Vile Pregarčeva 24, Moste; ZEVIK Marija, Dvor 1, Šiška; MEDVED Viktorija, Poljanska 13, Center; BAZNIK Marija, Novi trg 2, Center; PETRCA Marija, Viška cesta 41, Vič; SVETEL Marija, Petkovškovo nabr. 67, Center; MERTELJ Dragutina, Igršče »Hermes«, Šiška; JERAS Janez, Streljska 5, Center; CANKAR Anica, Jarška 12, Moste; HUTAR Vera, Zelenikarjeva 23, Šiška; KOŠIR Pepca, Streljska 12, Center; LESAR Terezija, Solška 7, Šiška; CEPON Ana, Poljanska 23/a, Center; PODLIPEC Marija, Celovška 79, Šiška; ZAVRSNIK Jospina, Trubarjeva 78, Center; ROPRET Ana, Podmilščakova 16, Bežigrad; PINTAR Milka, Bizjanova 5/a, Šiška; MENDES Leopold, Vošnjakova 5, Center; ZELEDNIKAR Gizela, Ig 180, Vič; KRANJC Ana, Novi trg 5, Center; JENKO Terezija, Malgajeva 13, Šiška; OMAN Irma, Prešernova 21, Center; ZALEC Jože, Prešernova 40, Center; KOČEVAR Ana, Medvode 53, Šiška; ANZLOVAR Matilda, Mirje 1, Vič; GARTNER Barbara, Riharjeva 24, Vič; GOVEČAR Pavla, Valburga 64, Šiška; JAMNIK Marija, Trg revolucije 5, Center; CERNE Jožefa, Bohoričeva 12, Center; GRMEK Jožefa, Vrhovci C. III/9, Vič; VIDATIČ Terezija, Rožna ulica 8,

Ob 25-letnici smrti Jožeta Srebrniča

20. julija 1944 je smatrati za dan, ki ga Jožef Srebrnič ni preživel... Sledi krajša obzornost. Priči za izstavitve tega dokumenta sta bila: Mihael Bašin, mizar v Solkanu, Srebrničev trg št. 236. in Alojz Drnovšek, kmetovalec v Plaveh št. 24. Zaslisanje je bilo opravljeno na okrajnem sodišču v Novi Gorici 31. oktobra 1951

Srebrničeva medalja

Po deževju 10. in 11. julija 1944 je nastopilo toplo poletno vreme. Skupini funkcionarjev, ki je iz Markičev mimo Liga hitla ta večer k Soči, je bilo tudi vroče. Jože Srebrnič si je vojaško bluzo sšedel in jo nosil pregrnjeno čez roko. Tak je stopil tudi v čoln. V nekem žepu bluze je skrbno čuval zlato medaljo, ki jo je dobil leta 1924, kot poslanec v rimskem parlamentu. Ta medalja mu je pomenila veliko, bila mu je najljubše potrdilo njegove politične poti in usmeritve. Ko je odhajal zdoma v partizane, jo je bil vzel s seboj.

Ze 12. in 13. julija je Srebrnič vojaško bluzo dobil neki Sartori, čuvaj v tovarni cementa Anhovo. Seveda je takoj našel v njej tudi zlato medaljo, ki je imela kakih 4 do 5 cm premera. Za medaljo je kmalu izvedel neki fašist, ki jo je želel na vsak način imeti. Sartori mu jo je prodal za 500 lir. Po tovarni in v Anhovem se je razvedelo, da ima nekakšno Srebrničovo medaljo neki fašist.

Antonio Lisica, sedaj živi v Gregoričevi ulici v Novi Gorici, je zdaj upokojen kot dolgoletni uslužbenec tovarne cementa Anhovo. Julija 1944, ko se je toliko govorilo o tej medalji, je bil, kakor pravi, obveščevalec VDV v tej tovarni. Po njegovem pripovedovanju mu je tedanjí komandant II. brigade VDV tovariš Slavko Furlan-Dušan poslal pismo, v katerem zahteva, naj dobi to medaljo in naj mu jo takoj pošlje. Lisica je nekako uspel, da je namestnik direktorja tovarne (neki Polo) odkupil od fašista tisto medaljo, in sicer za 4.500 lir ter jo potem izročil nekemu zaupniku, ki ga je imel Lisica. Antonio Lisica je pripovedoval, da je medaljo takoj poslal na štab II. brigade VDV, spominja se tudi, da je bil na medalji približno takle napis: »Jože Srebrnič — rimski parlament — 1924.

Le kje je sedaj ta zanimiva dragocenost?

Zakaj je moral cerkovnik umreti

Na Gorenjem polju nad Anhovem je župna cerkev s pokopališčem. Tu je med vojno župnikoval neki Zavavlav. Ta mož je bil ze-

lo sovražen narodno osvobodilnemu gibanju, medtem ko se je z domobranci, ki so bili od spomladi 1944 v Anhovem, družil več kot je bilo potrebno.

17. julija 1944 je že zvedel o ilegalnemu pokopu na pokopališču podružnične cerkve v Prelesju. Potuhnil se je, kot da o zadevi ničesar ne ve. 20. julija sta neko domače dekle in italijanski vojak, ki je stražil pri nekdanjem tovarniškem mostu, pripeljala novega utopljenca na pokopališče k cerkvi na Gorenjem polju. Cerkovnik so truplo pokopali, čeprav brez Alojz Stanič se je takoj zavzel, da so truplo pokopali, čeprav brez duhovnika. Tu so pokopali posmrtno ostanke Jožeta Kranjca. Tedaj se župnik Zavavlav ni mogel več krotiti. Vzroji je. Najhujšo ihto je zliil na cerkovnika, češ, kako je mogoče nekoga, ki ga voda zanese na levi breg, pokopati v Gorenjem polju, ki je na desnem bregu. Mož namreč ni prenesel, da bi na njegovih posvetačih pokopališčih ležali partizani in še celo nekakšni njihovi voditelji.

Alojz Stanič je imel tedaj 10 majhnih otrok in med njimi doraščajočo hčer Danilo. Ta je bila ena najboljših kurirk v Anhovem in Kanalu. Po njeni zasluzi je pozimi 1944/45 odšlo v partizane 33 Mongolcev, ki so kot vojaki nemške vojske stražili viseči most v Desklah.

Neke nedelje jeseni, ko je bila zjutraj cerkev na Gorenjem polju polna ljudi, si je župnik Zavavlav zopet dal duška. Dve ženi, ki sta klečali pri obhajilni mizi, je nekako takole nadrl: »Kako je to mogoče, da prihajajo k nam po svete zakramente matere, ki imajo svoje otroke pri tolovajih!« Preskočil ju je in ju ni obhajal. Domobranci, kolikor jih je bilo ta čas v cerkvi, so se zadovoljno muzali.

Župnik Zavavlav je sodeloval v odbiranju »najnevarnejših članov OF«, ki jih je bilo treba spraviti s poti. V začetku leta 1945 so pozapri 10 takih »nevarnih članov OF« in jih proglasili za talce. Tedaj so prosili tega župnika, naj posreduje vsaj za cerkovnika Alojza Staniča, ki ima 10 nepreskrbljenih otrok, pa je Zavavlav osorno zarohnel: »Kakršno juho ste si skuhal, tako sedaj pojejte!« Pri visečem mostu v Desklah je spomenik, ki govori o tem domobranskem zločinu, kjer so 13. februarja 1945 pobili 9 ljudi, med njimi tudi cerkovnika Alojza Staniča, ki bi ne smel dovoliti pokopa Jožeta Kranjca na Zavavlavovem pokopališču. Eno žensko je tedaj z veliko prispebnostjo rešil neki italijanski vojak.

Končno je tudi župnik Zavavlav zavladal vsoje življenje.

CIRIL ZUPANC

Proslavi ob Pesnici

Konec junija je bila v Pesnici svečana proslava krajevnega praznika. Predsednik združenja borcev NOB Pavel Pečarič je na tej proslavi govoril o upornih zgodovinskih gibanjih našega naroda, o pomenu 50letnice KP Jugoslavije ter o naši narosnoosvobodilni borbi, v kateri so tudi Pesničani prispevali velike žrtve. Njegovemu govoru je sledil bogat kulturni program učenecv domače osemletke s pevskimi instrumentalnimi in recitatorskimi nastopi. Zapel je tudi moški pevski oktet iz Jarenine pod vodstvom Danila Verdelja.

Po tej proslavi, so pred zadružnim domom odkrili spominsko ploščo v spomin na 50-letnico bojev za severno mejo. Ob odkritju te plošče sta o takratnih bojih govorila Mirko Vauda in Karel Rakuša. Pred ploščo in pa tudi pred druge spominske plošče so nato položili vence.

Vsi prisotni so si nato ogledali zelo lepo urejeno in pestro šolsko razstavo osemletke iz Pesnice. Popoldne pa je bila velika gasilska proslava ob 100-letnici slovenskega gasilstva.

Tudi v Malečniku so ob praznovanju krajevnega praznika odkrili spominsko ploščo padlim v NOB pod njo pa spominsko ploščo v spomin na borbe za severno mejo v letih 1918—1919. Ob odkritju teh dveh plošč so obujali spomine na NOB tovariša Zemljčič in Dolenc, a o bojih za severno mejo Mirko Vauda in Karel Rakuša.

Proslavo so izpopolnili s kulturnim sporedom nastopi šolske mladine in moškega pevskega zbora.

emve

Obveščevalcem Šercerjeve brigade

Vse obveščevalce Šercerjeve brigade obveščamo, da bo srečanje 26. julija t. l. ob 15. uri pri Ivanu Lemežu v Cir-koveh pod Graško goro.

Vabljeni!

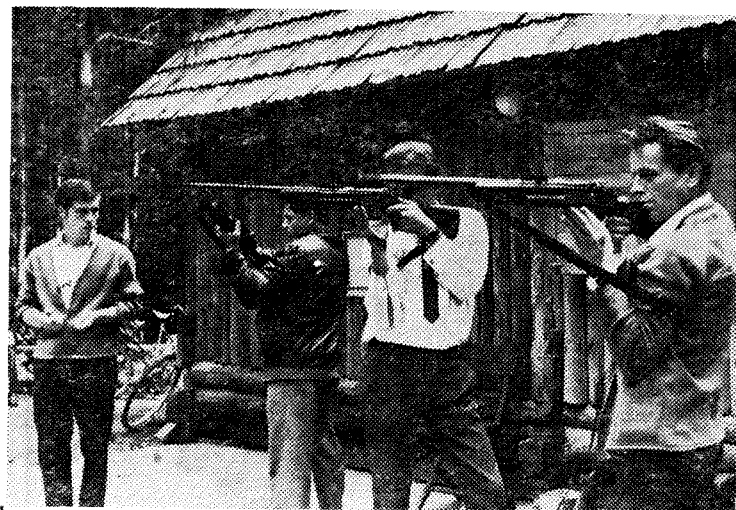
OBVESTILO

Združenje ZB NOV Vrhnika vabi člane in občane Vrhnike in ostalih krajev na tovariško srečanje ob praznovanju dneva vstaje, ki bo dne 22. julija 1969 v Močilniku pri Vrhniki.

Pričetek bo ob 15. uri. Proslava in tovariško srečanje je vezano s krajšim kulturnim programom in prosto zabavo.

Na svidenje v Močilniku!

ODBOR

Meddružinsko strelsko tekmovanje v Ivančni gorici

Šestega julija je strelska družina »Sonja Vesel« iz Ivančne gorice priredila meddružinsko strelsko tekmovanje občine Grosuplje. Tekmovanje, v katerem so se udeleženci pomerili v streljanju z malokalibrsko puško, so priredili v počastitev dneva borca. — Prvo mesto je zasedla strelska družina »Sonja Vesel« iz Ivančne gorice, drugo mesto »Slemenica« iz Muljave, tretje mesto pa zopet ekipa strelske družine »Sonje Vesel« iz Ivančne gorice. Slednja je tudi sicer ena najbolj delovnih tovrstnih organizacij v občini Grosuplje!

STEFAN OBLAK

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE II. VDV BRIGADI

Prisrčno srečanje na Šentviški gori

V nedeljo, šestega julija, se je na Šentviški gori zbralo približno petdeset borcev II. VDV brigade, ki so skupaj z vaščani prisostvali odkritju spominske plošče, postavljene v spomin na petindvajsetletnico ustanovitve imenovane brigade.

Vas je borci, ki so se po petindvajsetih letih vrnili v ta kraj, res prisrčno sprejela. Praznično razpoloženje je vladalo v sleherni hiši; okna so bila okrašena s cvetjem in zastave so plapolale... Starejši vaščani so prišli na to slovesnost zato, da bi se ponovno srečali z borci, s katerimi so med vojno delili dobro in zlo; mladi pa, da bi segli v roke tistim, ki so se borili za njihovo dobro.

»To spominsko obeležje, ki ga danes odkrivamo II. VDV brigadi, naj bo svetel spomin sedanjim in bodočim rodovom,« je potem, ko je orisal zgodovinsko pot brigade,

dejal namestnik komandanta le-te in aktivni polkovnik Franko Jerkič. V svojem govoru se je spomnil vaščanov Šentviške gore in dejal, da je bil njihov delež pri osvoboditvi domovine veliko vreden. Zahvalil se je tudi inž. Vugi, kolektivoma »Gostol« iz Nove Gorice in »Iskra« iz Sempetra, ki so omogočili postavitev in ureditev spominske plošče na kulturnem domu v Šentviški gori. Marija Božič, enajstletna pionirka tamkajšnje osnovne šole, je s prisrčnimi besedami pozdravila namestnika komandanta brigade in vse borce ter polkovniku Jerkiču podarila šopek rdečih nageljnov. Po kulturnem programu so se udeleženci tega res prisrčnega srečanja zbrali na partizanskem pikniku, ki so ga za borce II. VDV brigade pripravili vaščani na bližnjem hribčku.

LEOPOLD KOTAR

Prednostni vrstni red udeležencev NOB z območja ljubljanskih občin za dodelitev najemnih stanovanj

Center; KUNILJO Jože, Miklošičeva 26, Center; KALISNIK Ivan, Mirje 1, Vič; KESIC Dr. Franjo, Matjaževa 1, Center; ZAKRAJSEK Stane, Podkogeji 7, Vič; ZILKIN Ana, Verovškova 38, Šiška.

ENOSOBNA

I. SKUPINA

ZADRAVEC Dušan, Bezenškova 2, Moste; MOLE Martin, Tržaška 15, Vič; PLESNICAR Stane, Vevče 14, Moste; KOVČA Jožica, Titova 18, Center; BEGOVIČ Adil, Linhartova 36, Bežigrad; KALIN Ljudomil, Brankova 3, Bežigrad; BATIČ Anton, Večna pot 19, Vič; PERKO Terezija, Zidovska 1, Center; FILIPČIČ Viktor, Vide Pregarčeve 19, Moste; LESNJAK Angela, Viška cesta 46, Vič; KOVAC Darinka, Vevče 51, Moste; STRUKELJ Erna, Izanska 94, Vič; PUNGERČIČ Stanka, Komenskega 6, Center; MAJER Mija, Gornji trg 21, Center; SMREKAR Pavel, Lampetova 9, Vič; MALNARIČ Martin, Vodmatska 34, Moste; KOSMRL Anton, Poljane 10, Šiška; MALES Ivan, Malgajeva 18, Šiška; KASTELIČ Vera, Rimska 6, Center; MAHKOTA Martin, Trubarjeva 34, Center; POLJANSEK Tinka, Ruska 3, Šiška; PINK Marija, Ul. Stare pravde 25, Center; DRNOVŠEK Ernesta, Rojčeva 7, Moste; LOČNIK Dr. Emerik, Teslova 4, Vič; VIDEMSEK Lojze, Salendrova 4, Center; INTIHAR Urška, Pamova 43, Bežigrad; STRUKELJ Stane, Runkova 8, Šiška; KORENE Mimi, Milana Majcna 21, Šiška; MATUC Justina, Stud. na-

selje B-2, Vič; KLEMENC Miha, Petkovškovo nabr. 21, Center; POMPE Franc, Robova 20, Bežigrad; ORAZEM Ivanka, Stegne 18/a, Šiška; ČELESNIK Ivan, Poljedelska 1, Moste; LOGAJ Anica, Prešernova 30, Center; MARKIČ Rudolf, Rožna dol. C. II/11, Vič; KOZLIN Rado, Pleteršnikova 11, Bežigrad; SENIČAR Leopold, Celovška 144, Šiška; ZVAR Justina, Tugomerjeva 12, Šiška; STRUKELJ Ivan, Tacen 85, Šiška; PUSAVEC Karel, Milana Majcna 13, Šiška; PENKO Mihael, Šišenska 25, Šiška; KRASOVEC Zofija, Gasliška 2, Šiška.

ENOINPOLSOBNA

I. SKUPINA

IONČAR Alojzij, Breg 8, Center; JEZA Luka, Kajuhova 33, Moste; IZANČ Jožica, Cesta na Brdo 12, Vič; KAPIC Milica, Tomačevska 13-H, Bežigrad; JARIČ Franciška, Medvedova 21, Šiška; REKAR Rudolf, Miklošičeva 36, Center; KASTRIN Ljubo, Mestni trg 17, Center; DROBNJAK Maks, Slajmarjeva 8, Center; KAMPJUT Aleksander, Tovar-niška 23, Moste; ZEMVA Jože, Privoz 14, Center; KUŠAR Jakob, Frankopanska 27, Šiška; ŠERAK Romana, Fabia-nijeva 11, Bežigrad; POGACAR Jože, Poljanski nasip 48, Center; BAN Marija, Poljanska 54, Center; JEREB Franc, Ruska 11, Šiška; KOVACIČ Hermina, Ločnikarjeva 5, Vič; POZAR Kristina, Zalag 9, Moste; FRELESNIK Karla, Gornji trg 11, Center; SEGA Ivanka, Vodnikova 50, Šiška; RADIČ Marko, Gosposvetska 13, Center; GODLER

Alojz, Jesenkova 2, Šiška; VUJNOVIČ Mileva, Petkovškovo nabr. 67, Center; KRIVIC Slavko, Malenškova 5, Center; POLJŠAK Iva, Smrekarjeva 9, Šiška; VISOVNIK Franciška, Trubarjeva 47, Šiška; TURK Elizabeta, Ul. bratov Bebuljev 8, Bežigrad; ZUPANČIČ Franc, Vodnikova 43, Šiška; GALE Franc, Slomškova 9, Center; KAVCIČ Vida, Tržaška 17, Vič; PECLIN Valerija, Zidovska steza 1, Center; BOGATAJ Anton, Milana Majcna 11, Šiška; SEBALJ Marija, Ul. Milana Majcna 12, Vič; NOVJAN Anton, Pijava gorica 2, Vič; VAHEN Miha, Gosposvetska 12, Center; PONIČVAR Stanko, Zidovska steza 4, Center; OMAŠIČ Dobrila, Malgajeva 2, Šiška.

DVOSOBNA

I. SKUPINA

ZUNIČ Anton, Zelimlje 35, Vič; PEZDIRC Anton, Cesta v Mestni log 64, Vič; PETERLIN Dr. Maks, Smoletova 15, Bežigrad; STRBENC Silvo, Prvomaj-ska 8, Moste; KORENČAN Jernej, Vide Pregarčeve 33, Moste; JAMNIKAR Jože, Rožna dolina C. IX/27, Vič; ROLIH Angelca, Vižmarje 200, Šiška; LIPOVAC Anton, Vodmatska 2, Moste; SRNEL Slavko, Smartinska 14, Center; JAKOŠ Sandi, Gosposvetska 3, Center; KO-SANČ Alojzij, Dermotova 14, Bežigrad; JURGALIČ Janez, Cesta v Rožno dol. 5, Vič; KANČ Julijana, Kovaska 5, Šiška; LEPOŠA Stefan, Šubičeva 3, Center; TRIPAR Marjan, Tovarniška 16, Moste; ZUZER Slavko, Lavričeva 6/a, Bežigrad; MAROLT Vladimir, Zelena pot 4,

Vič; ČEMAZAR Rudolf, Kosovo polje II/8, Vič; KNAPIČ Pavel, Lepodvorska 15, Šiška; CORIARY Ivan, Gosposvetska 9, Center; JERNEJČIČ Franc, Pol-nilnova 16, Moste; FILIPČIČ Radojko, Svetosavska 18, Bežigrad; ZBASNIK Te-rezija, Copova 40, Center; VIDMAR Stane, Celovška 50, Šiška; KAVCIČ Ivan, Skapinova 3, Vič; GACNIK Hen-rik, Jakšičeva 6, Bežigrad; BERGANT Marija, Menardova 26, Moste; BRIC Franc, Mestni trg 12, Center; BUTKO-VIČ Cvetko, Tržna ul. 8, Vič; KARIŠ Albin, Jarnikova 11, Bežigrad; MAJNIK Hermina, Polje 360, Moste; MALINIČ Rajko, Linhartova 74, Bežigrad; KOT-NIK Andrej, Livarska 14, Bežigrad; BRECELJ Anton, Dolenjska c. 82, Vič; PALČIČ Dino, Triglavska 19, Bežigrad; PEKLJAJ Franc, Rižičeva 4, Moste; PUH Franc, Tržaška c. 7, Vič; KUJAR Kristina, Vižmarje 69, Šiška; MARKO-VIČ Stanislav, Trdinova 7, Center; KO-VACIČ Josip, Bežigrad 13, Bežigrad; DRAPAL Vladimir, Rožna dol. C. X/34, Vič; ZALAR Jože, Svabičeva 12, Vič; JOVANOVSKE Tona, Majde Šilčeve 10, Šiška; KOPRIVEC Stanko, Tržaška 49, Vič; MLINSEK Borut, Gerbičeva-Veter-kl. Vič; PLESKO Anton, Tržaška 65, Vič; KUŽNAR Slavko, Tržaška 75, Vič; BAZNIK Albin, Majde Vrhovnikove 32, Šiška; KOSEK Nina Janez, Na Jami 7, Šiška.

DVOINPOLSOBNA

I. SKUPINA

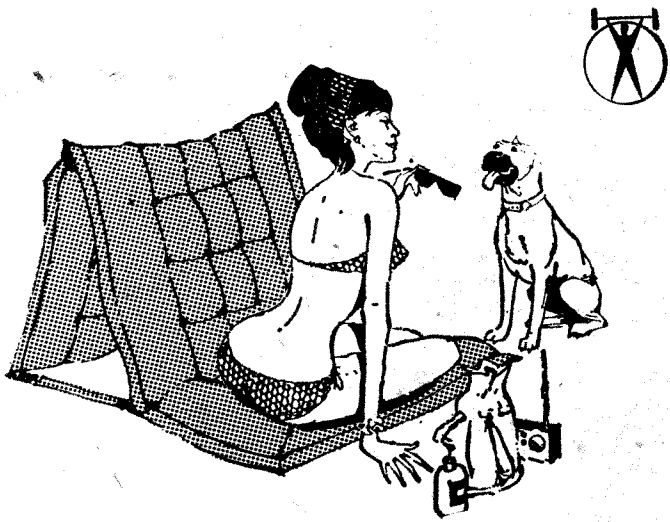
VEHOVEC Jože, Polje 221, Moste; KAVALIČ Viktor, Trg revolucije 9,

Center; PAVK Drago, Teslova 24, Vič; TETIČKOVIČ Janez, Korotanska 24, Šiška; STEBELJ Ciril, Črnuče 70, Bežigrad; BUDIŠELIČ Roko, Vevče 156, Moste; ILER Janez, Zabjak 6, Center; RACMAN Franc, Celovška 15, Šiška; MEDVED Rudolf, Gosposvetska 3, Center; HOJAK Valerija, Svabičeva 15, Vič; PURIČ Ferid, Savska 1, Bežigrad; ZAKRAJSEK Anton, Rožičeva 8, Moste; BOGATAJ Stanislava, Lužiska srska B-3, Bežigrad; IVANČ Vida, Velikovska 1, Bežigrad; JAKOŠ Leopold, Kajuhova 28, Moste; PAVLIN Riko, Česnikova 6, Šiška; OKIČ Fani, Slomškova 17, Center; MIHEVC Rado, Krimska 4, Vič; TRENTA Tatjana, Ljubljanska 29, Vič.

TRISOBNA

I. SKUPINA

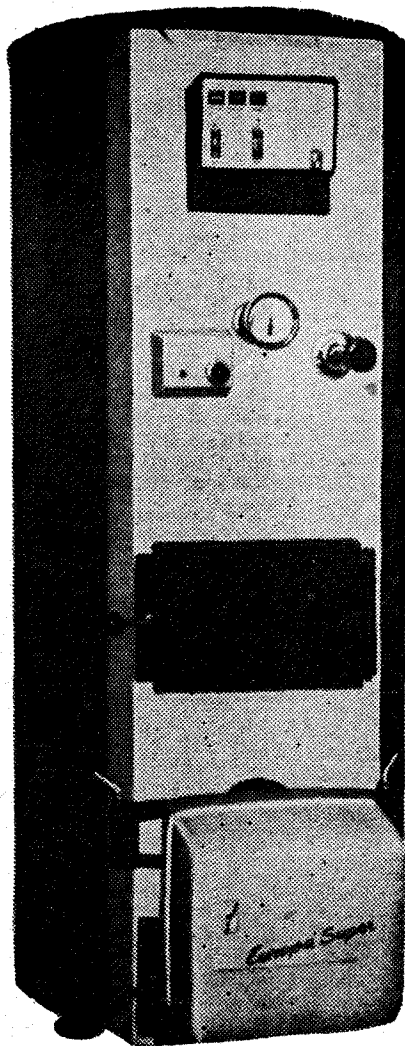
MARJANOVIČ Cveta, Zg. Kašelj 121, Moste; SVABIČ Marija, Kadilnikova 5, Bežigrad; REMEC Karolina, Gregorič-čeva 10, Center; SMID Jože, Podgrad 29, Moste; OBERMAJER Ivan, Boršni-kov trg 2, Center; RODETIČ Mara, Povšetova 71, Moste; LAVRIČ Jože, Či-lenškova 67, Moste; MIHAJLOVIČ Ma-rija, Poljanska 20/c, Center; VRHOV-SEK Franc, Strossmajerjeva 12, Cen-ter; MATKO Viktor, Česnikova 20, Šiš-ka; HROVAT Feliks, Cesta na Obrije 5, Moste; KAMPOS Zorka, Majde Vrhov-nikove 8, Šiška; COZ Stane, Povšetova 61, Moste.

Na dopustu, izletu, potovanju je nepogrešljiva ležalna, sedežna in potovalna blazina.

Sava Kranj

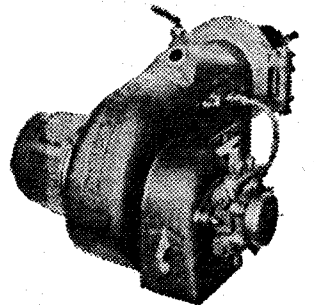
INDUSTRIJA GUMIJEVIH, USNJEVIH IN KEMIČNIH IZDELKOV

NUDIMO VAM

POPOLNO OPREMO ZA CENTRALNO KURJAVO
NA TRDNO IN TEKOČE GORIVO
OLJNE GORILNIKE ZA VSE VRSTE KOTLOV
ZA CENTRALNO KURJAVO VSEH KAPACITET
ZA KURJENJE Z LAHKIM GOSPODINJSKIM
OLJEM

OBTOČNE ČRPALKE IN VES PRIBOR
NAPRAVE ZA OPREMO KOPALNIH BAZENOV —
ZA OGREVANJE IN ČIŠČENJE VODE
GRELNE LETVE ZA OGREVANJE STANOVANJ
PO ENOCEVNEM SISTEMU CENTRALNE KUR-
JAVE

Europa 64

ELEKTRO-STAHBAU

tehno union

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5

TELEFON 320-855

PREDSTAVNIŠTVA: Beograd, Zagreb, Sarajevo

REMONTNO
GRADBENO
PODJETJE

BOVEC

ČESTITA NEKDA-
NJIM BORCEM IN VSEM
DELOVNIM LJUDEM OB
22. JULIJU — DNEVU
VSTAJE SLOVENSKEGA
NARODA.

**SONCE
IN MORJE**
oprema za camp
in vodne športe
čolni Metzler
pri •nama•

- za ljubitelje kampiranja je v Na-ma vsa oprema za šotorjenje: domači in uvoženi šotori, zložitljive postelje, mizice, stoli in ležalniki, kuhalniki, posoda ter zračne blazine
- za vodne športe imajo v Na-ma plavuti, uvoženo opremo za podvodni ribolov ter ribiško opremo in uvožene čolne znamke Metzler z motorjem ali brez. Čolne Metzler lahko kupite še za dinarska sredstva samo v Na-ma
- novost: senčniki kombinirani z mizico in prirejeni za sušenje perila za kapaciteto pralnega stroja. Cena 420,00 din.

**NE ZGRADITE
SVOJE HIŠE
BREZ VRAT IN OKEN**

SLOVENIJALES

LJUBLJANA, Vižmarje 168
LJUBLJANA, GR, hala "D"
CELJE, Tkalska 13
MARIBOR, Cankarjeva 4

Politični razgledi

Leta 1967 je uspešni ameriški odvetnik in nekdanji ameriški podpredsednik Richard Nixon zasebno potoval po Evropi. Bil je v Moskvi, kjer so se ga dobro spominjali kot nekdanjega gosta Nikite Hruščova, pa ga zato ni hotel sprejeti noben pomembnejši sovjetski voditelj. Razočarani Nixon, ki so ga tedaj povsod imeli za propadlega politika in niso niti slutili, da bi sploh kdaj utegnil priti v Belo hišo, je potem prišel v Bukarešto. Lahko se je razveselil. Povsod so ga pristrčno sprejeli: bil je pri zunanjem ministru Shanescu, nato pa se je dve uri pogovarjal z generalnim sekretarjem romunske komunistične partije Ceausescu. Pogovarjala sta se o evropski varnosti, o sporazumu o prepovedi širjenja atomskega orožja ter o prihodnosti Nemčije. Po tistem je Nixon odšel v Prago, kjer so ga spet hladno sprejeli. Pristrčen obisk je potem doživel samo še pri generalu de Gaulleu.

Slabi dve leti po tistem in komaj mesec dni po prihodu v Belo hišo je predsednika Nixona obiskal romunski veleposlanik v Washingtonu ter mu prinesel povabilo za uradni obisk v Romunijo. Nixon je povabilo sprejel in 3. avgusta letos bo za dvajset ur pristal v Bukarešti: po obisku v nekaj azijskih državah. Datum je pomemben: 3. avgusta 1969 je nedelja, v ponedeljek pa se v Bukarešti začne X. kongres KP Romunije, na katerem bodo skoraj gotovo tudi najvišji sovjetski voditelji. Tako si bodo tako rekoč podajali kljuko pri Ceausescu...

Tako bo Richard Nixon prvi predsednik Združenih držav Amerike, ki bo obiskal Vzhodno Evropo, poleg tega pa državo, ki ima v socialističnem taboru prav posebno in dostikrat nenavadno vznemirljivo vlogo. Romunija je članica Varšavskega sporazuma, politično, obrambo in gospodarsko tesno povezana z zaveznici, obenem pa zelo »svojeglava«; Romunija ima diplomatske odnose z Izraelom; katerih po šestdnevni vojni ni pretrgala; Romunija je diplomatsko povezana z LR Kitajsko; Romunija ni sodelovala v vojaški intervenciji Varšavskega sporazuma na Č. Skoslovač; em; Romunija obsaja takšne intervencije; Romunija se noče v kitajsko-sovjetskem sporu opredeliti samo na eno stran in kritizira početje

Dvajset ur v Romuniji

obeh; Romunija je na nedavni moskovski konferenci komunističnih in delavskih partij obsodila sovjetsko politiko do Kitajske in se zavzela za nevmešavanje v notranje zadeve socialističnih dežel.

Po jaltškem sporazumu, ki se ga velesile še zmerom držijo, je Romunija tako imenovano sovjetsko vplivno področje: Stalin in Churchill sta se sporazumela za razmerje 90 proti 10 v korist Sovjetske zveze. Tega so se ZDA in ZSSR držale, zdaj pa je Romunija nenadoma pripravljena sprejeti v gosta ameriškega predsednika...

Ob novici, da pride Nixon na uradni obisk v Romunijo, se je Moskve presenečena, se pravi, da je Bukarešta ni prej obvestila, koga namerava sprejeti v goste. Toda gre za veliko politično igrjo. Nixon si je za začetek in morda tudi za ves svoj mandat postavil predvsem dve nalogi: čimprej zmanjšati udeležbo Amerike v vietnamski vojni in poiskati osnovo za sporazum s Sovjetsko zvezo. Sprazum s saigonskim predsednikom Thieujem na Midwayu, da začne ZDA umikati svoje vojake, naj bi bilo prvo znamenje za uspešno izpeljevanje prve naloge, sredi avgusta pa naj bi se v Ženevi spet začela razorožitvena konferenca. Če bi Sovjetska zveza pomagala ZDA pri reševanju vietnamskega problema, bi bile ZDA potem pripravljene odločneje razpravljati o razorožitvi. Vendar molk Moskve le kaže, da sovjetski voditelji niso bili povsem pripravljeni na Nixonovo novo pobudo, na njegov obisk v Bukarešti. Zakaj nekateri poznavalci menijo, da bi Nixonov obisk v Romuniji utegnil izveniti tudi kot priznanje romunski politiki v zadnjih letih, politiki, ki ne pritrjuje vsemu, kar pride iz Moskve.

Edini odločnejši komentar v Moskvi je izšel v »Nedeljki«, nedeljskem dodatku lista »Izvestija«. Komentator Mihajlov v članku ostro napada ameriško republikansko administracijo. Nixonu očita, da v Vietnamu ne izvaja politike, ki bi se kaj pridala razlikovala od Johnsonove, ter da nadaljuje oborožitveno tekmo. Obtožuje ga tudi, da se vrača k taktiki »graditve mostov«, za katero tiči »plan za politično in ideološko diverzijo nasproti socialističnim deželam«. Poznavalci menijo, da gre za namig na Nixonov obisk v Bukarešti, zakaj Mihajlov zaključuje: »V našem času, ki terja bistroumno razumevanje razmerja sil na svetu, vodi iskanje učinkov na političnem prizorišču edinole v propad.«

Toda »Nedeljka« ni uradno glasilo ne sovjetske partije ne sovjetske vlade in Moskva nima navade, da bi svoje mnenje povedala na stolpcih nedeljske priloge »Izvestija«. Razen tega ne bi mogli govoriti o kakšnem bistvenem poslabšanju odnosov med Moskvo in Washingtonom. 4. julija zvečer, ko je ameriško veleposlaništvo v Moskvi priredilo sprejem ob največjem prazniku ZDA — Dnevu neodvisnosti — je bil med gosti tudi prvi sovjetski podminister za zunanje zadeve Kuznecov. Od dobrih starih časov, ko je Nikita Hruščov prihajal na diplomatske sprejeme, se kaj takšnega še ni zgodilo. Na sprejemu so bili tudi sovjetski vesoljci Beregovoj, Titov in Satalov, ki so se pogovarjali z ameriškim kolegom Bormanom. Ta je bil prav tedaj na obisku v Sovjetski zvezi.

Nekateri pravijo, da pomanjkanje komentarjev v Moskvi po navadi pomeni negativno reakcijo Kremļa. Nixon je pred leti veljal za enega najhujših ameriških antikomunistov, zato zdaj nič kaj ne verjamejo njegovim pobudam in njegovi »dobri volji«, se pravi hotenju, da bi se izboljšali odnosi med največjima velesilama na svetu.

Položaj je toliko bolj zapleten zaradi vloge Moskve, Washingtona in Bukarešte v Aziji. Sovjetska zveza se je zapletla v spor s Kitajsko in njeno pobudo, naj bi v Aziji uvedli sistem kolektivne varnosti, seveda ni vseh ne Pekingu ne Washingtonu, saj se oba bojujeta za vpliv v tem delu sveta. Romunija, ki ima dobre odnose s Pekingom in ki v sporu Moskva-Peking celo obsaja Moskvo, utegne imeti nenavadno pomembno vlogo posrednika. Povrh vsega pa bo Nixon prišel v Bukarešto po krajšem potovanju po Aziji. To-rej dovolj priložnosti za naklepanja v vseh smereh...

Treba je upoštevati tudi dejstvo, da Bukarešta v avgustu najmanj dvakrat pričakuje vrhunski obisk iz Sovjetske zveze (utegne se tudi zgoditi, da bodo obiskovalci zgodnejši): na partijski kongres od 4. avgusta naprej in na obletnico osvoboditve konec meseca. Od tega, kako pomembni — ali najvišji — predstavniki Moskve bodo prišli ob teh priložnostih v Bukarešto, bo tudi odvisna nadaljnja politika.

Vesili morata upoštevati predvsem skupne interese, ki jih imata pri reševanju svetovnih problemov: skupaj se morata sporazumeti o vietnamski vojni, o krizi na Bližnjem vzhodu, o oborožitveni tekmi ali razorožitvi, o evropski varnosti ter o sprostitvi napetosti med Vzhodom in Zahodom. Prav glede na to utegne imeti Nixonov obisk v Bukarešti zelo pomembne posledice.

KOMENTATOR

Imeli smo ljudi

Ančka Cerar — Lenka

Na zadnjo pot smo jo spremili iz Zaloga pri Moravčah na pokopališče pri Trojici. Prav tja, kjer se je dostikrat zadrževala Slandrova brigada. Rekli smo ji po domače »Boštenska mama«. Bila je prva partizanska mama.

Rodiša se je kot eden osmih otrok v Sentvidu pri Lukovici. Tudi sama je imela številno družino, saj je rodila 14 otrok od katerih jih je le še pet živih. Pa kljub tolikim lačnim ustom in potrebam v hiši, se je pri njej in njenem možu našlo vedno dovolj prostora za utrjene borce in ranjence. Vedno je našla za lačne borce latvico mleka, kruh ali krompirja. V njenem domu je bilo tudi zbirališče hrane za partizanske enote.

Prav zaradi tega so Nemci zažgali domačijo in poslej je številna družina nočevala v hostah in zemljankah. Ko se tudi na tak način ni mogla več prebiti, je odšla v partizansko bolnišnico in pomagala ranjencom. V času NOB ji je kot borec padel tudi sin.

Po osvoboditvi je Lenka ponovno živela polno življenje na domačiji, ki sta jo z možem obnovila. Ni pa več znala živeti le samo za svojo družino. Postala je aktivna družbena delavka, prekaljena junaška mati moravske doline. V AFŽ, OF in ZVVI je neumorno delovala in dostikrat bila tudi na vodstvu posameznih organizacij.

Umrli je nenadno, pri opravljanju gospodinskih del. Njen dom je obnemel in stežka razumel tako krut udarec.

Na zadnje slovo od nje so prihiteli nekdanji borci in funkcionarji Slandrove brigade in še posebej Kamniškega bataljona. Spremili so jo na zadnji poti in dolga kolona se je vila prav tam, kjer so se včasih vile kolone borcev. Tokrat so vprapi bili žalostni in ni odmevala partizanska pesem, le godba je igrala žalostinko.

Slava tovarišici Lenki, odločni ženi moravske doline!

Cilka Štros — Vida

Pokopali smo jo že pred dvema mesecema na pokopališču v bohinjski Stari Fužini. Umrli je sredi neutrudljive življenjske volje, ko smo se toliko pričakovali od nje, saj smrti pri njenih osemindesetih letih zdravja in klenega življenja nismo še pričakovali.

Cilka Štros-Vida je bila v tistih usodnih poletnih mesecih 1941, leta prikupno bohinjsko kmečko dekle, ki je kaj kmalu postala aktivistka Vida, trdoživca, vztrajna, odločna in hrabra borka, iznajdljiva terenka in skrbna tovarišica. Težko bi našli vse njene zasluge in pošteno delo med vojno in po osvoboditvi, kajti Vida je bila vedno tam, kjer je bila potrebna. Končno, njeno življenje ni bilo dosti drugačno od tistih, o katerih bo v zgodovinskih dokumentih zapisano, da so storili vse, kar jim je velevala dolžnost.

Slovo od nje je najtežje prizadelo tiste borce in borko, ki so vse do zadnjega čutili njeno tovarštvo in skrb pri reševanju in pravičnem obravnavanju.

nju borčevskih vprašanj. Tragičnost zle usode njene generacije ne prizanaša... V tolažbo nam je le, da smo imeli ljudi, na katere smo lahko ponosni. Takšna je bila tudi tovarišica Vida!

JOST ROLC

Franc Gorenc

V nedeljo, 22. junija, smo spremili na poslednjo pot Franca Gorenc, kovača iz Kostanjevice na Krki. Udeležba na pogrebu je pokazala, koliko je bil umrl splošno spoštovan med prebivalci našega mesta.

Rodil se je pred enaindesetimi leti v Kostanjevici, kjer se je izučil tudi kovaške obrti. V prvi svetovni vojni je bil ranjen in je kot invalid le težko opravljal svoj poklic. Bil je zaveden in pošten Slovenec, zato ga druga svetovna vojna ni zatekla nepripravljeno. Takoj se je pridružil organizatorjem OF in postal aktivist. Delal je na področju pod Gornjanci. Njegovo delo okupatorju ni ostalo skrito, zato se je moral umakniti v Zumberak. Po končani vojni se je vrnil domov in nadaljeval svoje delo v raznih družbeno-političnih organizacijah, posebno aktivni pa je bil v odboru vojaških vojnih invalidov.

Ostal nam bo v trajnem spominu!

FANIKA BURJA

Franjo Arhar

V sredo, petindvajsetega junija, je v bolnišnici preminul sedemindesetletni upokojenec z Javornika pri Svetini Franjo Arhar; številni tovariši, prijatelji in znanci pa so se od njegove poslovili v Jakobu pri Sentjurju, kjer si je pred kratkim kupil hišico.

V mladih letih je kot otrok siromašne delavske družine živel v zapuščenih krajih med Logatec, Vrhniko in Škofjo Loko. Ker doma ni bilo kruha za vse, se je kot gozdarski delavec že v rani mladosti sam preživljal. Osemindvajset let star se je poročil in se z družino preselil na Štajersko v hrbe nad Storami. Upal je, da si bo lahko tam uredil človeka vredno življenje. Toda blazila se je že druga svetovna vojna in po treh letih življenja na Javorniku pri Svetini so ga z vso družino izselili. Nastanili so ga v Gornjem Jabukovcu in nato v Donjem Jabukovcu na Hrvaškem. Kmalu so oblastniki zasumili, da se je povezal s partizani. Zato je že marca 1942 odšel v partizane. Koliko je preстал sam in njegova družina v letih strašne vojne je težko povedati. Hčerka je pri bombardiranju zgubila sluh in govor in je še danes gluhonema; po vojni pa so se vsi trije vrtni na izpropano domačijo. Z vsmo se je lotil obnove domačije in vedno našel čas tudi za družbeno-politično udeleževanje. Kmalu so se pokazale posledice prestanega trpljenja. Arhar je vedno bolj bolehal in vedno pogostejše je moral iskati zdravniško pomoč. Lani jeseni so ga odpeljali v bolnišnico, iz katere se je vrnil domov le za kratek čas. Zelja, da bi v dolini pod Kalobjem, kjer si je kupil hišico, v miru užival pokojnino in si uredil lažje življenje, se mu ni uresničila.

Slava mu!

RUĐOLF URŠIČ

Peter Orehek - Pero

osvobodilnemu boju in že mladega skojevca so vključili v varnostno obveščevalno službo. Leta 1943, potem ko je preстал tudi preizkušnje internacije, je postal član komunistične partije. V VOS je ostal do njegove ukinitve. Po kapitulaciji Italije je prihajal s posebnimi nalogami v Ljubljano, delal v VOS v Ribnici, končal oficirsko šolo pri glavnem štabu NOV Slovenije in radiotelegrafski tečaj. Leta 1944 je odšel na Štajersko. Bil je tudi večkrat ranjen.

Po vojni je nadaljeval delo v OZNI in kasneje v državni varnosti. Po letu 1948 so ga premestili v zvezno službo državne varnosti v Beograd, kjer so mu zaupali pomembne naloge in dolžnosti. Pred petimi leti se je vrnil v Ljubljano, kjer je nadaljeval delo v službi državne varnosti vse do svoje prezgodnje smrti.

Slava mu!

Dobro je če veste...

● GUSTAV KRKLEC O VPRAŠANJU SRBOHRVATSKEGA JEZIKA. Ta takočutni hrvatski pesnik, lirik, esejist, feljtonist, prevajalec, urednik, mladinski pesnik, avtor številnih kzerij in epigramov, bivši predsednik Društva hrvatskih književnikov, Matice hrvatske in bivši predsednik Zveze prevajalcev Jugoslavije ter akademik, je, odgovarjajoč na nekaj vprašanj urednika beogradske »Politike«, spregovoril tudi o — trenutno perečem — vprašanju srbohrvatskega jezika. Dejal je: »Moje osebno mnenje je in bo ostalo takšno, kakršno je bilo, odkar se zavedam, da živim: srbohrvatski ali hrvatskosrbski jezik je — en jezik. Dopusčam mnenje, da obstojijo variante, nikakor pa ne dve varianti, marveč več variant, in da je to tematika, o kateri razpravljajo — jezikoslovci. Vendar je treba pri tem razlikovati jezikoslovce od jezikoslovcev!« Gustav Krklec je praznoval v juniju 70-letnico rojstva.

● TUDI V NAJBOGATEJSI DEŽELI NA SVETU — LAKOTA. Senadni odbor ZDA je proučeval problem lakote v raznih območjih Združenih držav Amerike. Načelnik tega odbora McGovern je dva dni proučeval razmere v osrčju Floride, kjer so mu obubožani najetniki povedali, da večkrat po več dni ne dobijo nikakršne hrane. »V teh dveh dneh smo se srečali z lakoto, kakršno bi lahko človek pričakoval kje v nerazvitih deželah Azije, nikakor pa ne v ZDA.« Je rekel McGovern. Najetniki so povedali črnci in Mehicani, ki opravljajo sezonska dela na velikih farmah. McGovern je poudaril, da ne stradajo samo v osrčju Floride, temveč povsod po deželi. Dejal je: »Krave in prašiči imajo boljšo hrano kot mnogi Američani.« Milijarde in milijarde gredo za vojne namene, za zločinsko vojno v Vietnamu, doma pa ljudje stradajo!

● POD SIRMINSKIM SIBIRSKIM PROSTRANSTVOM SO ODKRILI VELIKANSKO TOPLA MORJE, ki objema površino treh milijonov kvadratnih kilometrov ter je obsejnejše ko Sredozemsko morje. To morje se razprostira od Kazahstana na jugu do polarnega kroga na severu, od Urala na zahodu do Sajanskih gor na vzhodu. Poprčna merska globina znaša 2900 m, merska voda pa doseže toploto od 60 do 100 stopinj Celzija. Odkritje oziroma obstoj tega morja ni samo zemljepisnega in geološkega pomena, pač pa ima tudi izreden gospodarski pomen. V Sibiriji so že začeli graditi toplotno električno centralo, ki bo dajala ogromne količine električne energije za potrebe industrije in prebivalstva Sibirije. Toplo vodo bodo lahko uporabljali kot dragocen vir ogrevanja najhladnejših sibirskih krajev. S toplotno energijo bodo ogrevali velika mestna območja, ogrevanje tal pa bo omogočil uspevanje rastlin, o kakršnem niso mogli Sibirci doslej sanjati. Vir toplote sibirskega morja je doslej še vedno skrivnost. Nekateri znanstveniki menijo, da je morje zdrknilo pod zemeljsko skorjo v času velikih sprememb te skorje, drugi znanstveniki pa domnevajo, da je morje bilo že v pradžini podzemeljsko in da ga je segrelo toplo sevanje v času, ko se je oblikoval naš planet.

● 6.000 LET STARE MUMIJE. V argentinskem kraju Cordillerana de los Morillos so odkrili arheološke najdbe in mumije, stare 6.000 let. Poleg osmih mumij odraslih oseb in štirih mumij otrok so našli tudi dve sarkofagi — lahko orožje, kakršno so uporabljala preprosta ljudstva, preden so izumili lok in strelco.

● ODRASLE ŽUŽELKE — VSAJ VELIKA VEČINA NE — NE PRENESEJO NIZKE TEMPERATURE in zato nas pozimi ne nadlegujejo muhe in druge žuželke. Proučevanje so pokazala, da žuželke sicer ne poginejo zaradi nizke temperature, čeprav je ta pod ničlo, da pa nastanejo lahko v njihovem organizmu hude motnje. Če se neka majhna zajedavska ose izpostavi osm ali več ur temperaturi pod 1,1 stopinja C, pride do popolne sterilizacije (očajevite) samec; uničijo se celo tiste moške spolne celice, ki jih ob parjenju samica sprejme od sameca ter jih čuva v posebni mošnjički kot rezervo, da bi jih, če bi bilo potrebno, uporabila pri oplojevanju novih jajčnih celic. To odkritje zagotavlja uspešno borbo proti tej vrsti škodljivih žužek in proti drugim vrstam takih žužek.

Okrogle in oglate

● **MNOŽICNI BEG.** Iz državne kaznilnice v mehiškem mestu Tehuacan je nedavno pobegnilo 52 od 60-ih zapornikov, kolikor jih je bilo v zaporu. Zanimivo je, da so hkrati z jetniki izginili tudi stražniki z — upravnikom vred. Ko so oblasti sedem pobeglih jetnikov znova prijele in zaprle, so preiskovalni organi zvedeli nekaj nenavadnega, malone neverjetnega: pobeg je organiziral sam kaznilniški upravitelj — iz razlogov, ki so doslej znani samo njemu.

● **OBCINSKI SALJIVCI...** Vladimir Milanović iz vasi Jošanice pri Zagubici prejema iz občinske blagajne mesečno podporo v znesku 50 novih din, da bi se nekako preživljal. Bržkone mu bo morala občina povisati podporo, ker je možakar nepričakovano zabredel v hude dolgove. Ta ista občina mu je namreč nedavno poslala odločbo, s katero terja od Milanovića, naj ji plača nepopravni davek v znesku tisoč novih din...

● **SLAB REKLAMAR...** Švicarski časnikarji so vprašali slikarja Milica Stankovića, ki je razstavljal svoja dela v Zenevi, ali je večji reklamir ali slikar. Možakar se je takole odrezal: »Jaz sem slab reklamir — geniji samoreklamarstva so ostali v Jugoslaviji — sem pa zato največji slikar v Evropi...« Mož ima prav: slab reklamir je!

● **ZLOBA ALI KAJ?** Stole Janković, filmski režiser, je obljubil: »Nepotrpežljivo pričakujem predvajanje filma — prvenca režiserja Dragoslava Lilića Ciga. Obljubljam, da bom za prvo reprizo vsem obiskovalcem plačal vstopnino, če si bo sploh kdo hotel film še ogledati...« Pa bi se le utegnili primeriti, da bi jo marsikdo z užitkom Jankoviću zagodel!

● **PRENAGLA OBSODBA...** Predsednik nekega italijanskega kozmetičnega podjetja Giulio Vanese je službeno potoval v Berlin in je po naključju na sedežu v letalu pozabil zvezek s seznamom svojih odjemalk. V seznamu so bila imena, so bili naslovi, številke telefonov raznih žensk v raznih evropskih mestih. Po nekaj tednih je prišel po pošti na njegov zasebni naslov izgubljen zvezek hkrati z vizitko stevardese, ki se ni mogla premagati, da bi ne bila sporočila Vaneseju: »Vse kar je prav! To je prav zares pretirano.«

● **PAMETNA VECINA...** Teodor Eschenburg, profesor na visoki politični šoli v Tübingenu, je rekel v nekem predavanju študentom: »Če je večina pametna, upošteva, kolikor le more, ideje manjšine...« Da, če je pametna! Kaj pa, ko je večina tako rada nespametna!

● **NAROBE SVET...** Predsednik ameriškega vrhovnega sodišča Warren je dejal v neki diskusiji: »Jaz preberem v časnikih vedno najprej poročila o športu, ker so v njem zapisani človekovi dosežki. Na prvi strani so vedno samo zapisi o človekovih spodrsilajih.«

● **PO LJUDOŽERSKIH STOPNJA...** Nemški članek Kasper je kritiziral hinavsko človekoljubje, ki se kaže v odnosu mnogih »človekoljubov« do trpljenja prebivalcev Bialje, in je rekel: »Čelo ljudžerec lahko reče: »Nič ljudskega mi ni tuje!«

● **ZAPECATENA USTA...** V Biltenu zahodnonemškega zveznega zbornika je bilo nedavno objavljeno tole sporočilo: »Zvezni kancelar Kiesinger ni prejšnjo sredo sodeloval v razpravi o proračunu, ker so mu izdri tri zobe ter ni mogel odpirati ust.«

● **»POKLON« IZVEDENCEM...** Državni tajnik v zahodnonemškem ministrstvu za finance profesor dr. Karl Hellgatte je rekel v zveznem zboru, ko je govoril o proračunu: »Odločbe, ki jih sprejemajo diletantji (nestrokovnjaki) so pogostoma pravilnejše kot tiste, ki jih sprejemajo strokovnjaki.«

● **KDO VSE JE ZA NEKATERE ZENSKE PRIVLAGEN.** Milan Lukić, trikratni morilec iz Bošnjakov, katerega smrtno obsodbo so že dvakrat potrdili in ki se je »proslavil« z begom iz zapora, prejema vsak dan poprečno po dvajset pisem, večinoma pisem oboževalk. Še več, Lukiću je šest žensk ponudilo — zakonsko zvezo...

4. Najvažnejša politična vprašanja. — Med njimi sta obravnavala tudi zadevo Gornjega Poadižja, italijansko-francoske odnose, stališča do Sovjetske zveze in do Japonske.

Zviti Ribbentrop je prelisičil Ciano, čeprav se je dobro zavedal, da bo miru konec dosti prej kot čez pet let. Ciano je bil tako neumen in neizkušen, da je pripravo besedila za vojaški sporazum prepustil kar nacistom, namesto posebni mešani komisiji. Čez dva tedna je odšel v Berlin na podpis sporazuma. V dnevnik je zabeležil, da so ga sprejeli »z velikimi manifestacijami, iz katerih je bilo čutiti spontano toplino«. Ribbentrop je v glavnem ponovil, kar je bil povedal v Milanu, le da je tokrat predvidel samo še tri leta miru. Omenil pa je nekaj, kar je nepazljivemu Ciano ušlo: Rusija, da je tako slabotna, da ne bi mogla priskočiti na pomoč zahodnim demokracijam.

Od 22. maja 1939 je bila Italija v smislu 3. točke sklenjenega vojaškega sporazuma nerazdružno vezana na usodo »tretjega rajha«. Razen tega je bila obvezana priskočiti na pomoč z orožjem tudi v primeru, če bi ena od članic osi napadla drugo državo ne oziraje se na vzrok, ki jo je do tega pripeljal: »Ako bi kljub željam in upom držav podpisnic prišlo do tega, da se ena od njih zaplete v vojno s katero drugo velesilo, ji mora druga takoj priskočiti na pomoč in ji pomagati kot zaveznica z vsemi razpoložljivimi kopenskimi, pomorskimi in zračnimi silami.«

Sam Ciano je pozneje (toda prepozno) označil ta sporazum kot »sod smodnik«. Za Mussolinija in Italijo je to bil usoden korak; s tem »brutalnim prijateljstvom« sta se povezala s Hitlerjem, ki je oba potegnili v katastrofo. Nemški diktator se je zavedal velikega pomena »jeklenega pakta«. Dne 24. maja, komaj dva dni po podpisu, je sklical na tajni sestanek svoje najožje vojaške sodelavce. Obravnavali so vdor na Poljsko.

»Gdansk je nemški,« je razglasil Hitler. Res je, da je bilo 69 odst. prebivalstva nemškega, toda to je bilo edino, na kar se je lahko opiral. Vendar narodnostna plat ni dopuščala kakšne objektivne opredelitve. Tudi v tem oziru je Gdansk bil nekoč poljsko mesto, pa ne zaradi jezika, temveč zaradi ekonomskih in političnih razlogov. Ze v letih 1474—1772 je bil pristanišče, ki je služilo velikanskemu zaledju. Po razdelitvi Poljske med Rusijo, Avstrijo in Prusijo je prišel v sklop pruske kraljevine.

Ko je bila leta 1918. Nemčija poražena, so voditelji nove poljske države zahtevali tudi Gdansk, da bi si spet zagotovili izhod na morje. Z versajsko pogodbo leta 1919 so mestu in bližnjemu ozemlju (1.892 km² s 410.000 prebivalci) določili poseben pravni položaj. Postal je svobodno mesto pod varstvom Društva narodov, ki je imelo v njem svojega komisarja. Uradni jezik je bil nemški, denar pa ravno tako, toda na Poljsko je bil vezan s carinsko unijo. Upravljal ga je voljen senat in prepočevana je bila navzočnost vojske.

Dobro desetletje so med gdanskim senatom in Poljsko vladali kolikor toliko dobri odnosi, ki so jih utrjevali z različnimi dvostranskimi sporazumi. Kakor hitro pa je prišel na oblast nacizem, je začela rasti napetost. Gdanski senat je kmalu postal trojanski konj, s pomočjo katerega so nacisti pripravljali priključitev k rajhu. Predsednik senata, Karl Artur Greiser, je uvedel antisemitske zakone, omejil je pristojnost Društva narodov in odredil je gradnjo močnih utrd. Iz Nemčije so začele prihajati trume »turistov«, ki jih je bilo za celo redno armado. Januarja 1939 je Hitler formalno zahteval »vrnitev« Gdanska. Zahteval je tudi dovoljenje, da čez poljski koridor zgradijo avtomobilsko cesto do Vzhodne Prusije. Poljska je 26. marca odklonila zahtevo. Pripravljena pa je bila, da bi se pogovorili o olajšavah v železniškem in cestnem prometu čez koridor, seveda brez pravice do eksteritorialnosti. Pripravljen je bila tudi povečati pristojnost Društva narodov nad Gdanskom, nikakor pa ni mogla dopustiti njegove priključitve k Nemčiji.

Ribbentrop je poklical v Berlin poljskega zunanjega ministra Lipskega in vzkliknil pred njim: »Prebral sem odgovor vaše vlade. To me spominja na nevarne ukrepe

Gdanski otroci opazujejo prihod nacistov

neke druge države.« Namigovanje na Českoslovaško je bilo še preveč jasno.

Od tistega dne naprej se nacistom v Gdanku ni bilo več treba truditi z incidenti. Na dan 1. septembra 1939, samo nekaj ur potem, ko je Hitler ukazal svoji vojski, naj krene proti Poljski, je gauleiter Gdanska, Forster, razglasil priključitev k Nemčiji.

Zadnje dni avgusta je znani pacifist Marcel Déat objavil članek, ki je zbudil ogorčenje po vsej Franciji: »Da bi morali umirati za Gdansk?« Povedati je hotel, da ni vredno žrtvovati evropske mladine za neko nemško mesto. Gdansk je v resnici bil nemški, toda za Hitlerja je bilo nemštvo tega mesta zgolj preteza, da bi se lažje lotil uresničevanja drugih namer...

SKLENITEV SPORAZUMA MED HITLERJEM IN STALINOM

Predsednik francoske vlade Daladier je mirno spal v noči 21. avgusta 1939, ko ga je prebudil telefonski zvonec. Klical ga je zunanji minister Bonnet, ki mu je sporo-

čil: »Rusi bodo te dni podpisali neki sporazum z Nemčijo.« Misleč, da gre spet za čvekarijo, ga je Daladier nevljudno prekinil: »Če ni nič drugega dela kot sporočanja takšnih neumnosti, bi me lahko pustil spati.« Samo nekaj minut kasneje je berlinski radio prekinil običajni program in napovedovalec je oznanil svetu: »Vladi nemškega rajha in Sovjetske zveze sta se odločili, da bosta sklenili sporazum o nenapadanju. Nemški zunanji minister bo prispel v Moskvo 23. t.m. in zaključil dosedanje pogovore.«

Komunistom po Evropi to ni in ni šlo v glavo, francoski politik Paul Reynaud pa je izjavil: »To je bil Waterloo naše diplomacije.« Seveda je ta Waterloo potegnil za sabo tudi Veliko Britanijo.

Pazljivemu opazovalcu ne bi smela uiti Stalinova opazka na partijskem kongresu, ki je bil v Moskvi 10. marca. Dejal je, da bi zahodne sile »rade nahujskale Rusijo in Nemčijo drugo proti drugi brez pravega razloga«. Potem je Litvinov (po rodu Žid) odstopil (3. maja) in prepustil vodstvo zunanjih zadev Molotovu.

Hvaležni smo mu in ne bomo ga pozabili

Nedavno se mi je ponudila priložnost, da obiščem upokojenega šolskega upravitelja Ivana Mercino, ki živi v Starem trgu pri Ložu in je znan zlasti po svojem protifašističnem delovanju v času med obema vojnoma.

Rodil se je 20. aprila 1885 v Gočah pri Vipavi. Po tradiciji — njegov oče in brat sta tudi bila učitelja — se je posvetil učiteljskemu poklicu. Študiral je na učiteljski šoli v Ljubljani.

Učiteljeval je v Ložah pri Vipavi in tam dočkal zaslužnje Slovenkega Primorja. Takoj na začetku se je pridružil tistim primorskim intelektualcem, ki so se začeli boriti za narodnostne in socialne pravice primorskih Slovencev. Sprva so se združevali v legalna in pollegalna društva, ki so budi la narodno zavest s shodi, izleti in prireditvami; že tedaj so si pomagali tudi s tajnimi zvezami, na skrivaj razpošiljali razne brošure, trosili letake in podobno. Mercina se spominja, da mu je nekoč sam karabinjerski maresciallo pomagal nositi nahrbtnik letakov — se-

veda nevede — ki so jih nato kurirji in zaupniki raztrosili po Krašu.

Mercinovo delovanje pa žal ni ostalo prikrito italijanskim oblastem. Zatiranje primorskih Slovencev se je z nastopom fašizma še zaostroilo in tako so narodnjaka Ivana Mercino večkrat zaprli ter ga šikanirali na vse mogoče načine. Vrhunec tega preganjanja je doživel 24. oktobra 1924, ko so ga vrgli iz šole in ga skupaj z desetiimi tovariši izgnali v Jugoslavijo. Med temi sta bila tudi njegov pokojni brat Franc, ki je dobil službo kot upravitelj osnovne šole v Grahovem pri Cerknici, in pokojni Josip Ribičič, ki je začel učiteljevati na Rakeku.

Ivan Mercina je takrat postal upravitelj osnovne šole v Starem trgu pri Ložu. Njegovo protifašistično delovanje s tem ni prenehalo. Vključil se je v tajno organizacijo TIGR, ustanovljeno leta 1927. Pri njem v šoli je bilo eno glavnih zbirališč raznih stvari, ki so po tajnih poteh odhajale na Primorsko.

V šoli je Mercina seznaval učenec tudi s politiko in se opredeljeval za napredne politične tokove. Bil je stebler kulturno-prosvetne dejavnosti v Loški dolini, ki mu je postala drugi dom.

Po okupaciji, leta 1941, so ga italijanski policisti iskali že drugi dan, pa se je skril, toda 7. junija 1941 so ga izsledili in zaprli. Najprej so ga strahovali v ljubljanskih sodnih zaporih, nato so ga prepeljali v tržaški Coroneo. Tam je bil soobtožen z Viktorjem Bobekom, ki so ga ustrelili na Opčinah. Iz Trsta so Mercino prepelja-

li v Isernio, kjer je bil interniran do prihoda zaveznikov. Ti so ga odpeljali v Tolumbat pri Aleksandriji, kjer se spet začel njegov kulturno delovanje. Ustanovil in vodil je pevski oktet, ki je gostoval po raznih krajih in prireditvah. Bil je še v El Arisu in El Sadu, junija 1945 pa se je prek Splita vrnil v osvobojeno domovino. Loško dolino je našel razdejano, veliko domov je bilo požganih, mnogo njegovih učencev je bilo pobitih ali pa so padli. Tudi sam ni imel več prejšnjih moči. Trpljenje v italijanskih zaporih, kjer so ga ponoči tudi po dvajsetkrat vrgli z ležišča, mu je pustilo kot posledico drget vsega telesa. Kljub temu se je še vedno posvečal kulturnemu delovanju. Pevski zbor, ki ga je zasnova, poje še danes in tudi loška godba je že kar uigrana. Hkrati se je ukvarjal tudi z lovstvom.

Duševno še vedno čilemu Ivanu Mercinu želimo, da bi še dolgo užival zasluženi mir v Loški dolini. Nikdar ne bomo pozabili njegovega deleža v boju proti fašizmu.

FRANCI STRLE

alpska modna industrija radovljica — jugoslavija

modne pletenine za vsako priložnost

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Pisk in kliseji: CGP »DELO«, Ljubljana, — Tomšičeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par Za tuzemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, priložite, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo